

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Karistusõiguse osakond

Maria Sakatš

ERASEKTORI KORRUPTSIOONIOHU VÄLTIMISE VÕIMALUSED EESTIS

Magistritöö

Juhendaja:
Prof. Jaan Ginter

Tallinn
2021

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. KORRUPTSIOONI TEOREETILINE KÄSITLUS	7
1.1. Korruptsiooni mõiste	7
1.2. Korruptsiooni mõju ühiskonnale	11
1.3. Korruptsioonitegude liigid.....	15
1.4. Korruptsioon erasektoris	20
2. KORRUPTSIOONI KÄSITLUS ÕIGUSAKTIDES	25
2.1. ÜRO korruptsioonivastane konventsioon.....	25
2.2. OECD altkäemaksu vastane konventsioon.....	30
2.3. Euroopa Nõukogu konventsioonid	35
2.4. Euroopa Liidu Nõukogu Raamotsus	42
2.5. Eesti seadusandlus ja korruptsioonivastane tegevus	47
3. VÕIMALIKUD MEETMED ERASEKTORI KORRUPTSIOONI VASTU VÕITLEMISEKS	57
3.1. Teiste riikide kogemus erasektori korruptsiooniga võitlemisel.....	57
3.1.1. Ühendkuningriigi altkäemaksu seadus	57
3.1.2. Singapuri korruptsioonivastane poliitika.....	61
3.2. Soovitused	64
KOKKUVÕTE	69
ВОЗМОЖНОСТИ ПРЕДОТВРАЩЕНИЯ КОРРУПЦИОННЫХ РИСКОВ В ЧАСТНОМ СЕКТОРЕ ЭСТОНИИ	73
KASUTATUD KIRJANDUS	78
KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA	86
KASUTATUD NORMATIIVMATERJAL	87

SISSEJUHATUS

Korruptsioon on üks levinumaid probleeme maailmas, mis mõjutab rahvusvahelist kaubandust, keskkonnakaitsealaseid jõupingutusi, inimõigusi, riiklikku julgeolekut, juurdepääsu tervishoiuteenustele ja õigusemõistmisteenustele¹. Korruptsioon on ühiskonna ja selle edasiarendamise probleem, mis on murettekitav mitmetele rahvusvahelistele organisatsioonidele, sealhulgas neile, kuhu kuulub Eesti.

Praeguses etapis ületab korruptsiooniprobleem üksikute riikide raamistikku ja maailmakogukond tunnistab seda meie aja üheks ülemaailmseks probleemiks. Selle probleemi teadvustamine stimuleerib kogukonda ülemaailmsete meetmete otsimisel ja rakendamisel rahvusvahelisel tasandil, mille eesmärk on neutraliseerida korruptsiooni ohtu kogu maailmas. Vastusena korruptsiooni globaliseerumisele ja vajadusele ühtlustada riigisiseseid standardeid, mille erisused võivad takistada rahvusvahelist suhtlust, on ka korruptsioonivastane tegevus ületanud riigipiirid ning on sõlmitud mitmeid korruptsioonivastaseid rahvusvahelisi kokkuleppeid (Euroopa Nõukogu korruptsiooni kriminaalõigusliku reguleerimise konventsioon, Euroopa Nõukogu korruptsiooni tsiviilõiguslike aspektide konventsioon, Euroopa ühenduste ametnike või Euroopa Liidu liikmesriikide ametnikega seotud korruptsiooni vastast võitlust käsitlev konventsioon, Euroopa ühenduste finantshuvide kaitse konventsioon, OECD rahvusvahelistes äritehingutes välisriigi ametiisikutele altkäemaksu andmise vastu võitlemise konventsioon, Rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni konventsioon, ÜRO korruptsioonivastane konventsioon)².

Korruptsioon on olemas ja seda ei saa tõenäoliselt täielikult välja juurida, kuid alles viimastel aastakümnetel on maailmakogukond mõistnud, et kuna korruptsioonist pole võimalik täielikult lahti saada, on üks olulisemaid ülesandeid leida tõhus viis võitlemiseks selle negatiivse sotsiaalse nähtuse vastu. Kui varem pöörati tähelepanu ainult korruptsioonivastasele võitlusele avalikus sektoris, siis viimastel aastakümnetel hakkas ühiskond korruptsiooni käsitlema laiemalt, märgates, et ka erasektor on korruptsioonialdis. Mis võis põhjustada suurenenud huvi erasektori korruptsiooni vastu? Üheks avalikkuse tähelepanu pälvinud teguriks on

---

¹ Feathers, B. Bribes Without Borders: The Challenge of Fighting Corruption in the Global Context. – American University International Law Review, (2014), Vol. 29, No. 2, lk 1. (15.12.20)

² Korruptsioonivastase seaduse eelnõu 192 SE. Seletuskiri. Lk 6. – Arvutivõrgus: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/369e4999-cf7d-488b-8155-f688cd9d23ee/Korruptsioonivastane-seadus>, (20.12.20)

rahvusvahelise kaubanduse suurenenud mõju. Rahvusvahelise kaubanduse ja ettevõtluse kasv on tekitanud palju olukordi, kus altkäemaksu maksmine võib olla ettevõtetele väga kasulik võimaldades neile juurdepääsu kasumlikele lepingutele ning parematele tingimustele³. Vaatamata faktile, et korrupsiooni peetakse üheks erasektori arengut aeglustavaks teguriks⁴, koheldi Eestis erasektori korrupsiooni varem sama pealiskaudselt kui paljudes teistes riikides, arvestamata korrupsiooniohtu ja käsitledes erasektorit ainult osana avaliku sektoriga seotud korrupsioonist, kuid viimastel aastatel on Eestis arendatud erasektori korrupsiooni vastast võitlust seaduste pideva muutmise ja täiustamise kaudu. Seda suunda on toetanud ka asjaolu, et rahvusvaheliste õigusaktide surve all muudab Eesti sisseriiklikke õigusakte viies need rahvusvaheliste konventsioonidega vastavusse. Viimaste aastate jooksul on nii karistusseadustikku kui ka korrupsioonivastast seadust muudetud vastavalt rahvusvaheliste tööriühmade poolt antud soovitudele ning alates 2015.a Eesti karistusseadustikus on loodud eraldi peatükk, mis on pühendatud erasektori korrupsioonile ning selle vastu võitlemisele.

Autori arvamusel on antud töö aktuaalne, kuna erasektori korrupsiooniprobleemile ei ole võrreldes avaliku sektori korrupsiooniga seni pööratud piisavalt tähelepanu. Esmapilgul võib näida, et erasektori korrupsiooni mõju ühiskonnale ja riigile on tühine ning suurim kahju tehakse ettevõtetele endile. See suhtumine on aga täiesti vale, sest lisaks paljudele muudele asjadele takistab korrupsioon erasektoris riigi stabiilset majandusarengut, vähendab usaldust ettevõtluse suhtes ja mõjutab negatiivselt inimõiguste kaitsele. Erasektor peab näitama oma pühendumust selle nähtuse likvideerimisele, töötades välja erinevad meetodid korrupsiooni vastu võitlemiseks nii ettevõttesiseselt kui ka globaalsemal tasandil abistamaks õiguskaitseasutusi selle kuritegudegrupi vastu võitlemisel.

Käesoleva magistritöö eesmärgiks on leida vastus küsimusele – kuidas oleks võimalik paremaks muuta erasektori korrupsiooniga võitlemist Eestis lähtudes teiste riikide kogemusest ning rahvusvahelistes aktides sätestatud nõuetest. Antud eesmärgi saavutamiseks püstitatakse järgnevad uurimisülesanded:

- selgitada korrupsiooni mõistet ning selle kokkupuudet erasektori tegevusega analüüsides erinevaid korrupsiooni teoreetilisi käsitlusi;

---

³ Tanzi, V. Corruption Around the World: Causes, Consequences, Scope, and Curses. – IMF working paper (Mai 1998), No. 98/63, lk 7. (14.03.21)

⁴ Forgues-Puccio, G. F. Corruption and the private sector. – Oxford Policy Management (Feb. 2013), lk 2. (10.03.21)

- välja selgitada, mil viisil on õigusaktides juba reguleeritud erasektori korrupsioonivastast võitlust ning välja tuua rahvusvaheliste organisatsioonide hinnang nende regulatsioonidele;
- välja selgitada, kas välisriikides on õnnestunud võidelda korrupsiooniga erasektoris efektiivselt, millistes riikides ning milliste meetmetega;
- võimalusel anda soovitusi, kuidas parendada korrupsioonivastaseid meetmeid erasektoris Eesti Vabariigis.

Magistritöö on jagatud kolmeks peatükiks. Magistritöö esimeses osas keskendub autor puhtteoreetilisele käsitlele uurides korrupsiooni määratlemise keerukust ning tuues välja põhjusi, miks maailma kogukond ei ole suutnud aastate jooksul välja töötada definitsiooni, mis määratleks selle sotsiaalse nähtuse mõistet ühtselt. Lisaks uurib autor erasektori korrupsiooni olemust selgitades välja miks viimaste aastate jooksul pööratakse rohkem tähelepanu erasektoris toimuvatele korrupsiooniaktidele. Ülejäänud esimene peatükk kirjeldab kõige levinumaid korrupsiooni liike ning korrupsiooni mõju nii üksikisikule kui ka tervele ühiskonnale. Töö teine peatükk keskendub rahvusvahelistele õigusaktidele ning erinevate organisatsioonide poolt Eestile antud soovitustele kehtivate seaduste täiendamise ja parandamise osas. Ennekõike toob autor eraldi välja erinevate tööühikute poolt riigile antud soovitused ning pärast eraldi Eestile pühendatud alapeatükis analüüsib autor riigi poolt ratifitseeritud rahvusvahelistest õigusaktidest tulenevate õigusnormide ülevõtmist, õigusaktide vastavust aktides ning soovitustes sätestatule. Viimasena kirjeldab autor Eestis varem kehtinud strateegiaid ning praegu kehtivat korrupsioonivastast tegevuskava ning analüüsib erasektori korrupsiooniga seotud kohtupraktikat. Töö kolmandas osas käsitletakse konkreetseid ennetusmeetmeid, mida riik võib rakendada erasektori korrupsiooniga võitlemisel võttes aluseks teiste riikide kogemuse erasektori korrupsiooniga võitlemise valdkonnas ning välisriikide õigusaktid, mis on suunatud korrupsiooniga võitlemisele. Esimeseks riigiks valib autor Ühendkuningriigi ning selle korrupsioonivastase seaduse, mida nimetatakse üheks kõige rangemaks korrupsiooni vastu suunatud seaduseks. Teiseks riigiks sai valitud Singapur, mis on jõudnud maailma kõige vähem korrumppeerunud riikide tippu ning tegeleb pidevalt korrupsioonivastaste seaduste täiendamisega. Eesmärk on teha ettepanekuid, kuidas oleks võimalik selles valdkonnas Eestis kehtivaid seadusi paremaks muuta võttes arvesse teiste riikide erasektori korrupsiooni vastu võitlemise kogemust ning samal ajal lähtudes teises peatükis käsitletud rahvusvaheliste aktide sisust.

Magistritöö kirjutamisel on autor kasutanud analüütilist ja võrdlevat uurimismeetodit ning töö põhineb teoreetilisel erialakirjandusel, rahvusvahelistel korruptsiooni vastu võitlemisele suunatud aktidel ning nende mõju Eesti seadusandlusele analüüsimisel, teiste riikide kogemusel. Nimetatud uurimismeetodid aitavad kaasa magistritöö eesmärgi saavutamisele ning püstitatud küsimustele vastuste leidmisele.

Tööd iseloomustavad märksõnad: korruptsioon, erasektor, altkäemaks, võimu kuritarvitamine, ametiseisundi kuritarvitamine, majandusalased süüteod.

1. KORRUPTSIOONI TEOREETILINE KÄSITLUS

1.1. Korruptsiooni mõiste

Korruptsioon pole üldse uus sotsiaalne nähtus, pigem on vastupidi - korruptsioon on üks vanimaid ühiskonda mõjutavaid negatiivseid tegureid mitte ainult arengumaades, vaid ka arenenud ühiskondades⁵. Korruptsioonikuritegevust võib tänapäeval julgelt nimetada traditsiooniliseks ja üsna laialt levinud kuriteoliigiks, mis eksisteerib erinevates vormides mitte ainult meie riigis, vaid ka teistes maailma riikides. Korruptsioonist kõneldes tekib paradoksaalne olukord, kuigi pidevalt räägitakse korruptsiooni taseme tõusust ja vajadusest selle vastu võidelda, ei sisalda kriminaalõigus ega üldine õigusteooria selget ja üheselt mõistetavat definitsiooni, mis on korruptsioon. Pealegi, kuna korruptsioonil on mitmesuguseid vorme, on vaevalt võimalik sõnastada üldist määratlust, mis hõlmaks kõiki probleemi liike ja eripära⁶.

Korruptsiooni olemus, ulatus ja omadused pole mitte ainult riigi lahendamata poliitiliste, sotsiaalsete ja majanduslike probleemide tagajärg. Tänapäeval peetakse erinevates riikides levinud korruptsiooni peamiseks põhjusteks ebaefektiivset valitsemist, pressivabaduse piiranguid, kodanikuühiskonna alaarengut, konkurentsivõimetust, puudulikku seadusandlust ja paljusid muid tegureid⁷. Kuna madalate palkade tõttu üritavad mõned töötajad altkäemaksu võtmisega oma sissetulekut suurendada nimetatakse sageli ka korruptsiooni üheks põhjuseks vaesust. Korruptsiooniga võitlemise praktika näitab aga et palkade märkimisväärne tõstmine korruptsiooni vältimiseks probleemi ei lahenda⁸. Algsetele korruptsiooniallikatele on võimalik lisada ka era- ja avalike huvide konflikti või asjaolu, et konkreetsetel isikutel, on oma isiklikud huvid, kuigi nad on kohustatud teisi isikuid või asutusi esindama⁹.

Nagu igal keerulisel sotsiaalsel fenomenil, pole ka korruptsioonil ühte kanoonilist määratlust, paljud on proovinud välja pakkuda mõiste „korruptsioon“ üldtunnustatud määratlust, kuid

---

⁵ Tanzi, V. (viide 3), lk 4.

⁶ Koen, R., Tessema, M.T. The problem of private-to-private corruption. – Journal of Anti-Corruption Law, (2017) Vol. 1, No. 2, lk 153. (03.02.21)

⁷ Dimant, E., Tosato, G. Causes and effects of corruption: What has Past Decade's Empirical Research Taught Us? A Survey. – Journal of economic surveys, (2018) Vol. 32, No. 2, lk 336 - 342. (28.01.21)

⁸ Lindner, S. Salary top-ups and their impact on corruption. - U4 Expert Answer (Dec. 2013), No. 398, lk 5. (12.12.20)

⁹ Myint, U. Corruption: Causes, Consequences and Cures. - Asia-Pacific Development Journal, (Dec. 2000) Vol 7, No. 2, lk 41. (15.02.21)

siiani pole olnud võimalik ühtset autoriteetset definitsiooni välja töötada ning kinnitada¹⁰. Korruptsiooni üheselt mõistetava definitsiooni puudumine isegi rahvusvahelistes dokumentides viitab selle nähtuse mitmetahulisele ja vastuolulisele olemusele. Praegu on korruptsiooni mõiste määratlemiseks laialt levinud kaks peamist lähenemist: juriidilises mõttes peetakse korruptsiooni õigusaktides sätestatud kuritegude kogumiks, mida eristatakse sellise olulise tunnusega nagu ametniku staatuse ärakasutamine isikliku kasu saamise eesmärgil. Laias tähenduses hõlmab see kontseptsioon negatiivset sotsiaalset nähtust, mis tabas avaliku halduse aparati. Alles viimastel aastakümnetel on rahvusvahelistes õigusdokumentides ilmnunud veelgi universaalsem lähenemisviis, kuna see hõlmab lisaks avalikule ka erasfääri¹¹.

Tavaliste ühiskonna liikmete seas peetakse kõige üldlevinumaks ja tuntumaks korruptsiooni määratlust, mis tähistab korruptsiooni kui ametniku poolt talle usaldatud võimu ja õiguste kasutamise vastuolus seaduses sätestatu ja moraaliprintsiipidega isikliku kasu saamise eesmärgil. Kui korraks astuda korruptsiooni mõiste käsitlemise õiguslikust vaatepunktist kõrvale ja pöörduda probleemi muu teadusliku uurimise poole, siis teadusringkondade populaarseim versioon ütleb, et mõiste "korruptsioon" pärineb ladinakeelsest sõnast *corruptio*, mis tähendab "rikutus". Siiski on veel üks seisukoht, mille kohaselt termin "korruptsioon" koosneb kahest ladinakeelsest sõnast *cor* ja *ruptum* (tõlkes "süda, hing" ja "rikkuda, hävitada")¹².

Korruptsiooni määratlemise üle on arutletud sajandeid ja probleemi keerukuse selgema mõistmise nimel tasub mainida varasemaid katseid sõnastada uuritava termini kontseptsiooni. Olulise tõuke korruptsiooni mõistmisele praeguses tähenduses annavad Niccolo Machiavelli teosed. Ta arvas, et «Korruptsioon on haigus, algul on seda raske ära tunda, kuid seda on lihtne ravida, kuid kui see unarusse jätta, siis on seda lihtne ära tunda, kuid raske ravida. Nii on ka korruptsioon riigiasjades. Kui leida tekkiv haigus õigeaegselt, mis on jõukohane ainult tarkadele valitsejatele, siis pole sellest raske lahti saada, kuid kui see jäetakse tähelepanuta, siis tulevikus ei aita ükski ravim»¹³. Tuntud inglise filosoof Thomas Hobbes üldistas korruptsiooni probleemi rõhutades selle hävitavat mõju kogu ühiskonnale. Enda peoteoses „Leviataan“ kirjutab ta: «Inimesed, kes on uhked oma rikkuse üle, panevad kartmatult toime kuritegusid,

---

¹⁰ Begovic, B. Corruption: concepts, types, causes and consequences. - CADAL Documentos (01.03.2005), Year III, No. 26. lk 3. (25.02.21)

¹¹ Хабриева, Т. Научно-правовые проблемы противодействия коррупции. – Журнал российского права (Июль 2012), No. 7, lk 8. (10.01.21)

¹² Суханов, В. Международное сотрудничество в борьбе с коррупцией в органах власти. – Диссертация. МГИМО. Москва, 2014. Lk 17. (11.01.21)

¹³ Machiavelli, N. The Prince. New York: Penguin Classics (2003), lk 10. (28.01.21)

lootes, et nad pääsevad karistusest riigi õiguskorra rikkumise eest või saavad andeks raha või muu tasu eest. Korruptsioon on juur, kust voolab põlgus kõigi seaduste vastu alati ja kõigi kiusatustega»¹⁴. Analüüsides kahe filosoofi seisukohti korruptsiooniprobleemist järeldeb autor, et Hobbes on üks esimestest teadlastest, kes on väljendanud ideed, et mitte ainult ametiisikud, vaid ka lihtsalt majanduseliidi esindajad võivad korruptsioonile alistuda, samal ajal kui Machiavelli vaatleb korruptsiooni probleemi kitsalt piirates korruptsiooni tekkimise ruumi üksnes avaliku sektoriga.

Akadeemilised määratlused on aja jooksul muutunud täpsemaks ning üheks kõige vastuvõetumaks korruptsiooni definitsiooniks peetakse rahvusvahelise korruptsioonivastase liikumise Transparency International poolt välja pakutud määratlust, mis mõtestab selle sotsiaalse fenomeni lahti usaldatud võimu kuritarvitamisena omakasu eesmärgil. Antud käsitlus on üsna laiahaardeline ning võimaldab tegelemisel kitsamate valdkondadega, sh erasektoriga, mõiste täpsemat sisustamist¹⁵. Maailmapanga poolt pakutav definitsioon: „avaliku võimu kuritarvitamine isikliku kasu saamise eesmärgil“¹⁶ - läheneb korruptsioonile palju kitsamalt. Määratlus hõlmab erinevaid avaliku võimu kandjate ja teiste osapoolte vahelise suhtluse vorme rõhutades, et korruptsioonist saadud kasu ei tähenda alati rahalist kasu, vaid hõlmab ka mitterahalisi korruptsiooni vorme¹⁷. Maailmapanga poolt pakutud määratlust kasutatakse tavaliselt teadlaste poolt, kuid seda eiratakse peamistes rahvusvahelistes korruptsioonikonventsioonides (nt Euroopa Nõukogu ja ÜRO konventsioonid), mis tavaliselt ei järgi nii kitsat piiritlest ja hõlmavad selgesõnaliselt erasektori korruptsiooni¹⁸. Tõmmates paralleele ülaltoodud mõistete vahel on autor seisukohal, et Transparency International'i definitsioon on palju universaalsem ning aktsepteeritavam, erinevalt Maailmapanga poolt välja pakutud määratlusest, mis hõlmab ainult avaliku sektori ametiisikute seas tekkivaid korruptsiooni juhtumeid. Samuti hõlmab Transparency International'i määratlus sarnaseid tegusid ka erasektoris.

---

¹⁴ Hobbes, T. Leviathan or The Matter, Forme and Power of a Commonwealth Ecclesiasticall and Civil. Baltimore: Penguin Books (1968). Lk 228. (29.12.20)

¹⁵ Transparency International. What is corruption? – Arvutivõrgus: <https://www.transparency.org/en/what-is-corruption>, (25.12.20)

¹⁶ The World Bank Group. Corruption and Economic Development. – Arvutivõrgus: <http://www1.worldbank.org/publicsector/anticorrupt/corruptn/cor02.htm#note1>, (20.12.20)

¹⁷ Kolstad, I., Fritz, V., O'Neil, T. Corruption, Anti-corruption Efforts and Aid: Do Donors Have the Right Approach? – Working paper 3. Good Governance, Aid Modalities and Poverty Reduction: Linkages to the Millennium Development Goals and Implications for Irish Aid. - Overseas Development Institute, 2008. Lk 3. (20.12.20)

¹⁸ Gutmann, J., Lucas, V. Private-Sector Corruption: Measurement and Cultural Origins. – Social Indicators Research (July 2018), Vol. 138(2), No. 16, lk 748. (04.01.21)

Vaatamata korruptsiooni probleemi olulisusele ei ole Eesti kehtivas seadusandluses korruptsiooni mõistet täpselt defineeritud. Korruptsiooni defineerimisele saab läheneda kahte moodi, vastavalt kas seadusekeskselt või avaliku arvamuse keskselt. Seadusekeskne määratlus lähtub sellest, mida seadustes korruptsiooniks peetakse, samas kui avalikul arvamusel põhinev definitsioon lähtub laiemast avalikust arvamusest. Seadusekeskse lähenemise defineerib korruptsioonivastane seadus (KVS) ning karistusseadustik (KarS). Kesksel kohal mõlemas õigusaktis on ametiisiku mõiste ning tema ebaeetiline käitumine¹⁹. KVS analüüsi teostamisel tuleb välja, et korruptsiooni mõistet ei ole defineeritud, kuid sellele aitab sisu anda ka KVS § 1 lg 2, mille järgi seaduse eesmärgiks on tagada avaliku ülesande aus ja erapooletu täitmine²⁰. Enne 2012.a kehtinud korruptsioonivastases seaduses oli kasutatud korruptiivse teo, korruptsiooniohtliku suhte ja korruptiivse tulu mõisteid, millest võib järeldada midagi ka korruptsiooni mõiste kohta. Kehtetu seaduse redaktsiooni § 5 lg 1 järgi oli korruptiivne tegu ametiisiku poolt ametiseisundi kasutamine omakasu saamise eesmärgil, tehes põhjendamatu või õigusvastaseid otsuseid või toiminguid või jättes tegemata õiguspärased otsused või toimingud²¹. Uues KVS redaktsioonis korruptiivse teo mõistet ei kasutata ning on püütud konkretiseerida teod, mis ametiisikule esitatud nõuetega kokku ei sobi ning tunnus, mis muudab sellise teo korruptiivseks, on tagajärg – avaliku huvi seisukohast ebavõrdne või põhjendamatu eelis ametiisikule või kolmandale isikule²².

On raske kindlaks teha, kas korruptsiooni tase on viimastel aastatel tõusnud või langenud, kuid avalikkuse huvi selle probleemi vastu on kasvanud eelmise sajandi teises pooles mitmete korruptsioonivastaste seaduste ja regulatsioonide, mis kirjeldavad korruptsiooni mõistmise peamisi lähenemisviise, vastu võtmisega²³. Rahvusvaheliste õigusaktide kõige olulisemaid sätteid uurides näib, et ka rahvusvaheline üldsus pole selle keerulise sotsiaalse nähtuse jaoks universaalset määratlust välja töötanud. Rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni konventsiooni artikkel 8 sätestab korruptsiooni määratlemise kuriteona, mis on:

---

¹⁹ Särekanno, U. Lobeerimine Euroopa Liidus ning täiendava õigusliku regulatsiooni põhjendatus Eestis. – Magistritöö. Tartu Ülikool. Tartu: 2020. Lk 11. – Arvutivõrgus: https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/67631/sarekanno_uku.pdf?sequence=1&isAllowed=y, (12.02.21)

²⁰ Korruptsioonivastane seadus. – RT I, 10.07.2020, 19

²¹ Korruptsioonivastane seadus. - RT I, 30.03.2012, 24

²² Kalmet, T. Uue korruptsioonivastase seaduse põhimõistetest (I). – Õiguskeel 2012/4. Tallinn: Kirjastus Juura, 2009. Lk 2. (10.03.21)

²³ Proshunin, M. Legal and theoretical approaches to the definition of corruption. – RUDN Journal of Law (2020), T.24, No. 3, lk 4. (01.12.21)

- otsene või kaudne õigustamata eelise lubamine, pakkumine või andmine ametiisikule tema enda või muu isiku jaoks, et ametiisik oma ametiülesandeid täites teeks teatava teo või hoiduks selle tegemisest;
- ametiisiku tegu, mis seisneb õigustamata eelise otseses või kaudses nõudmises või vastuvõtmises tema enda või muu isiku jaoks, et ametiisik oma ametiülesandeid täites teeks teatava teo või hoiduks selle tegemisest²⁴.

Autor järeldab, et analüüsimiseks võetud konventsiooni sätte tuvastab korruptsiooni avaldumise vormiks nii passiivseid kui ka aktiivseid tegusid, kuid see definitsioon pole universaalne, vaid kirjeldab selle nähtuse probleemi olemust üsna kitsalt, tuvastades probleemi eranditult avalikus sektoris jättes erasektori korruptsiooni käsitlemata. Konventsiooni sätete kohane korruptsiooni mõiste piirdub üksnes ametiisiku või muu isiku poolt, kes sellisena on määratletud riigi karistusseaduses, sooritatud kuritegedega.

2003. aastal vastu võetud ÜRO korruptsioonivastane konventsioon²⁵ on rahvusvaheline akt, mis konsolideerib laiema lähenemisviisi korruptsiooni mõistmiseks ja ennetamiseks, kirjeldades rahvusvahelise korruptsiooni olemust ja selle peamisi tunnuseid. Konventsioon ei sisalda korruptsiooni mõiste ühest määratlust, kuigi kõne all oleva konventsiooni eesmärgiks on konkreetselt korruptsiooni ennetamiseks ja selle vastu võitlemiseks suunatud meetmete vastuvõtmise ja tugevdamise edendamine ning rahvusvahelise koostöö edendamine ja toetamine korruptsiooni ennetamisel, aga korruptsiooni definitsiooni saab koostada konventsioonis ettenähtud artikleid ja sätteid analüüsides²⁶. Konventsioonis rõhutatakse, et korruptsioon tekib mitte ainult avalikus sektoris (artikkel 7), vaid ka erasektoris (artikkel 12).

1.2. Korruptsiooni mõju ühiskonnale

Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni korruptsioonivastase konventsiooni preambulas on kirjas: “olles mures korruptsioonist ühiskonna stabiilsusele ja julgeolekule tulenevate probleemide ja ohtude tõsiduse pärast, mis õõnestavad demokraatlikke institutsioone ja väärtusi, eetilisi väärtusi ning õigusemõistmist, kahjustavad säästvat arengut ja õigusriiki”²⁷.

²⁴ Rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni konventsioon. - RT II 2003, 1, 1

²⁵ Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni korruptsioonivastane konventsioon. - RT II 2010, 4, 10

²⁶ United Nations Human Rights Council. Final report of the Human Rights Council Advisory Committee on the issue of the negative impact of corruption on the enjoyment of human rights. – Arvutivõrgus: <https://undocs.org/en/A/HRC/28/73>, (15.01.21)

²⁷ Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni korruptsioonivastane konventsioon.

Korruptsioon on üks tõsisemaid ja ohtlikumaid sotsiaalseid ohte, mis avaldab hävitavat mõju kõigile ühiskonna sfääridele ning nõuab rahvusvaheliselt kogukonnalt reageerimist. Rahvusvaheliste organisatsioonide otsus aidata riikidel korruptsiooniga võidelda erinevate õigusaktide loomise kaudu ei tulene ainult ettekujutusest, et korruptsioon on ebaseaduslik, vale või ebaseaduslik. Nende lähenemine põhineb ka korruptsiooni negatiivsel mõjul majanduse arengule, erasektorit soodustava keskkonna tekkimisele ja selle rollile vaesuse süvendamisel arengumaades²⁸. Selle nähtuse tekitatud negatiivsed tagajärjed mitte ainult ei takista ühiskonna progressiivset ja järkjärgulist arengut, vaid kujutavad tõsist ohtu ka riigi sisejulgeolekule ja stabiilsusele.

Rahvusvaheline valitsusväline organisatsioon Transparency International korraldab igal aastal korruptsioonitaju indeksit Corruption Perceptions Index²⁹, reastades riigid korruptsiooni tajutud tasemete järgi, lähtudes eksperthinnangutest ja arvamusküsitlustest. 2020. aasta uuringu kohaselt jagab Eesti koos Islandiga 180 riigi seas 17. kohta ja riikide reiting on 75, mis näitab, et Eesti on üks vähem korrumppeerunud riikidest maailmas. Viimase 10. aasta jooksul on Eesti edetabelis tõusnud 9 rea võrra, mis näitab korruptsiooniga võitlemisel pidevat püüdlemist korruptsiooni elimineerimise poole ja meetodite täiustamist korruptsioonivastases võitluses. Korruptsiooni teemat arutatakse tänapäeval mitte ainult poliitikute, vaid ka tavaliste ühiskonnaliikmete seas ning võib jääda mulje, et korruptsiooni mõju avalikule elule on üsna mõistetav ja pealiskaudne, kuid mõju arusaamiseks tasub probleemi uurida erinevate nurkade alt.

Mõju riigi majandusele. Majanduslikus mõttes varastab korruptsioon ressursse, mida saaks muidu täies mahus kasutada ning toimib teise ja väga ohtliku kvaasimaksuna, mis võimaldab eliidil säilitada luksuslikku eluviisi kõigi teiste ühiskonnagruppide huvide arvelt³⁰. Korruptsioon soodustab eelkõige ebavõrdsust ühiskonnas ja rikub ausa konkurentsi põhimõtteid. Majandussektoris põhjustab korruptsioon üldjuhul töö- ja teenusekvaliteedi langust ning kaupade ja teenuste hindade kasvu ning seda makstud altkäemaksude ja omastatud vara arvelt. See omakorda vähendab investeringuid riiki ja ohustab jätkusuutlikku loomulikku arengut. Tekkiv varimajandus pidurdab innovatsiooni ning soodustab muu hulgas eelarve

---

²⁸ United Nations Office on Drugs and Crime. Prevention: An Effective Tool to Reduce Corruption. Arvutivõrgus: https://www.unodc.org/documents/corruption/Publications/1999/Prevention_An_Effective_Tool_to_Reduce_Corruption.pdf, (12.12.20)

²⁹ Transparency International. Corruption perceptions index. — Arvutivõrgus: <https://www.transparency.org/en/cpi/2020/index/est>, (17.12.20)

³⁰ Арзуманян, И. Возможно ли победить коррупцию? – Власть (2018), Том 26, No. 5, lk 40. (10.12.20)

defitsiidi teket. Kahaneb riigi rahvusvaheline usaldusväärsus³¹. Korruptsioon loob individuaalse omakasu kultuuri vastupidiselt organisatsiooni huvidele, mille tulemuseks on ebaefektiivne otsuste tegemine, lisaks organisatsiooni maine mõjutamisele. Kui ettevõtte juht saab endale raha ja seda ei anta ettevõttele üle, siis on see kasulik ainult üksikisikule ning igasugune organisatsiooniline kasu (või kaotus) on teisejärguline³².

Reeglina, mida suurem on korruptsiooni ulatus riigis, seda väiksem on majanduskasv ja investeeringud sellesse riiki, samas pole selgeid tõendeid selle kohta, et korruptsioon aitaks vältida bürokraatiat³³. Korruptsiooni majanduslikud tagajärjed riigile ja ühiskonnale on lahutamatu seotud sotsiaalsete ja poliitiliste tagajärgedega ning neil on pikaajaline mõju kõikidele avaliku elu valdkondadele. Üks põhjus, miks teadlased ja ühiskond pole varem pööranud suurt tähelepanu erasektori korruptsioonile on majandusteadusest tulenev idee, et konkurentsi käigus tõrjutakse korrumppeerunud ettevõtted turult välja nende konkurentide poolt, kes pole (või on vähem) korruptsioonist mõjutatud ja on seega võimelised tootma madalamate kuludega³⁴.

Mõju ühiskonnale. Korruptsioon on tavaliselt seotud riigi majandus- ja sotsiaalsete probleemide süvenemisega, ebavõrdsuse ja ebaõigluse suurenemisega ühiskonnas ning üldsuse usalduse õõnestamisega võimude vastu³⁵. Samal ajal tuleb märkida, et korruptsioon õõnestab universaalseid väärtusi ning ignoreerib oluliselt inimõigusi.

25. septembril 2015. aastal kiitsid 193 ÜRO liikmesriiki heaks 2030. aasta säästva arengu tegevuskava, mis koosneb 17-st säästva arengu eesmärgist, mis suunavad rahvusvahelist üldsust järgmise 15 aasta jooksul. Selle kava tagamõte on muuta meie maailma, luues kõigile õiglasem ja rahulikum maailm. 2030. aasta tegevuskava aitab kõigil ÜRO liikmesriikidel keskenduda vaesuse vähendamisele, kliimamuutustele ja inimarengule. Päevakorras olevates materjalides märgitakse seda, et säästvat arengut pole võimalik saavutada ilma rahu ja julgeolekuta; rahu ja julgeolek on ohus ilma jätkusuutliku arenguta. Tegevuskavas käsitletakse vägivalda, ebakindlust ja ebaõiglust põhjustavaid tegureid, nagu ebavõrdsus, korruptsioon, halb

---

³¹ Kaitsepolitseiamet. Korruptsiooni mõjud ja tagajärjed. – Arvutivõrgus: <https://www.kapo.ee/et/content/korruptsiooni-m%c3%b5jud-ja-tagaj%c3%a4rjed.html>, (17.12.20)

³² Gopinath, C. Recognizing and justifying Private Corruption. - Journal of Business Ethics, (Oct. 2008), Vol. 82(3), lk 749. (25.12.20)

³³ Суханов, В. (viide 12), lk 62.

³⁴ Gutmann, J., Lucas, V. (viide 18), lk 749.

³⁵ Uslaner, E. Inequality and Corruption. - CESifo DICE Report (2/2011), Vol. 9, No. 2. Lk 20-21. (22.04.21)

valitsemistava ning ebaseaduslikud finants- ja relvavood³⁶. Üks eesmärkidest on aidata luua rahumeelset ja kaasavat ühiskonda säästva arengu jaoks, tagada kõigile õiguskaitse kättesaadavus ja luua tõhusad, vastutustundlikud ja kaasavad asutused kõikidel tasanditel, sealhulgas korrupsiooni vähendamise kaudu. Seega rõhutab rahvusvaheline üldsus, et korrupsiooniprobleem on endiselt üks peamistest inimõiguste järgimist mõjutavatest teguritest ja mõjutab kogu ühiskonda. Turvalisemat ja rahulikumat maailma ei saa saavutada ilma pideva ja intensiivse korrupsioonivastase võitluseta.

ÜRO inimõiguste ülemvoliniku kogemuse põhjal mõjutab korrupsioon negatiivselt kõiki inimõigusi (tsiviil, poliitilisi, majanduslikke, sotsiaalseid ja kultuurilisi õigusi). Korrupsioon mõjutab riigi võimet kaitsta ja täita oma inimõigustega seotud kohustusi ning osutada asjakohaseid teenuseid nagu toimiv kohtusüsteem, õiguskaitse, tervishoid, haridus ja sotsiaalteenused³⁷. Kuna korrupsioonil võib olla mitu vormi ja see võib esineda mitmetes kontekstides, on peaaegu võimatu määratleda kõiki inimõigusi, mida selle mõju tõttu võidakse rikkuda. Kui isik peab avalike hüvede saamiseks või avalikule teenusele juurdepääsu saamiseks altkäemaksu maksma, võib see rikkuda nt mittediskrimineerimise põhimõtet³⁸.

Mõju riigi sisejulgeolekule. Korrupsioon tekitab riigisiseseid kriise ja usaldamatust riigivõimu vastu, mille tulemusena kasvab muu hulgas kuritegevus ja väheneb turvalisus. Korrupsiooni kontrollimatu levik nõrgendab riigi sisemist ja välist kaitsevõimet, samuti võimendab äärmuslike ehk vägivalda õhutavate ideede või liikumiste tekkimist ja levikut. Tuleb arvestada, et korrumppeerunud ametnik on heaks sihtmärgiks ebasõbralike välisriikide luureteenistustele. Kokkuvõttes võivad ohtu sattuda demokraatia ja inimõiguste tagamine, sh riigikorraldus³⁹. Korrupsioonist rääkides on vaja mainida sellist tõsist nähtust nagu organiseeritud kuritegevus: need on tihedalt seotud ja pole võimalik kindlaks teha, kas korrupsioon on organiseeritud kuritegevuse põhjus või tagajärg, kuid on selge, et korrupsioon ja organiseeritud kuritegevus täiendavad üksteist.

---

³⁶ United Nations General Assembly. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. Arvutivõrgus: https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E, (02.01.21)

³⁷ The negative impact of corruption on the enjoyment of human rights. Submission by OHCHR. – Arvutivõrgus: <https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/AdvisoryCom/Corruption/OHCHR.pdf>, (10.01.21)

³⁸ United Nations Human Rights Council. (viide 26).

³⁹ Kaitsepolitseiamet. (viide 31).

Kui traditsiooniliselt on korrupsiooni nähud avaliku sektori nähtuseks, siis erasektori korrupsioon majandustegevuses väärib sama suurt tähelepanu kui avaliku sektori korrupsioon. Rahvusvahelised korrupsioonivastased jõupingutused on peamiselt keskendunud avaliku sektori korrupsioonile. See muudab erasektori korrupsiooni täpse kulu hindamise keerukaks, kuigi on selge, et erasektori korrupsioonil on tõsiseid ja püsivaid mõjusid majandusele ja laiemale ühiskonnale⁴⁰. Vaadates korrupsioonist tekitatud kahju erasektoris selgub, et kannatavad mitte ainult ettevõtted ja nende aktsionärid, vaid ka kliendid. Erasektori korrupsioon mõjutab nii erasektorit ennast kui ka avalikku sektorit. Privaatne altkäemaksu andmine tekitab ebaausat konkurentsi, sest kõik ettevõtted ei ole altkäemaksu võimelised. Kui mõned on nii võimelised kui ka nõus maksma altkäemaksu mõne eelise eest, võidakse turu konkurentsist välja jätta teised, kes seda ei pruugi teha. Erasektori altkäemaks võib mõjutada kogu tarneahelat, moonutades turge ja konkurentsi⁴¹.

Hoolimata asjaolust, et valdav osa teadlastest nõustub, et korrupsioonil on negatiivsed tagajärjed ning otsustavate ja terviklike meetmete vajalikkusega selle nähtuse vastu võitlemiseks, põhjendavad mitmed teadlased teesi, mille kohaselt on korrupsioon turu eneseregulatsiooni vahend ja seda ei tohiks täielikult keelata⁴².

1.3. Korrupsioonitegude liigid

Korrupsioon kui sotsiaalne nähtus on nüüdseks laialt levinud ja mõjutanud peaaegu kõiki avaliku elu sfääre ning seetõttu arutatakse korrupsiooni teemat mitte ainult võimul olevate inimeste, vaid ka ühiskonna tavaliikmete seas. Erinevates riikides suhtutakse korrupsiooni erinevalt. Levinud on arvamus, et paljudes riikides on kodanikud ise valmis altkäemaksu andma, uskudes, et neilt oodatakse seda isegi siis, kui ametnik altkäemaksu ei nõua.

Korrupsiooni olemuse mõistmiseks ja selle tulemusena mitmete ühiskonna kujunemist mõjutavate tegurite väljaselgitamiseks tasub abstraheruda levinud "kitsast" määratlusest, et korrupsioon on nähtus, mis on seotud ainult teisele isikule altkäemaksu andmisega enda huvides. Kitsas arusaam korrupsioonist pole enam asjakohane, kuna korrupsioon kohaneb maailmas toimuvate muutustega ja muutub ka ise pidevalt. Alternatiivse määratluse probleem seisneb selles, et mitte kõik avaliku võimu kuritarvitamised ei ole korrupsiooni vormid. Kui

---

⁴⁰ United Nations Office on Drugs and Crime. Consequences of private sector corruption. – Arvutivõrgus: <https://www.unodc.org/e4j/en/anti-corruption/module-5/key-issues/consequences-of-private-sector-corruption.html>, (17.12.20)

⁴¹ Tangatikom, N. Corporate criminal liability for bribery offences in private sector. - Thammasat Business Law Journal (2020), Vol. 10, lk 137. (03.03.21)

⁴² Proshunin, M., Kumukov, M. (viide 23), lk 498.

kõrge riigiametnik eraldab eelarvest ebaseaduslikult rahasumma, pakkumata kellelegi teenust, pole see korrupsioon vaid see on teist tüüpi kuritegu⁴³. Eesti kehtiv korrupsioonivastane seadus ei sisalda konkreetset korrupsioonitegude liikide nimekirja, kuid võimalikud korrupsioonivormid olid sätestatud Eesti endises korrupsioonivastases strateegias aastateks 2013–2020, mille järgi korrupsioonivormid olid näiteks altkäemaks, mõjuvõimuga kauplemine, „omade“ eelistamine, otsuste kallutamine isiklikest huvidest lähtudes, vara või muu ressursi omastamine, väljapressimine, siseteabe ärakasutamine või sellega kauplemine, isiklikest huvidest lähtuv ebavõrdne kohtlemine, häälte ostmine jne⁴⁴.

Korrupsiooniliigid on pigem subjektiivsed ja sõltuvad paljudest sotsiaalsetest teguritest. Ainuüksi Euroopas võime leida kahte äärmust, täiesti korrupsioonitalumatusest põhjas lõunani, kus korrupsioon on peaaegu normaalne, sotsiaalselt vastuvõetav nähtus. Või demokraatliku minevikuga riikide, kus traditsiooniliselt esitatakse korrupsioonisüüdistusi ja seda karistatakse, erinevus endistest sotsialistlikest riikidest, kus korrupsioon riigiparaadis oli osa folklooritraditsioonist⁴⁵. Näiteks korraldab Euroopa Komisjon igal aastal erinevaid avaliku arvamuse seireid (nt Eurobaromeeter), millede eesmärgiks on Euroopa Liidu liikmes- ja kandidaatriikide regulaarne avaliku arvamuse monitooring. 2017. ja 2020. aastatel viidi läbi uuringud, mille eesmärgiks oli hinnata EL-i riikide korrupsioonivastase võitluse meetodeid ning uurida ühiskonna suhtumist korrupsiooni probleemistikku. 2020.a saadud andmete⁴⁶ järgi vähem kui veerand eurooplastest arvab, et ametiisikule kingituste tegemine vastusoorituse saamiseks on mõnikord aktsepteeritav (20%) ja võrreldes 2017. aastal läbi viidud uuringu andmetega Euroopa keskmine hinnang tõusis 2 protsendipunkti võrra. Eesti osas jäi vastajate suhtumine kingituste andmisesse samale tasemele ehk umbes 23% küsitletutest olid seisukohal, et kingituste andmine ametiisikutele on mõnikord aktsepteeritav, see protsent on veidi suurem kui Euroopa keskmine. Samal ajal näitavad tabeli alguses ja lõpus olevate riikide tulemused tohutut erinevust suhtumises kinkide tegemisse: sallivus sellise käitumise suhtes Taanis on umbes 7%, Lätis aga umbes 52% vastanutest suhtuvad sellesse üsna liberaalselt ning pooldavad kingituste tegemist ametiisikule.

---

⁴³ Begovic, B. (viide 10), lk 2.

⁴⁴ Vabariigi Valitsuse korrupsioonivastane strateegia aastateks 2013–2020. – Arvutivõrgus: https://www.korrupsioon.ee/sites/www.korrupsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/korrupsioonivastane_strateegia_2013-2020_1.pdf, (05.02.2021)

⁴⁵ Šumah, Š. Corruption, Causes and Consequences. – Trade and Global Market. Vito Bobek, Slovenia: IntechOpen (Oct. 2018), lk 68. (07.02.2021)

⁴⁶ The European Commission. Special Eurobarometer 502. Corruption. Repot. The European Commission, June 2020, lk 14. (18.02.21)

Autor hindab elanikkonna üldist suhtumist korruptsiooni analüüsidest riiklikul tasandil läbi viidud inimeste korruptsiooniteadlikkuse uuringu “Korruptsioon Eestis: kolme sihtrühma uuring” (mida on korraldatud neli korda: esimest korda 2004. aastal, teist korda 2006. aastal, kolmandat korda 2010. aastal ning seejärel 2016. aastal) tulemusi. Korruptsiooniuringu aruanne sisaldab ülevaadet kolme sihtrühma – elanike, ettevõtjate, ametnike – küsitlustulemustest ning näitab vastajate eetilisi hoiakuid, korruptsioonileviku tajumist ja vahetut kokkupuudet nn tänavakorruptsiooniga (vastandina kõrgkorruptsioonile)⁴⁷.

Eesti elanikkonna üldine suhtumine ametiisikutele tehtud kingitustesse oli kõigi küsitluste ajal kõige sallivam võrreldes teiste korruptsioonivormidega (nt altkäemaksu või huvide konfliktiga). Kui 2004. ja 2006. aastal pidas seda korruptsiooniliigiks vaid umbes 45% vastanutest, siis 2010. aasta⁴⁸ seisuga käsitles seda juba korruptsioonina 54%, kuid tuleb siiski märkida, et 2016. aastal⁴⁹ toimus tagasimineku ja ainult umbes 46% elanikest tuvastas kingituse andmise korruptsiooni vormina. Korruptsiooni aktsepteerimise tase samuti langes, vastavalt 2006. aasta läbi viidud kolme sihtrühma uuringule⁵⁰ oli altkäemaksu andmiseks valmis ca 44% vastanutest, kahes järgmises aruandes langes see näitaja märkimisväärselt - 2010. aastal pooldasid altkäemaksu andmise ideed 34% vastanutest ning 2016. aastaks pooldajate arv kukkus miinimumini - 27%. Üldine teadlikkus altkäemaksust kui korruptsiooni vormist on kõrgemal tasemel ja umbes 90% uuringutes osalevatest isikutest peab seda ebaseaduslikuks.

Inimesed käsitlevad kingitusi täiesti tavalise nähtusena teadmatuses korruptsiooni probleemist ja vormidest ega võrdsusta seda altkäemaksu vormiga. Alati ei ole kingitused korruptsiooni väljenduse vorm, mõnikord tehakse kingitus täiesti tasuta ilma eesmärgita saada midagi vastusooritusena, kuid kuhu on tegelikult tõmmatud piir ametnikule tehtud kingituse seaduslikkuse ja ebaseaduslikkuse vahel? Vara või muu soodustuse lubamisega nõustumine või soodustuse vastuvõtmine ametiisiku poolt ei kujuta endast iseenesest veel karistatavat tegu⁵¹. Altkäemaksu oluliseks komponendiks peetakse isikutevahelise ekvivalentssuhte olemasolu, s.t vähemalt sellist abstraktset pooltevahelist suhet, mille raames on ametiisik altkäemaksu

---

⁴⁷ Sööt, M-L. Korruptsiooni uuringu tulemused. Elanike, ettevõtjate ja avaliku sektori töötajate korruptsiooniküsitluse tulemused, 2016. – Justiitsministeerium, Tallinn 2017. Lk 1. (18.02.21)

⁴⁸ Sööt, M-L., Vajakas, K. Korruptsioon Eestis: kolme sihtrühma uuring 2010. - Justiitsministeerium, Tallinn 2010. Lk 16. (18.02.21)

⁴⁹ Sööt, M-L. Korruptsioon Eestis: kolme sihtrühma uuring 2017. - Justiitsministeerium, Tallinn 2017. Lk 11. (18.02.21)

⁵⁰ Liiv, M-L., Aas, K. Korruptsioon Eestis: kolme sihtrühma uuring 2006. - Justiitsministeerium, Tallinn 2007. Lk 5. (18.02.21)

⁵¹ RKKKo 3-1-1-31-14, p 15

andjaga ühel meelel, et tasu on vastuteene tehtud või tulevikus tehtava ametialase teo eest⁵². Sellest järeldab autor, et kingituse korrupsiooni vormina käsitlemiseks tuleb kindlaks teha, millise kavatsusega kingitus tehti, kas inimesel oli eesmärk tulevikus midagi vastusooritusena saada. Kuigi kingitusel peab olema kingisaaja jaoks mingisugune väärtus, võib see siiski olla mittekaubanduslikku laadi ja väärtuslik ainult selle saajale. Kingituste puhul otsustati selgesõnaliselt mitte vahet teha nende rahalise väärtuse järgi. See tähendab, et tavapärased väheväärtuslikud kingitused (näiteks firmalogoga mälestusesemed) kuuluvad ka altkäemaksu käsitlevate sätete kohaldamisalasse. Kingituseks ei saa mingil juhul pidada seda, millel kellelegi ei oleks üldse mingit väärtust ja mis on täiesti väärtusetu⁵³.

Eurobaromeeter on avaliku arvamuse uuringute sari, mida korraldatakse regulaarselt Euroopa Komisjoni ja teiste ELi institutsioonide nimel alates 1973. aastast. Need uuringud käsitlevad paljusid Euroopa Liiduga seotud aktuaalseid probleeme kõikides liikmesriikides⁵⁴. Lisaks tavalisele igaastasele Eurobaromeetri kokkuvõttele avaldab Euroopa Komisjon Eurobaromeetri uuringute täiendamiseks riigipõhised teabelehed, milles käsitletakse nt üldsuse ja ettevõtete suhtumist korrupsiooni. Infolehed sisaldavad põhitulemuste jaotust liikmesriikide kaupa, võrreldes neid varasemate uuringute tulemuste ja ELi keskmisega⁵⁵. Kõige esimese uuringu (2006.a⁵⁶) järgi, umbes 81% Eestist vastanutest nõustus väitega, et korrupsioon on riigis laialt levinud, mis on 21 protsendipunkti võrra rohkem võrreldes 2019. aastaga⁵⁷ läbi viidud uuringu käigus saadud tulemusega. Kui keskenduda viimase kolme uuringu tulemustele, ei ole käsitletud Eesti elanike üldine “vastuvõetav” suhtumine kinkimisse oluliselt muutunud, ja kui 2013. aastal⁵⁸ pidas kingitust vastuvõetavaks teoks umbes 32%, siis 2019. aastal vähenes see arv 26% -ni, mis on igal juhul kõrgem EL-i keskmisest tasemest (23%). 2019. aasta Eri-Eurobaromeetri nr 502 ning 2017. aasta Eri-Eurobaromeetri nr 470⁵⁹ andmetel oli Eestis üldine sallivus ametiisiku altkäemaksu andmise suhtes (13% Eestis) madalam kui Euroopa keskmine (ELi keskmine 2017.a- 14% ning 2019.a - 16%).

---

⁵² RKKKo 3-1-1-68-11, p 9.3

⁵³ Meyer, B., Sikkema, E., van Roomen, T. Corporate Criminal Liability for Corruption Offences and the Due Diligence Defence. A Comparison of the Dutch and English Legal Frameworks. - Utrecht Law Review, (June 2014), Vol. 10, No. 3, lk 45. (27.03.21)

⁵⁴ European Parliament. What is Eurobarometer? Arvutivõrgus: <https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/en/be-heard/eurobarometer>, (20.03.21)

⁵⁵ European Commission. Eurobarometer: Country factsheets on attitudes to corruption. – Arvutivõrgus: https://ec.europa.eu/home-affairs/news/eurobarometer-country-factsheets-attitudes-corruption_en, (10.03.21)

⁵⁶ The European Commission. Special Eurobarometer 245. Opinions on organised, cross-border crime and corruption. Summary. The European Commission, March 2006. Lk 10. (11.03.21)

⁵⁷ Euroopa Komisjon. Eri-Eurobaromeeter 502. Korrupsiooni tajumine 2019. Eesti. Lk 2.

⁵⁸ Euroopa Komisjon. Eri-Eurobaromeeter 397. Korrupsiooni tajumine 2013. Eesti. Lk 2.

⁵⁹ Euroopa Komisjon. Eri-Eurobaromeeter 470. Korrupsiooni tajumine 2017. Eesti. Lk 2.

Korruptsiooni vormid on ääretult erinevad ja täielikku loetelu võimalikest tüüpidest on lihtsalt võimatu koostada ning olemuse mõistmiseks ja korruptsiooni tuvastamiseks tasub abstraheeruda kinnistunud mõttest, et korruptsioon on seotud ainult altkäemaksu andmisega avaliku võimu kandjale. ÜRO korruptsioonivastase konventsiooni kolmandas peatükis on sätestatud lai korruptsioonikuritegude nimekiri: riigisiseste ametiisikute altkäemaksujuhtumid (artikkel 15), välisriigi või rahvusvahelise avalik-õigusliku organisatsiooni ametiisikute altkäemaksujuhtumid (artikkel 16), ametiisiku poolt vara omastamine, õigusvastane kasutamine või muul moel kõrvaldamine (artikkel 17), mõjuvõimu kasutamine (artikkel 18), ametiseisundi kuritarvitamine (artikkel 19), ebaseaduslik rikastumine (artikkel 20), altkäemaksujuhtumid erasektoris (artikkel 21), vara omastamine erasektoris (artikkel 22).

2014. aastal alustas justiitsministeerium projekti *Reducing corruption: Focusing on Private Sector Corruption (PrivaCor)* elluviimist, mille raames viidi läbi korruptsiooniteemaline uuring ettevõtjate ning ettevõtete juhtide seas Eestis ja Taanis, ettevõtjatega koostöös töötati välja poliitikasoovitused⁶⁰. 2016. aastal viisid Aarhuse ülikooli ja Tartu Ülikooli eksperdid PrivaCor projekti raames läbi uuringu ärikorruptsioonist Eestis ja Taanis. Uuringu autorid nentisid, et erasektori korruptsioonil on tohutult palju väljendusvorme, kuid PrivaCori uuringu küsimustikus eristati nelja tüüpi korruptiivseid tavasid, tegusid olenevalt olukorrast ja kaasatud osalejatest.

- Tehingutasu: kui vahendav ettevõtte peab pakkuma ettevõttele teenust, kuid parima ja odavaima pakkumise soovitamise asemel soovitab vahendav ettevõtte mõnda teist ettevõtet, mis omakorda annab 10% müügist tagasi vahendavale ettevõttele (*kickback*);
- Huvide konflikt: kui hangete või kaupade ostmise eest vastutav töötaja annab eelise sõbrale või sugulasele;
- Altkäemaks: kui hangete või ostude eest vastutav töötaja saab tellimuse eest 5% sularahas;
- Omastamine: kui varude haldamise eest vastutav töötaja teeb fiktiivse konto kirje ning kauba ladustamise asemel müüb need edasi⁶¹.

Erasektori korruptsiooni vormide nimekiri ei ole ammendav, ning see demonstreerib, et korruptsioon ettevõtluses on palju enam kui lihtsalt altkäemaks. Vastupidiselt levinud

---

⁶⁰ Videoloengud ärikorruptsiooni teemal (projekt PrivaCor). – Arvutivõrgus: <https://www.korruptsioon.ee/et/erasektor>, (06.02.2021)

⁶¹ Johannsen, L., Pedersen, K. H., Vadi, M., Reino, A., Sööt, M-L. Private-to-Private Corruption. A survey on Danish and Estonian business environment. – Tartu University, Aarhus University 2016. Lk 18. – Arvutivõrgus: https://www.korruptsioon.ee/sites/www.korruptsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/private-to-private_corruption_final_report_2.pdf, (06.02.21)

arvamusele ei hõlma erasektori korrupsioon tavaliselt raha ega ümbrikut. Eespool loetletu näitab, et on palju halle alasid, kus meetmed võivad olla seaduslikud, kuid neid võidakse väärkasutada, näiteks kingituste tegemine⁶².

1.4. Korrupsioon erasektoris

Tänapäeval pole kellegi jaoks saladus, et korrupsioon kui sotsiaalne nähtus mitte ainult eksisteerib, vaid ka pidevalt õitseb ja areneb. Pikkade aastate jooksul on teadlased ja ühiskond üleüldiselt alahinnanud korrupsiooni probleemi erasektoris, eeldades, et korrupsioon on ühiskondlikke huve kahjustav kuritegu, mille tekkimise kohaks peetakse üksnes avalikku sektorit. Eelnimetatud ettekujutusest tulenevalt samastavad inimesed selle nähtuse sageli avaliku teenistuse kuritarvitamisega isikliku kasu saamise eesmärgil jättes erasektoris toimuvad ebaseaduslikud toimingud tähelepanuta, kuid erasektori rolli kasvades tõuseb ka avalikkuse lootus erasektorile.

Kuigi avaliku sektori korrupsioonil on sotsiaalseid, poliitilisi ja jaotuslikke tagajärgi, võib erakorrupsioon põhjustada organisatsioonis ressursside ebaefektiivset jaotamist, suurendades kulusid või vähendades tulusid. Täpsemalt toob see kaasa mitmesuguseid organisatsioonilisi tagajärgi, mõjutades ettevõtte kasvu, suurendades tegutsemisriski, vähendades selle konkurentsieeliseid ning aeglustades erasektori täielikku arengut⁶³. Erasektori korrupsiooni eristamisel avaliku sektori korrupsioonist väidavad eetikateoreetikud, et erasektori korrupsioon hõlmab erasektori (k.a. valitsusväliste) organisatsioonide võimu kuritarvitamist. Seda kontseptuaalset lähenemist hiljem detailiseeriti tuues esile neli erasektori segmenti, milles toimub erasektori korrupsioon: ettevõtted, valitsusvälised organisatsioonid (VVO-d), usuorganisatsioonid ja meedia⁶⁴.

Erasektori korrupsiooniks loetakse sellist korruptiivset suhet, kus nii nõudvaks/küsivaks kui ka pakkuvaks/andvaks pooleks on erinevate ettevõtete esindajad, kusjuures olulisim ajend korruptiivseks tegevuseks altkäemaksu andjal erasektoris on püüd maksimeerida ettevõtte kasumit. Sarnaselt riigi tasandiga võib ka erasektoris eristada „suurt“ ja „väikest“ korrupsiooni - „suur“ korrupsioon on seotud ettevõtte juhtide ja juhtkonna korruptiivsete tegudega, „väike“

---

⁶² United Nations Office on Drugs and Crime. Forms and manifestations of private sector corruption. Arvutivõrgus: <https://www.unodc.org/e4j/en/anti-corruption/module-5/key-issues/forms-and-manifestations-of-private-sector-corruption.html>, (24.02.21)

⁶³ Gopinath, C. (viide 32), lk 749.

⁶⁴ Sartor, M. A., Beamish, P. W. Private Sector Corruption, Public Sector Corruption and the Organizational Structure of Foreign Subsidiaries. - Journal of Business Ethics (Apr. 2019), Vol. 167(4), lk 727. (20.03.21)

korruptsioon vastavalt seotud ettevõtte teiste töötajate poolt toime pandud süütegudega⁶⁵. Korruptiivne ettevõtte esindaja ostab nt tootmissisendeid mitte kõige odavamalt tootjalt, vaid altkäemaksu maksvalt konkurendilt. Need sotsiaalsed kulud võivad selgitada, miks paljude riikide seadusandjad võitlevad innukalt erasektori korruptsiooniga⁶⁶. Korruptsioonivastane võitlus erasektoris langeb tihti küll ettevõtte juhtkonna õlgadele, kuid teatud juhtudel äratav see ka õiguskaitseorganite ning riigi tähelepanu. Korruptsiooni kahjulikest mõjudest teadlikud ettevõtted on kehtestanud eetikakoodeksid ja viivad läbi koolitusprogramme, et töötajad oleksid kursis organisatsioonis eeldatavate käitumisstandarditega. Mõnel ettevõttel on kingituste ja soodustuste, millel on rahaline väärtus, kuid mis ei sisalda raha iseenesest (nt piletid, reisirahad, söögid, soodustused jne) saamise poliitika⁶⁷.

Erasektori suhtumine korruptsiooni on aastate jooksul muutunud, kuna korruptsioon erasektoris kahjustab ettevõtlust ning ettevõtted ei ole mitte ainult korruptsioonis osalejad, vaid ka selle fenomeni ohvrid. Iga korruptsioonitegu nõuab nii altkäemaksu maksjat kui ka altkäemaksu saajat. Need, kes altkäemaksu tasuvad, on sageli eraettevõtete esindajad ja standardstsenaariumis need, kes altkäemaksu saavad, on teise ettevõtte nimel otsuste tegijad⁶⁸. Hoolimata asjaolust, et erasektori korruptsioon ei hõlma riigiametnikke, avaldab see laialdast mõju avalikule korrale, põhjustades kogu turul ebaausat kaubanduskonkurentsi, mis avaldab mõju majanduse toimimise efektiivsusele.

Erasektori korruptsiooni selgitamise teeb keeruliseks veel asjaolu, et mõned erasektori subjektid ei pruugi seda teiste isikute huvisid kahjustavaks nähtuseks pidada. Eelkõige kuna selle korruptsiooni vormi väljendumisega pole seotud avaliku sektori raha, kipuvad rikkujad ise korruptiivseid tegusid põhjendama ja õigustama väites, et nad tegelikult toetavad oma ettevõtete huve ühiskonnas, kus teised ettevõtted ja isikud võivad kasutada sama taktikat. Erasektori korruptsioon on korruptsioonitüüp, mis toimub siis, kui ettevõtte juht või töötaja kasutab funktsiooni, ülesande või vastutuse täitmisel teatavat võimu või mõju eraorganisatsioonis või -korporatsioonis. Kuna tal on kaalutlusruum, saab ta valida, kas käituda vastuolus oma ametikohal olevate kohustuste ja vastutusega ning seega viisil, mis kahjustab otseselt või kaudselt ettevõtet või organisatsiooni enda või teise isiku huvides⁶⁹. Seda tüüpi

---

⁶⁵ Kooskora, M., Prii, A. Korruptsiooni ennetamise käsiraamat erasektorile. - Ühing Korruptsioonivaba Eesti. Tallinn, 2011. Lk 6. (27.02.2021)

⁶⁶ Gutmann, J., Lucas, V. (viide 18), lk 749.

⁶⁷ Gopinath, C. (viide 32), lk 749.

⁶⁸ Gounev, P., Bezlov, T. Examining the links between organised crime and corruption. - Sofia: Center for the Study of Democracy, 2010. Lk 48-49. (23.04.21)

⁶⁹ Argandoña, A. Private-to-Private Corruption. - Journal of Business Ethics, (Oct. 2003), No. 47(3), lk 4. (21.12.20)

käitumise tüüpiline näide on ettevõtte juht, kes tellimuse võitmiseks annab või lubab anda raha, kingitusi või muid hüvesid või eeliseid kliendiettevõtte ostujuhile või ostjale. Makse võib toimuda mitmel viisil: sularahas või mitterahalisena, näiteks kellegi kolmanda kasuks või teenusena, või lubadusena mõjutada teist isikut, et see teine isik teeks huvitatud poolele või kolmandale isikule teene jne⁷⁰.

Eraisikute korrupsiooni sallimine muudab paratamatult avaliku korrupsiooni ennetamise ja selle vastu võitlemise keerulisemaks⁷¹. Väiksemate ettevõtete passiivne suhtumine korrupsiooni avaldumisse erasektoris toob kaasa ühiskonna liberaalse suhtumise probleemi ja soovimatuse midagi muuta. Vastavalt 2012. aastal ilmunud Korrupsioonivastase võimekuse uuringule ei ole hoolimata ettevõtete tähelepanu juhtimisele korrupsioonivastase võitluse probleemile erasektoris väiksemate ettevõtete jaoks see võitlus prioriteetne küsimus ning süstemaatiliselt korrupsiooni ennetamisele organisatsioonis on lähenenud vaid suuremad ning rahvusvahelised ettevõtted, kellel on selleks tihtipeale praktiline vajadus ja seadusest tulenev kohustus (nt börsiettevõtted, kes jagavad oma tegevuse kohta veel rohkem informatsiooni ning peavad vastama emitendile esitatud nõuetele)⁷².

Autor hindab ettevõtjate üldist suhtumist korrupsiooni analüüsidest uuringu “Korrupsioon Eestis: kolme sihtrühma uuring” tulemusi. Statistilised andmed näitavad positiivset tendentsi korruptiivse käitumise tajumise küsimuses ettevõtjate seas: kui 2006. aastal läbi viidud uuringu andmete järgi oli valmis korrupsioonisuhetes osalema umbes 44% vastanutest, siis järgmised uuringud näitavad korrupsiooni sallivuse taseme langust ja vastavalt 2016. aasta andmetele olid ainult 27% küsitluses osalenud ettevõtjatest valmis korruptiivselt käituma. Küsitletud ettevõtete esindajad on seisukohal, et onupojapoliitika on kõige vastuvõetavam erasektori korrupsiooni vorm. 2004. aasta andmete kohaselt pidas seda tüüpi korrupsiooni vastuvõetamatuks umbes 53% vastanutest, 2006. aasta seisuga on toimunud teatav langus ja ca 45% vastanutest pidas seda ilmingut korrupsiooniks, hiljem negatiivne suhtumine onupojapoliitikasse vaid kasvas ja 2016. aasta seisuga suhtus 62% küsitletutest sellesse negatiivselt.

---

⁷⁰ *Ibidem*, lk 4-5.

⁷¹ Argandoña, A. The United Nations Convention Against Corruption and its Impact on International Companies. - *Journal of Business Ethics* (Sep. 2007), 74 (4), lk 9. (20.03.21)

⁷² Transparency International Korrupsioonivaba Eesti. Eesti korrupsioonivastase võimekuse uuring. - MTÜ Korrupsioonivaba Eesti, 2012. Lk 12. (19.03.21)

Erasektori korrupsioon ei ole leebem ega ohutum võrreldes avalikus sektoris toimuvaga, sellepärast on paljud rahvusvahelised organisatsioonid seisukohal, et erasektori korrupsiooniga võitlemiseks peab iga riik kohaldama ennetavaid meetmeid ning viima seadustesse sisse sätted, mis tunnistavad korrupsiooni kriminaalkorras karistatavaks kuriteoks. Korrupsioonivastased õigusaktid on mõeldud peamiselt korrupsiooni tuvastamiseks ja selle vastu võitlemiseks avalikus sektoris kuna korrupsiooni ilminguid seostatakse avaliku võimuga, aga alates eelmise sajandi lõpust hakkas rahvusvaheline üldsus valmistama ette erasektori korrupsioonivastase võitluse akte ja konventsioone. 2003. aastal võttis EL vastu raamotsuse korrupsioonivastase võitluse kohta erasektoris, eesmärgiga kriminaliseerida aktiivse ja passiivse korrupsiooni vorme. Nimetatud raamotsuse järgi on korrupsiooni puhul võimalik välja tuua aktiivne külg, mis avaldub põhjendamatu eeliste andmises ja passiivne külg, mille puhul teine pool võtab selle eelise vastu.

Otsuse artikkel 2 lg 1 sätestab aktiivse ja passiivse korrupsiooni määratluse erasektoris ning selle järgi käsitatakse korrupsioonina järgmist tahtlikku käitumist:

- a) ükskõik kellena erasektori üksust juhtivale või selle heaks töötavale isikule selle isiku või kolmanda isiku jaoks otse või vahendaja kaudu igasuguse põhjendamatu eelise lubamine, pakkumine või andmine, et see isik oma kohustust rikkudes teeks või jätkaks tegemata ükskõik millise teo;
- b) otse või vahendaja kaudu igasuguse põhjendamatu eelise nõudmine või vastuvõtmine iseendale või kolmandale isikule või sellise eelise lubaduse vastuvõtmine, juhtides ükskõik kellena erasektori üksust või selle heaks töötades, et oma kohustust rikkudes teha või tegemata jätta ükskõik milline tegu⁷³.

Õigusaktide järgimise lähenemisviisid, mis tuginevad ainult ettevõtte enda poolt rakendatavatele eeskirjadele, koos ähvardustega kriminaal- või tsiviilkaristustega nende toetamiseks, on ajalooliselt olnud peamiseks erasektori korrupsiooniga võitlemise mehhanismiks. Samal ajal on mitmed valitsused ja rahvusvahelised organisatsioonid välja andnud suunised, mis aitavad ettevõtetel kaardistada korrupsioonivastaseid eetika- ja vastavusprogramme⁷⁴. Eesti korrupsioonivastase võimekuse uuring 2012 näitab, et erinevad eetikakoodeksid või heade tavade kogumikud, mis võiksid olla meetmeks korrupsiooni

---

⁷³ Euroopa Liidu Nõukogu Raamotsus 2003/568/JSK, 22. juuli 2003, korrupsioonivastase võitluse kohta erasektoris. - Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:32003F0568&from=ET>, (27.02.21)

⁷⁴ United Nations Office on Drugs and Crime. Preventing private sector corruption. – Arvutivõrgus: <https://www.unodc.org/e4j/en/anti-corruption/module-5/key-issues/preventing-private-sector-corruption.html>, (25.02.21)

ennetamiseks erasektoris, polnud tol ajal ettevõtjate seas eriti levinud. Üheks võimalikest põhjustest peeti koodeksi vastuvõtmiseks seadusest tuleneva nõude puudumist, lisaks ei pidanud ettevõtteid tol ajal korruptsiooni erasektoris kuidagi oluliseks ega laialt levinuks.

Miks peaksime pöörama tähelepanu erasektorile, kui korruptsioon, eriti arengumaades, avaldub peamiselt avalikus sektoris? Alustuseks on umbes 70–80% mitte ainult lääneriikide, vaid ka Ida-Euroopa üleminekuriikide majandusest juba erasektori kontrolli all, mis omakorda tähendab, et kui erasektoris puudub tõhus juhtimissüsteem on raske eeldada, et selline süsteem avalikus sektoris võidutseda saab⁷⁵. Erasektori korruptsioon hõlmab „organisatsiooniliste ressursside väärjuhtimist isiklikuks või organisatsiooniliseks hüvanguks“. See tähendab vastutuse puudumist võimalike ühiskonnale avalduvate tagajärgede eest⁷⁶. Erasektori korruptsiooni vastu aitavad võidelda erinevad meetmed. Senisest enam peaksid ettevõtteid tähtsustama korruptsiooni ennetamiseks tarvitusele võetavaid sisemeetmeid nagu riskide kaardistamine, korruptsioonivastane programm ja sisekontroll. Üheks põhjuseks, miks Eestis ei tajuta erasektori korruptsiooni probleemina, on peetud ka vähest riigipoolset selgitustööd⁷⁷.

---

⁷⁵ Стефанов, Р. Методы борьбы с коррупцией в частном секторе. Лк 2 – Arvutivõrgus: http://www.developmentinstitute.org/wp-content/uploads/2015/05/Stefanov_anticorruption_script_RU.pdf, (04.12.20)

⁷⁶ Burduja, S. I., Zaharia, R. M. Romanian Business Leaders' Perceptions of Business-to-Business Corruption: Leading More Responsible Businesses? - Sustainability (2019), Vol. 11(20), lk 2. (24.02.21)

⁷⁷ Leelo, K. Korruptsiooni kriminaliseerimine rahvusvaheliselt ja Eestis avaliku sektori ja erasektori korruptsiooni võrdluses. – Magistritöö. Tartu Ülikool. Tartu: 2014. Lk 12. (02.12.20)

2. KORRUPTSIOONI KÄSITLUS ÕIGUSAKTIDES

2.1. ÜRO korrupsioonivastane konventsioon

Üheks esimeseks olulisemaks korrupsiooni vastu võitlemise valdkonda reguleerivaks rahvusvaheliseks dokumendiks peetakse ÜRO peasamblee 15.12.1975.a vastu võetud resolutsioon 3514 (XXX), mis mõistab hukka igasugused korrupsiooni väljendusviisid ning kutsub riike üles võtma tarvitusele vajalikke meetmeid korrupsiooni ärahoidmiseks ja õigusrikkujate karistamiseks⁷⁸. Vaatamata resolutsiooni vastu võtmise järgselt toimunud arvukatele arutlustele ei suutnud maailmakogukond välja töötada rahvusvahelisi akte korrupsiooniga võitlemise osas ja riigid jäid korrupsiooniprobleemiga üksi, sunnitud iseseisvalt otsima võimalusi probleemi lahendamiseks. Maailmakogukonna mure korrupsioonivastase võitluse pärast leidis väljendust alles aastakümneid hiljem rahvusvaheliste põhiaktide väljatöötamise kaudu, mille eesmärk oli sellele negatiivsele sotsiaalsele ja õiguslikule nähtusele vastu astuda.

Esimene korrupsioonivastase võitluse valdkonnas üldiselt siduv spetsialiseeritud dokument on ÜRO peasamblee poolt 31.10.2003.a vastu võetud ÜRO korrupsioonivastane konventsioon, mille üks aluspõhimõtte on korrupsiooni eitava kultuuri edendamine. Konventsiooniosalised kohustuvad rakendama meetmeid ja eeskirju seadusandluse, riigiasutuste ja õiguskaitse valdkonnas oma õigusnormide tugevdamiseks korrupsioonivastases võitluses⁷⁹.

Ülaltoodud dokument näeb ette mitmeid standardeid, samuti tegevusi ja suuniseid, mille eesmärk on korrupsioonivastase võitluse valdkonnas siseriiklike õigusnormide reformimine. Eesti ratifitseeris nimetatud konventsiooni 05.12.2010.a ja ehitab enda korrupsioonivastast poliitikat tuginedes selle konventsiooni põhisätetele. Konventsioon kuulutab ametlikult välja võitluse korrupsiooniga nii riiklikul kui ka rahvusvahelisel tasandil⁸⁰. Lisaks on konventsiooni tohtu läbimurre, et konventsioonile alla kirjutanud riigid tunnistavad kuriteoks kõik korrupsiooni teod, olenemata sellest, kas need pannakse toime avalikus või erasektoris.

Konventsioon sisaldab loetelu meetmetest, mida iga riik võib nende konventsioonis sätestatud eesmärkide saavutamiseks rakendada. Loetelu ei ole täielik ja sisaldab järgmisi meetmeid:

- a) õiguskaitseasutuste ja asjakohaste eraõiguslike üksuste koostöö edendamine;

---

⁷⁸ United Nations General Assembly. Measures against corrupt practices of transnational and other corporations, their intermediaries and others involved. – Arvutivõrgus: [https://undocs.org/en/A/RES/3514\(XXX\)](https://undocs.org/en/A/RES/3514(XXX)), (06.03.21)

⁷⁹ Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni korrupsioonivastane konventsioon.

⁸⁰ *Ibidem*

- b) asjakohaste eraõiguslike üksuste usaldusvääruse suurendamiseks väljatöötatud standardite ja menetluste edendamine, sealhulgas korrektset, ausat ja nõuetekohast äritegevust ning teisi asjakohaseid elualasid ja huvide konfliktide ennetamist reguleerivate ning äriühingute ja riigiga lepingulistest suhetes olevate ettevõtjate hulgas häid äritavasid edendavate käitumiskoodeksite väljatöötamine;
- c) eraõiguslike üksuste läbipaistvuse edendamine, sealhulgas vajaduse korral meetmed, mis aitavad tuvastada äriühingute asutamisse ja juhtimisse kaasatud juriidilisi ja füüsilisi isikuid;
- d) eraõiguslike üksuste suhtes kohaldatavate avalike menetluste, sealhulgas avaliku võimu asutustelt äritegevuseks eraldatavate toetuste ja litsentside andmise menetluste kuritarvitamise ennetamine;
- e) huvide konfliktide ennetamine, kohaldades vajaduse korral ja mõistlikuks ajavahemikuks piiranguid endiste ametiisikute kutsetegevusele või ametisikute töötamisele erasektoris pärast ametist lahkumist või pensionile jäämist, kui selline tegevus või töötamine on otseselt seotud ametiisikute poolt ametisoleku ajal täidetud või kontrollitud tööülesannetega;
- f) selle tagamine, et eraettevõtetes, arvestades nende struktuuri ja suurust, toimiks piisav sisekontroll, mis aitaks ennetada ja avastada korruptiivseid tegusid, ning et selliste eraettevõtete raamatupidamise ja nõutavate finantsaruannete suhtes kohaldataks asjakohaseid auditeerimis- ja kontrollimenetlusi⁸¹.

Konventsiooni teise artikli punktis (a) sisustati ametiisiku mõiste, mille kohaselt ametiisikuks tunnustatakse mitte ainult isik, kes töötab konventsiooniosalise seadusandlikku, täidesaatvat, haldus- või kohtuvõimu teostaval ametikohal sõltumata ametikoha staatusest, aga samal ajal ka muu isik, kes täidab avalikke ülesandeid, sealhulgas avaliku võimu asutuse või riigiettevõtte heaks, või osutab avalikku teenust, nagu on määratletud asjaomase konventsiooniosalise õiguses ning nagu kohaldatakse selle konventsiooniosalise asjakohases õigusvaldkonnas või muu isik, kes on konventsiooniosalise õiguses määratletud ametiisikuna. Konventsiooni II. peatüki mõne erimeetme kohaldamisel ei ole kohustuslik pidada ametiisikuks isikut, kes täidab avalikke ülesandeid või osutab avalikku teenust, nagu on määratletud asjaomase konventsiooniosalise õiguses ning nagu kohaldatakse selle konventsiooniosalise asjakohases õigusvaldkonnas⁸².

---

⁸¹ *Ibidem*

⁸² Argandoña, A. (viide 71), lk 5.

Korruptsioonivastast võitlust osalisriigi erasektoris käsitletakse konventsiooni artiklis 12, mille järgi konventsiooniosalise üldine kohustus on võtta tarvitusele kooskõlas oma õiguspõhimõtetega meetmeid, et ennetada erasektorit kaasavat korruptsiooni, tõhustada erasektori raamatupidamis- ja auditeerimisstandardeid ning vajaduse korral näha ette tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad tsiviil, haldus- või kriminaalkaristused meetmete järgimata jätmise puhuks⁸³. Antud kohustuse suhtes on ette nähtud reservatsioon siseriikliku õiguse kasuks, ning osalisriikidel on kohustus võtta erasektori suhtes ennetusmeetmeid tarvitusele ainult juhul, kui sellised meetmed on kooskõlas nende siseriikliku õiguse aluspõhimõtetega⁸⁴. On selge, et kõrgete moraalsete ja õiguslike standardite saavutamine suhtluses valitsustega on võimatu, kui ettevõtted ei sea selliseid kõrgeid standardeid iseendale ja suhtluses üksteisega⁸⁵.

Konventsioon määratles laias valikus korruptsioonivastaseid valdkondi, mida tuli siseriiklikes õigusaktides ja praktikas vaid mõistlikult rakendada. Konventsiooni kolmas peatükk oli täielikult pühendatud konventsiooni teistes artiklites nimetatud tegude kuriteoks tunnistamisele ning õiguse rakendamisele. Korruptsioonivastane konventsioon käsitleb aktiivset ja passiivset korruptsiooni erasektoris, mis on oluline uuendus võrreldes teiste varasemate organiseeritud kuritegevust reguleerivate konventsioonide või muude rahvusvaheliste dokumentidega (artikkel 21 – altkäemaksujuhtumid erasektoris ja artikkel 22 – vara omastamine erasektoris). Nendes artiklites ette nähtud põhieesmärk on võtta tarvitusele seadusandlikke meetmeid, mis võimaldaksid tunnistada nii altkäemaksu võtmist kui ka selle andmist erasektoris, samal ajal ka vara omastamist erasektoris (juhul, kui need on toime pandud tahtlikult), mis on konventsiooni poolt soovitud tunnistada kriminaalkorras karistatavaks kuriteoks juhul, kui see on toime pandud isiku poolt, kes juhib erasektori üksust või töötab seal ükskõik millisel kohal ning seisneb, temale tema ametiseisundist lähtudes usaldatud igasuguse vara, avalike või eravahendite, noteeritud või noteerimata väärtpaberite või muu väärtust omava eseme omastamises. Artikkel ei piirdu ettevõtetega, millel on konkreetne õiguslik vorm; samuti ei pea üksus olema siseriikliku õiguse kohaselt kvalifitseeritav juriidilise isikuna. Seega võib artikli 21 kohaselt ettevõtteks pidada ükskõik mis suuruses majandusüksust sõltumata selle õiguslikust vormist⁸⁶.

---

⁸³ Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni korruptsioonivastane konventsioon.

⁸⁴ Tessema, M. T., Koen, R. (viide 6), lk 159.

⁸⁵ Argandoña, A. (viide 71), lk 6.

⁸⁶ The United Nations Convention Against Corruption: A Commentary. Ch. III Criminalization and Law Enforcement, Art. 21: Bribery in the Private Sector. – Rose, C., Kubiciel, M., Landwehr, O. Oxford University Press (March 24, 2019). (11.03.21)

Konventsiooni artikkel 21 toob esile majandus-, finants- või äritegevuses terviklikkuse ja aususe nõudmise tähtsuse⁸⁷. Erinevalt altkäemaksust, milles osalevad kaks osapoolt, on vara omastamine ühe isiku poolt sooritatav korruptsioonitegu ehk eraettevõttes töötav isik täidab süüteo koosseisu ühepoolset, suunates talle isiklikuks kasuks usaldatud vara teise isiku või enda kasuks⁸⁸. Konventsiooni artikli 26 lõige 1 sätestab ka, et konventsiooniosalised võtavad kooskõlas oma õiguspõhimõtetega tarvitusele meetmeid, et kehtestada juriidiliste isikute vastutus konventsioonis määratletud kuritegudes osalemise eest. Arvestades konventsiooniosalise õiguspõhimõtteid võivad juriidilised isikud vastutada kriminaal-, tsiviil- või halduskorras⁸⁹.

Kuna tegemist on konventsiooniga, ei rakenda riigid konventsiooni sätteid automaatselt, sest konventsiooni nõuete täitmiseks vähemalt miinimaalsel määral on sageli vaja muuta siseriiklikke õigusakte võttes vastu täiesti uusi sätteid. Nende artiklide osas tuleb rõhutada, et passiivsete ja aktiivsete altkäemaksu vormide kriminaliseerimine erasektoris ei olnud kohustuslik, kuna ÜRO konventsiooni artikkel 21 ja artikkel 22 on vabatahtlikud, s.t. ainult kutsuvad riike üles muutma õigusakte ja kehtestama uusi kriminaalnorme, mis reguleerivad neid tegusid, mis toimuvad erasektoris, kuid ei kohusta riike seda tegema.

2012. aastal andis konventsiooni rakendamise ülevaatamise rühm ülevaate Eesti tegevusest konventsioonis ettenähtud korruptsioonivastaste meetmete ühtlustamise protsessist kehtivates Eesti õigusaktides. Ülevaates tehti kindlaks mitu konkreetset sammu, mida Eesti võiks ette võtta III. peatüki täielikuks ülevõtmiseks. Eelkõige soovitati jätkata praegu kaalumisel olevate muudatusettepanekutega, mis käsitlevad mitmeid kriminaliseerimise küsimusi nt seoses rahapesu, altkäemaksu andmisega erasektoris ja mõjuvõimu kasutamisega⁹⁰. Ülevaatamise rühma sõnul on altkäemaksu andmine erasektoris kriminaliseeritud, kuid Eestile anti nõu proovida muuta õigusakte nii, et kaoks pistise ja altkäemaksu vahe, kuna need mõisted on üsna sarnased ja õigusaktides esinev jaotus ainult raskendab korruptsioonivastast võitlust ja praktiliselt võivad tekkida olukorrad kui pole selge millise paragrahvi alusel süüdistus esitada. Neid mõisteid kombineerides suudaks seadusandlus korruptsiooniga edukalt võidelda jagamata tegude tagajärgi seaduslikeks ja ebaseaduslikeks.

---

⁸⁷ United Nations Office on Drugs and Crime. Legislative guide for the implementation of the United Nations Convention against Corruption. - New York 2006. Lk 104. (01.02.21)

⁸⁸ Tessema, M. T., Koen, R. (viide 6), lk 164.

⁸⁹ Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni korruptsioonivastane konventsioon.

⁹⁰ The UN Convention Against Corruption's Implementation Review Group. Review of implementation of the United Nations Convention against Corruption. Executive summary. Estonia. – Arvutivõrgus: <https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/WorkingGroups/ImplementationReviewGroup/ExecutiveSummaries/V1255516e.pdf>, (02.03.21)

Kehtinud karistusseadustiku versioon eristas pistise võtmist, vahendamist ja andmist, s.o tegu, mille puhul ametiisik paneb toime või jätab pistiseandja huvides toime panemata õiguspärase teo ja altkäemaksu võtmist, vahendamist ja andmist, s.o tegu, mille puhul ametiisik paneks oma ametiseisundit kasutades altkäemaksuandja huvides toime või jätaks toime panemata õigusvastase teo⁹¹. Pistise ja altkäemaksu võtmise süüteo koosseisud erinesid teineteisest selle poolest, et pistise võtmise moodustab ametiisiku poolt pistiseandja huvides õiguspärase teo toimepanemine või toimepanemata jätmine, altkäemaksu võtmise puhul aga paneb ametiisik altkäemaksuandja huvides toime õigusvastase teo või jätab nõutava teo õigusvastaselt toime panemata. Riigikohtu kriminaalkolleegium oli seisukohal, et KarS §-des 293 ja 294 ette nähtud süüteo koosseisudes sisalduvad tunnused "seadusega lubatud tegu" ja "seadusega mittelubatud tegu" kujutavad endast kogu teole hinnangut andvaid koosseisutunnuseid. Seejuures on oluline rõhutada, et ametiisiku teole antav õiguslik hinnang - õiguspärane või õigusvastane - ei sõltu sellest, millised on talle vara või muu soodustuse andmise või pakkumise muud tingimused. Teisisõnu - ametiisiku teo lugemine seaduslikuks või ebaseaduslikuks ei sõltu teistest objektiivsetest koosseisutunnustest, vaid üksnes isoleeritult ametiisiku teole antavast hinnangust⁹².

Vastavalt seadusele peeti ühte teise taustal kergemaks seaduse rikkumiseks, kuna pistise andmine ja võtmine karistati kas rahalise trahviga või kuni kolmeaastase vangistusega samal ajal kui altkäemaksu andmise ja võtmise eest karistati ühe- kuni viieaastase vangistusega. Samuti märgiti, et KarS § 288 sätestatud ametiisiku mõiste on (need, kes juhivad eraõiguslikku juriidilist isikut, tegutsevad sellise isiku nimel või tegutsevad teise füüsilise isiku nimel, kes täidab haldus-, järelevalve- või juhtimisülesandeid) suhteliselt lai võrreldes konventsioonis sätestatud definitsiooniga ning konventsiooninormide paremaks ülevõtmiseks ning mõistmiseks on vaja seda mõistet täpsustada ja kitsendada⁹³.

Ülevaate avaldamise ajal kehtis Eesti karistusseadustik endisel kujul ja erasektoris osalejate altkäemaksu andmise ja vastuvõtmise kohta ei olnud veel loodud eraldi peatükki ega olnud eemaldatud jaotust pistise ja altkäemaksu vahel, kuna seadusandjate arvamusel ei tekitanud see praktilisi probleeme. ÜRO konventsiooni artiklis 21 sätestatud kuriteod olid kajastatud KarS §-tes 293-298, mis olid universaalsed ning hõlmasid nii avaliku kui ka erasektori korrupsiooni.

---

⁹¹ RKKKo 3-1-1-65-07, p 7

⁹² RKKKo 3-1-1-118-06, p 16

⁹³ The UN Convention Against Corruption's Implementation Review Group. (viide 90).

Artiklis 22 käsitletav vara omastamine erasektoris ei ole karistusseadustikus endiselt eraldi reguleeritud, omastamise kuriteo puhul rakendatakse KarS § 201.

2.2. OECD altkäemaksu vastane konventsioon

Töö autor põhjendab OECD konventsiooni (mis ei reguleeri otseselt korruptsiooni avaldumist erasektoris, enamasti ei nõua see erasektori korruptsiooniseaduste muutmist, vaid pigem erasektori teadlikkuse tõstmist välisametnikele altkäemaksu andmise küsimuses), valikut sellega, et konventsioon nõuab riikidelt kehtestada avaliku ja erasektori töötajatest rikkumisest teatajatele (vilepuhujatele) kaitse ning korrapäraselt üle vaadata riikide poliitika.

OECD 17.12.1997.a Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) altkäemaksu vastase konventsiooniga on seotud veelgi suuremad raskused. See konventsioon on antud valdkonnas ja selles töös käsitletavatest aktidest kõige kitsam rahvusvaheline akt, kuna käsitleb välisriikide ametiisikutele altkäemaksu andmise küsimust. Konventsiooni koostajad on kehtestanud endale ja selle adressaatidele moraalse kohustuse korruptsiooni ilminguid kindlalt maha suruda, olenemata sellest, kas konkreetne Euroopa riik on konventsioonile alla kirjutanud või mitte. Vaadeldava konventsiooni allakirjutanud riigid on avalikustanud, et nad ei kavatsenud taluda välisametiisikute seas esinevat korruptsiooni ega nende valitsuste sallivust, kellele need ametnikud alluvad⁹⁴.

OECD konventsioonil on väga kitsas reguleerimisala, kuna reguleerib:

- altkäemaksu andmist ainult välisriikide ametiisikule rahvusvahelistes äritehingutes;
- ainult altkäemaksu andja vastutust (aktiivne altkäemaks), mitte aga altkäemaksu võtva välisriigi ametniku vastutust (passiivne altkäemaks)⁹⁵.

Teine OECD konventsiooni eripära, mis väärrib märkimist, on see, et konventsioon annab OECD altkäemaksuvastasele töörühmale märkimisväärsed järelevalvelitused, nimelt rakendamise järelevalve. Konventsiooni rakendab OECD altkäemaksuvastane töörühm, kes jälgib konventsiooni rakendamist perioodiliste auditite kaudu. Autor ei saa vaielda, et selliste kontrollide mehhanism võimaldab edukamalt ja paindlikumalt tagada konventsioonisätete rakendamist vastastikuste kohustuste täitmisel osalevate riikide poolt. Kuigi esmapilgul on see

---

⁹⁴ Тихомиров, Ю. Правовые акты: антикоррупционный анализ: научно-практическое пособие. - Москва: Анкил, 2012. Lk 136. (12.01.21)

⁹⁵ Rahvusvaheliste äritehingutes välisriigi ametiisikutele altkäemaksu andmise vastu võitlemise konventsioon. – RT II 2009, 5, 11

mehhanism suunatud peamiselt konventsiooni kriminaalõiguse sätete integreerimisele Euroopa riikide siseriiklikesse õigusaktidesse, võimaldab see lõpuks rahvusvahelise korrupsiooniga üldiselt tõhusamalt võidelda ja loodab saavutada selles võitluses edu osalevate riikide poolt riiklike seadusandlike meetmete parema koordineerimise kaudu⁹⁶.

OECD hinnangul ei anna siseriiklikud aktid piisavat avaliku ja erasektori töötajatele rikkumisest teatajate („vilepuhujate“) kaitset ning enda hiljem avaldatud juhistes kutsub OECD altkäemaksuvastane töörühm üles riike kehtestama konkreetseid meetmeid vilepuhujate kaitse tagamiseks ning korrapäraselt üle vaatama nende poliitikaid ja lähenemisviise väikeste hõlbustusmaksete osas. Samuti soovitatakse konventsiooniriikidel rohkem keskenduda erasektorile, tagades, et nende ettevõtted järgivad asjakohaseid raamatupidamis- ja auditeerimisstandardeid, tehes koostööd ettevõtete ja äriorganisatsioonidega rangete eetika- ja altkäemaksuvastaste programmide ja meetmete vastuvõtmiseks ning julgustades ettevõtteid keelama või takistama väikeste hõlbustusmaksete kasutamist⁹⁷. Kaasajal saabki „vilepuhumist“ defineerida olukorrana, milles töötaja või avaliku sektori ametnik avalikustab talle töö- või ametikohustuste täitmisel teatavaks saanud teatud liiki spetsiifilist, avalikkuse eest seni varjul olnud informatsiooni. See spetsiifiline info võib sisaldada teavet nii tööandja, kliendi kui ka kolmanda isiku väidetavast väärkäitumisest ehk rikkumisest, samuti nende isikute poolt loodud konkreetset liiki ohust või riskist, mis omab mõju kolmandatele isikutele, eelkõige avalikkusele⁹⁸.

Eesti ei olnud antud juhul erand ning oma 2008. aasta teises aruandes rahvusvahelistes äritehingutes välisriigi ametiisikutele altkäemaksu andmise vastu võitlemise konventsiooni kohaldamise kohta nendib töörühm Eesti jõupingutusi ja läbimurdeid korrupsioonivastases võitluses, kuid rõhutab teadmatust välisametnike altkäemaksu toimepanemise kohta, kutsudes Eesti avalikku ja erasektorit ühinema võitluses välisametnikele altkäemaksu andmise vastu⁹⁹. Esimest korda rõhutati Eesti seadusandluses olevat lünka, mille kohaselt ei teki erasektori töötajatele kohustust korrupsioonijuhtumitest teatada ja kui erasektoris osaleja teatab korrupsioonist, ei saa ta loota kaitsele, kuna Eestis puuduvad konkreetsed vilepuhujate kaitset tagavad seaduse sätted. Seega puudus Eestis 2008. aastal mitte ainult isiku kohustus teatada

⁹⁶ Тихомиров, Ю. (viide 94), lk 137.

⁹⁷ OECD Working Group on Bribery. Annual Report 2010. Lk 12. – Arvutivõrgus: <https://www.oecd.org/daf/anti-bribery/45460981.pdf>, (06.03.21)

⁹⁸ Tiits, T. Rikkumisest teavitaja ehk „vilepuhujate“ õiguslik kaitse töösuhtes. - Magistritöö. Tartu Ülikool. Tartu: 2014. Lk 10. (20.03.21)

⁹⁹ OECD. Report on the Application of the Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions and the 1997 Recommendation on Combating Bribery in International Business Transactions. Estonia: Phase 3, (June 2008), lk 52. (21.03.21)

korruptsioonijuhtumitest, vaid ka seadus, mis käsitleks vilepuhuja kaitset nii avalikus kui ka erasektoris¹⁰⁰. Kahe aasta pärast välja antud teises aruandes toodud soovitude rakendamise järelearuandes märgib töörühm, et vaatamata Vabariigi Valitsusele ülevaatamiseks edastatud uuele korruptsioonivastase seaduse eelnõule, kus viidatakse korruptsioonivastase seaduse korruptsioonijuhtumist teatamist puudutavate sätete täiendamise vajalikkusele, ei ole seadus uues redaktsioonis vastu võetud ning seega ei ole vilepuhuja kaitse osas antud soovitud nõuetekohaselt täidetud¹⁰¹.

Vabariigi Valitsus algatas 2012. aastal uuesti Korruptsioonivastase seaduse eelnõu, mis oli ajakohastatud redaktsioon 11.06.2009.a algatatud eelnõust, mis langes menetlusest välja seoses koosseisu volituste lõppemisega. Eelnõu § 6 reguleeris korruptsioonijuhtumist teatamist. Kehtiva KVS § 23 lg 1 kohustab ametiisikut ja avalikku teenistujat teatama korruptiivsest teost (ametiisik ja avalik teenistuja on kohustatud temale teatavaks saanud korruptiivsest teost teatama asutuse juhile, kaitsepolitseile, politseile või prokuratuurile), eelnõust oli nimetatud säte välja jäetud, kuid oli lisatud korruptsioonijuhtumi varjamise keeld ja nn teavitajate kaitsesüsteemi (whistleblower protection) puudutavad sätted¹⁰² vastavalt GRECO teises aruandes antud soovitudele. Eelnõus oli märgitud, et teavitajaks võiks olla nii ametiisik korruptsioonivastase seaduse tähenduses kui ka iga muu isik. Tol ajal kehtinud seaduses oli teavitaja anonüümsus otseses sõltuvuses teavitamise motiivist ning menetluse vajadusest, vastavalt antud eelnõus toodud sättele peaks vilepuhuja kaitse olema garanteeritud sõltumata varem nimetatud asjaoludest¹⁰³. Uus korruptsioonivastane seadus jõustus 01.04.2013.a ning uuele seadusele on lisatud korruptsioonijuhtumist teavitajate kaitsesüsteemi puudutavad regulatsioonid. Seaduse algses versioonis polnud reguleeritud erasektori korruptsioonijuhtumist teavitajate kaitset juhul kui teavitaja ei olnud ametiisik, sest KVS § 6 lg 5 („Käesolevas paragrahvis sätestatud põhimõtteid kohaldatakse ka juhul, kui on teatatud väljaspool avaliku ülesande täitmist aset leidnud korruptsioonijuhtumist“) laiendas teavitajakaitset küll juhtudele, kui korruptiivne tegevus toimus väljaspool avalikku sektorit ehk erasektoris, kuid piirdus ainult ametiisikust teavitaja kaitsega. Korruptsioon hõlmab alati kahte osapoolt ja üks neist on enamasti erasektorist ja kui seadusest ei tulene erasektorist teavitajate

---

¹⁰⁰ *Ibidem*

¹⁰¹ Follow-Up Report on the Implementation of the Phase 2. Recommendations. Estonia: Phase 2. Lk 9-10. Arvutivõrgus: https://www.korruptsioon.ee/sites/www.korruptsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/ii_hindamisaruande_vahearuanne.pdf, (19.02.21)

¹⁰² Korruptsioonivastase seaduse eelnõu 192 SE. (viide 2), lk 14.

¹⁰³ *Ibidem*

kaitset, kaotab seadus oma tõhususe, kuna võimalused rikkumise tuvastamiseks ja kõrvaldamiseks langevad märksalt.

2014. aasta kolmandas aruandes märgib rühm teadlikkuse tõusu välisriikide ametiisikutele altkäemaksu andmise problemaatilisuse osas ja teadlikkuse taseme paranemist nii era- kui ka avalikus sektoris, kuid märgib, et isegi vaatamata uue korruptsioonivastase seaduse vastuvõtmisele ja jõustumisele ning karistusseadustikus tehtavatele muudatustele, pole vilepuhujate kaitse erasektoris siiani *expressis verbis* sätestatud. Tol ajal kehtinud KVS § 6 lg 1 kohaselt ei ole ametiisikul lubatud varjata talle teada olevat KVS § 3 lõikes 1 sätestatud keelu rikkumist või muud korruptsioonijuhtumit¹⁰⁴. Eesti valitsus viitas korruptsioonivastase seaduse teatavate sätete kohaldatavusele erasektori töötajate suhtes vastavalt paragrahvi 6 lõikele 5, mis sätestas: “Käesolevas paragrahvis sätestatud põhimõtteid kohaldatakse ka juhul, kui on teatatud väljaspool avaliku ülesande täitmist aset leidnud korruptsioonijuhtumist¹⁰⁵”. Selle sätte kavatsus oli lihtsalt hõlmata erasektoris toime pandud korruptsiooniakte, laiendamata kaitset sellistest tegudest teatavatele erasektori töötajatele ning kuna KVS § 6 keskendub teavitamist teatavatele faktidele, mitte selle teate esitanud isikule, võiks eksisteerida veel üks võimalik § 6 lõike 5 tõlgendus, mille järgi vilepuhujate kaitse oleks kohaldatav ainult avaliku sektori töötajatele, kaasa arvatud seal, kus nad teatavad erasektoris toime pandud korruptsioonijuhtumitest¹⁰⁶. Juhtivad hindajad tervitasid 2012. aasta korruptsioonivastase seaduse vastuvõtmisega tehtud edusamme, millega kehtestati Eesti õiguses avaliku sektori töötajate korruptsioonijuhtumist teatajate kaitse, kuid olid siiski mures erasektori rikkumisest vilepuhujate osas selgema seisukoha puudumise pärast ja rõhutasid uuesti vajadust luua selgeid sätteid, mis kaitseksid erasektori korruptsioonijuhtumist teatajaid.

Riigikogu põhiseaduskomisjon algatas 2015. aasta 18. novembril korruptsioonivastase seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille algseks eesmärgiks oli muuta korruptsioonivastase seaduse ametiisiku huvide deklareerimist puudutavaid sätteid. Eelnõule laekus teises lugemises juurde Eesti Keskerakonna fraktsioonilt üks muudatusettepanek, millega sooviti muuta KVS § 6 pealkirja sõnastust järgmiselt: „korruptsioonijuhtumist teatamine“ asemel „avaliku või erasektori korruptsioonijuhtumist teatamine“ ning teise ettepanekuga sooviti täpsustada KVS § 6 lg 5. Vastavalt OECD altkäemaksuvastase töögrupi poolt antud soovitudele pidi Eesti muutma seadust või muul viisil ühemõtteliselt teada andma, et korruptsioonijuhtumist teataja

---

¹⁰⁴ Korruptsioonivastane seadus. - RT I, 29.06.2014, 129

¹⁰⁵ Phase 3 Report on Implementing the OECD Anti-Bribery Convention in Estonia. Lk 50. – Arvutivõrgus: <https://www.oecd.org/daf/anti-bribery/EstoniaPhase3ReportEN.pdf>, (03.03.21)

¹⁰⁶ *Ibidem*, lk 50-51.

kaitse sätted kohalduvad ka nendele isikutele, kes töötavad erasektoris, kaitsmaks neid võimaliku diskrimineeriva kohtlemise või distsiplinaarmede eest¹⁰⁷. Eelnõu võeti vastu ning 01.05.2016.a jõustusid seadusemuudatused millede kohaselt muutis Eesti lõpuks seaduses sätestatud võttes vastu sätted, mis pakuvad *expressis verbis* konfidentsiaalsuse garantiid erasektori korruptsioonijuhtumist teatajatele (KVS § 6 lg 5 järgi käesoleva paragrahvi lõigetes 2–4 sätestatud põhimõtteid kohaldatakse ka juhul, kui ametiisik või muu isik on teatanud avalikus või erasektoris aset leidnud korruptsioonijuhtumist¹⁰⁸). Vastavalt KVS § 6 lg-le 2 korruptsioonijuhtumist teavitamise faktile tagatakse konfidentsiaalsus ning teate teavitamise kohta võib avaldada informatsiooni ainult teavitaja kirjalikul nõusolekul. 2016. aasta juunis esitas Eesti OECD altkäemaksuvastasele töörühmale oma kirjaliku järelaruande, milles kirjeldati jõupingutusi, mis olid tehtud töögrupi 2014. aasta juuni 3. etapi aruandes välja toodud soovitude ja järealküsimuste lahendamiseks.

Vaatamata Eesti seadusandluse mõningatele parandustele ei ole teavitajate üldine olukord Eestis ideaalne ja vajab parandamist. Eelmise aasta keskel valmistas justiitsministeerium ette teavitaja kaitse seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsuse, mis on seotud 23.10.2019.a vastu võetud Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiviga nr (EL) 2019/1937, mis on suunatud tööalases kontekstis rikkumisest teavitava inimese kaitse tagamisele nende kaitsmiseks ühiste miinimumstandardite kehtestamise kaudu. Direktiiv rõhutab, et praegu liidus tagatud rikkumisest teavitajate kaitse on ebaühtlane ning ebapiisav kaitse ühes liikmesriigis avaldab negatiivset mõju liidu poliitika toimimisele mitte üksnes selles liikmesriigis, vaid ka teistes liikmesriikides ja liidus tervikuna¹⁰⁹. Kuna Eesti õiguses puudub horisontaalne rikkumisest teavitajate kaitse regulatsioon ning rikkumisest teavitamisega seonduvad tagatised on selgesõnaliselt ette nähtud vaid üksikutes valdkondlikes eriseadustes, siis on vaja direktiivi ülevõtmiseks lahendada riigisisese rikkumisest teavitavate isikute regulatsiooni kehtestamise küsimus, kas regulatsioon peaks sisalduma valdkondlikes eriseadustes või olema eraldi seaduses ning eelistatavim on luua uus ühtne horisontaalne õigusakt¹¹⁰.

---

¹⁰⁷ Korruptsioonivastase seaduse muutmise seadus 143 SE. Seletuskiri korruptsioonivastase seaduse muutmise seaduse eelnõu teise lugemise juurde. – Arvutivõrgus: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/c72785e3-69ec-4524-9ccd-bf03ae88ec24/Korruptsioonivastase%20seaduse%20muutmise%20seadus>, (15.03.21)

¹⁰⁸ Korruptsioonivastane seadus. - RT I, 24.03.2016, 5

¹⁰⁹ 23. oktoober 2019. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2019/1937 liidu õiguse rikkumisest teavitavate isikute kaitse kohta. - ELT L 305/17

¹¹⁰ Justiitsministeerium. Teavitaja kaitse seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsus. Lk 8. – Arvutivõrgus: https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/vtk_teavitaja_kaitse.pdf, (02.04.21)

Seega seisab vaatamata kehtivatele õigusaktidele Eesti silmitsi vajadusega luua eraldi seadus, mis reguleeriks järgmised teemad:

- Teavitaja ja teavituse definitsioon;
- Sisuline ja isikuline kohaldamisala;
- Rikkumisest teavitaja kaitsmise tingimused;
- Teavitamisviisid ja- kanalid ning nõuded rikkumisest teavitamise kanalitele;
- Nõuded teavitamise menetlemisele ja järelmeetmetele;
- Konfidentsiaalsuse tagamise nõuded;
- Rikkumisest teavitaja kaitsmise ulatus ja meetmed¹¹¹.

2.3. Euroopa Nõukogu konventsioonid

Euroopa riigid märgivad rahvusvahelise koostöö tähtsust korruptsiooni vastu võitlemisel, kuna see kuritegu ei ole enam kohalik probleem. Ühine korruptsioonivastane poliitika Euroopa Liidus muudab sujuvamaks korruptsioonivastase võitluse kui sotsiaalse nähtuse, kuid püüab alkatada ka uue kriminaalõiguse ja korruptsioonivastaste menetlusreeglite moodustamist ühinenud Euroopa skaalal¹¹². 6. novembril 1997.a võeti Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee istungil nr. 101 vastu dokument „20 korruptsioonivastase võitluse juhtpõhimõtet“. Need põhimõtted olid mõeldud korruptsioonivastase võitluse valdkonnas siseriiklike õigusaktide ühtlustamiseks¹¹³. Selle programmi raames valmistati ette kaks dokumenti - konventsioon korruptsiooni kriminaalõigusliku reguleerimise kohta ja konventsioon korruptsiooni tsiviilõiguslike aspektide kohta, mille eesmärk on mõjutada riikide siseriiklikke õigusakte eesmärgiga neid parandada ja ühtseks viia.

Eestis 01.07.2002.a jõustunud Euroopa Nõukogu korruptsiooni kriminaalõigusliku reguleerimise konventsioon kehtestab riikidele kohustuse fikseerida oma kriminaalõigusaktides sellised kuriteod nagu siseriiklikule ametiisikule altkäemaksu andmine, siseriikliku ametiisiku altkäemaksu võtmine, altkäemaksu andmine/võtmine erasektoris, otsuse tegemise mõjutamine jne ning nimetatud kuritegude sooritamise eest sanktsioonide kehtestamine. Korruptsiooni kriminaalõigusliku reguleerimise konventsiooni artiklid 7 ja 8 nõuavad aktiga liitunud riikidelt erasektoris toimuva aktiivse ja passiivse altkäemaksu andmise ja võtmise kriminaliseerimist

---

¹¹¹ *Ibidem*, lk 10.

¹¹² Тихомиров, Ю. (viide 94), lk 135.

¹¹³ Gashi, B., Ibrahim, A. Criminal Law Convention on Corruption and Its relation to the Criminal Code of Republic of Kosovo. - Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku (27.07.2020), No. 1-2/2020, lk 3. (11.02.21)

rõhutades seadusandlike meetmete vajalikkust, mis kvalifitseeriks need teod kuritegudeks¹¹⁴. Artikkel 7 sätestab, et konventsiooniosaline võtab tarvitusele vajalikud seadusandlikud ja muud meetmed, et määratleda keelatud hüve lubamine, pakkumine või andmine kuriteona, mille erasektori majandusüksuse juht või töötaja otsese või kaudse tahtlusega paneb oma töökohustusi täites toime enda või teise isiku huvides tegutsedes või tegutsemast hoidudes. Artikkel 8 järgi võtab konventsiooniosaline tarvitusele seadusandlikud ja muud meetmed, et määratleda keelatud hüve palumine, vastuvõtmine või lubamise heakskiitmine või hüve pakkumine kuriteona, mille erasektori majandusüksuse juht või töötaja otsese või kaudse tahtlusega paneb oma töökohustusi täites toime enda või teise isiku huvides tegutsedes või tegutsemast hoidudes.

2003. aastal võeti vastu kriminaalvastutuse konventsiooni lisaprotokoll, millele Eesti kirjutas alla eelmise aasta lõpus ja mis jõustus 2021. aasta aprillis. Protokoll lisab konventsiooni algtekstile kahe kategooria isikute vastutuse, keda ei peeta riigiametnikeks ja kelle suhtes seetõttu asjakohased altkäemaksu käsitlevad sätted ei kehti: aktiivne ja passiivne kodumaiste ning välismaiste vahekohtunike altkäemaks ning aktiivne ja passiivne riigisiseste ning rahvakohtunike altkäemaks¹¹⁵.

Eestis 01.11.2003.a jõustunud Euroopa Nõukogu konventsioon korruptsiooni tsiviilõiguslike aspektide kohta üritab kehtestada korruptsioonivastases võitluses tsiviilkohtumenetluse üldreegleid. Vastavalt konventsiooni artiklile 1 sätestab konventsiooniosaline oma siseriiklikes õigusaktides tõhusad õiguskaitsevahendid isikute jaoks, kes on kannatanud kahju korruptiivsete tegude tagajärjel, et võimaldada neil kaitsta oma õigusi ja huve, kaasa arvatud võimaluse saada kahju eest hüvitis¹¹⁶. Nimetatud konventsiooni artiklis 2 on määratletud korruptsiooni mõiste järgnevalt: „Käesolevas konventsioonis tähendab «korruptsioon» altkäemaksu või mis tahes muu lubamatu eelise või selle võimaluse otsest või kaudset nõudmist, pakkumist, andmist või vastuvõtmist, mis muudab altkäemaksu, lubamatu eelise või selle võimaluse saaja nõuetelevastavat tööd või käitumist“. Konventsiooniga nõustunud riigid peavad seadusandlusesse lisama artiklid, mille järgi on korruptsioonist mõjutatud osapooltel õigus pöörduda kohtusse ja nõuda kahju hüvitamist täies ulatuses, mis vastavalt artikli 3 lg-le 2 hõlmab nii varalist kahju, mittevaralist kahju kui ka saamata jäänud tulu.

---

¹¹⁴ Korruptsiooni kriminaalõigusliku reguleerimise konventsioon. - RT II 2001, 28, 140

¹¹⁵ Korruptsiooni kriminaalõigusliku reguleerimise konventsiooni lisaprotokoll. - RT II, 05.03.2015, 2

¹¹⁶ Korruptsiooni tsiviilõiguslike aspektide konventsioon. - RT II 2000, 27, 164

Täieliku kahju hüvitamiseks peavad olema täidetud 3 tingimust:

- kostja on pannud toime või kiitnud heaks korruptiivse teo või ei ole võtnud tarvitusele mõistlikke abinõusid korruptiivse teo ärahoidmiseks;
- hageja on kannatanud kahju;
- korruptiivse teo ja kahju vahel on põhjuslik seos¹¹⁷.

Korruptsioonist kannatanul on õigus pöörduda Eestis kohtu poole ning nõuda VÕS § 1043 alusel õigusvastaselt tekitatud kahju hüvitamist, mille järgi teisele isikule (kannatanu) õigusvastaselt kahju tekitanud isik (kahju tekitaja) peab kahju hüvitama, kui ta on kahju tekitamises süüdi või vastutab kahju tekitamise eest vastavalt seadusele¹¹⁸. VÕS § 128 täpsustab hüvitamisele kuuluvaid kahju liike, mille § 128 lg 1 järgi hüvitamisele kuuluv kahju võib olla varaline või mittevaraline ning varaline kahju jaguneb otseseks varaliseks kahjuks ning saamata jäänud tuluks vastavalt VÕS § 128 lg-s 2 sätestatule¹¹⁹.

Eelnimetatud konventsioonide rakendamist jälgib korruptsioonivastane riikide rühm - GRECO, mis alustas tegevust 1. mail 1999. aastal. GRECO on Euroopa Nõukogu juures asuv korruptsioonivastane riikide ühendus. GRECO eesmärgiks on hinnata liikmesriikide valmidust võidelda korruptsiooniga ning läbi hindamisprotseduuri anda riikidele soovitusi korruptsioonivastaseks tegevuseks¹²⁰. GRECO liikmete hulka võivad kuuluda mitte ainult Euroopa Nõukogu liikmesriigid, vaid ka muud riigid. Lisaks ühineb riik, kes ratifitseeris Euroopa Nõukogu korruptsiooni kriminaalõiguse konventsiooni ja/või korruptsiooni tsiviilõiguse konventsiooni, automaatselt GRECO ja selle hindamismehhanismiga¹²¹. GRECO hindamisel on kolm taset¹²²:

1. riigile antakse soovitus ja võetakse vastu hindamisaruanne ehk *evaluation report*;
2. kontrollitakse, kas soovitus on täidetud ja võetakse vastu vastavusaruanne ehk *compliance report*;
3. kui mõni soovitus jäi täitmata vastavusaruande põhjal, siis vaadatakse need üle ja võetakse vastu nn lisa vastavusaruanne ehk *addendum report*.

---

¹¹⁷ *Ibidem*

¹¹⁸ Võlaõigusseadus. - RT I, 04.01.2021, 19

¹¹⁹ *Ibidem*

¹²⁰ Justiitsministeerium. Eesti on lähedal GRECO soovitude täitmisele. – Arvutivõrgus: <https://www.just.ee/et/uudised/eesti-lahedal-greco-soovitude-taitmisele>, (13.02.21)

¹²¹ Rau, W. The Group of States against Corruption (GRECO) – Operation and Results from its Current Third Evaluation Round. - Korruptionsbekämpfung als globale Herausforderung. VS Verlag für Sozialwissenschaften. Lk 1. (05.01.21)

¹²² Mis on GRECO? – Arvutivõrgus: <https://www.korruptsioon.ee/et/rahvusvahelised-hinnangud-estile/greco>, (13.02.21)

Esimene GRECO hindamisvoor Eesti kohta viidi läbi 2001. aastal. Juba esialgses aruandes märgiti, et vaatamata riigi suurusele ja kultuuritaustale püüab Eesti tagada õigusaktide vastuvõtmise protsessi läbipaistvuse, tugevdades seeläbi inimeste usaldust valitsuse terviklikkuse vastu, kuid vaatamata eelnevatele jõupingutustele on vaja rohkem tööd korruptsiooni ja sellest teadlikkuse tõstmise osas. Muret tekitas asjaolu, et Eesti kodanikud suhtusid korruptsiooni üsna liberaalselt, mis võis olla tingitud kommunistlikust minevikust, kuna NSV Liidus oli korruptsioon üsna laialt levinud ja üldiselt aktsepteeritud¹²³. Kokkuvõtlikult tehti Eestile kokku 12 soovitus, mis olid peamiselt suunatud korruptsiooniprobleemi teadvustamisele riigis ja ükski neist ei olnud otseselt seotud erasektori korruptsioonialaste õigusaktide täiustamisega ja/või võitlemisega erasektori korruptsiooniga¹²⁴.

Kui arvestada läbivaatamise teist vooru, siis enamasti oli põhitöö suunatud korruptsioonivastasele võitlusele avalikus sektoris. Erasektori korruptsiooni osas ei sisaldanud ülevaatus teine voor samuti nõudeid seadusaktide või regulatsioonide parandamiseks ega täiendamiseks seoses erasektoris korruptsiooni tekkimise ohuga. Kolmas voor pakub autorile huvi, kuna sellel etapil oli juba rohkem tähelepanu pööratud erasektori korruptsiooni probleemile ning Eesti poolt vastu võetud rahvusvaheliste normide oma õigusaktidesse ülevõtmise kvaliteedile.

Kolmanda hindamisvooruhindamisaruande väljaandmise ajal ei olnud erasektori korruptsiooni reguleerivat eraldi paragrahvi loodud, kuid Eesti seadustes kirjeldatud elemendid ametiisikutele altkäemaksu andmise/pistise paragrahvides olid kohaldatavad ka altkäemaksu/pistise võtmisele ja/või andmisele erasektoris. Kõik Eesti seadustes sätestatud korruptsiooniaktid viitasid KarS §-le 288, kus oli sätestatud ametiisiku mõiste. KarS § 288 lg 2 kohaselt on ametiisik käesoleva seadustiku §-des 293–298 nimetatud kuritegudes ka isik, kes juhib eraõiguslikku juriidilist isikut või tegutseb selle nimel või tegutseb teise füüsilise isiku nimel, kui tal on käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud pädevus ja ülesanded ning tegu on toime pandud vastava juriidilise või füüsilise isiku majandustegevuse käigus¹²⁵. GRECO märkis, et selle suhteliselt kitsa tehnilise määratluse tõttu ei kuulu madalama taseme töötajad ja - võimalike harvade

---

¹²³ GRECO. First evaluation round. Evaluation Report on Estonia. Strasbourg 14. September 2001. Lk 3. Arvutivõrgus:

https://www.korruptsioon.ee/sites/www.korruptsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/greco_i_aruanne_2001_0.pdf (01.03.21)

¹²⁴ GRECO. First evaluation round. Compliance Report on Estonia. Strasbourg 09. July 2003. – Arvutivõrgus: https://www.korruptsioon.ee/sites/www.korruptsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/greco_i_aruande_sovovituste_taitmine_2003_0.pdf, (01.03.21)

¹²⁵ Karistuseseadustik. - RT I, 04.04.2012, 3

eranditega - enamik erasektori üksuste nimel töötavaid esindajaid ja konsultante KarS §-i 288 lõike 2 alla ega kuulu seetõttu altkäemaksu ega pistise andmist/võtmist reguleerivate sätete alla¹²⁶. Kolmanda vooru algses hindamisaruandes märkis GRECO, et hoolimata asjaolust, et Eesti seadusandlus osaliselt reguleeris erasektori korrupsiooni, ei vastanud olemasolevad õigusnormid täielikult konventsiooni artiklitele 7 ja 8 ning riik peab võtma selgemaid meetmeid, mis hõlmaksid mitte ainult eraettevõtete juhte, aga ka kõiki eraettevõttes töötavaid isikuid. Lisaks ei hõlmanud KarS §288 komisjoni arvates potentsiaalselt riigisiseste esinduskogude liikmeid, välisriikide esinduskogude ja rahvusvaheliste parlamentaarsete assambleede liikmeid, samuti ei viidatud selles lõigus vahekohtunikele. Aruandes eeldati, et üldnimetatud isikute poolt toime pandud korrupsiooniaktid ei pruugi potentsiaalselt tähendada korrupsiooni, kuna seadusega ei peetud neid ametiisikuks. Samuti soovitati tagada aktiivse ja passiivse altkäemaksu süüteo tõlgendamine viisil, et juhtumid, mille puhul soodustus ei ole mõeldud ametiisikule endale, vaid kolmandale isikule, peetakse korrupsiooniks. Kehtivas seaduses puudus sõnaselgelt arusaam, kas tegu, mis ei ole otseselt suunatud isikule, keda peetakse KarS § 288 kohaselt ametiisikuks, on korruptiivne tegu või mitte.

GRECO märkis ka paragrahvide jaotamise pistiseks ja altkäemaksuks puudulikkust, kuna altkäemaksu määratluste kohaselt peab ametniku tegevus või tegevusetus hõlmama tema ametiseisundi kasutamist. Selles kontekstis tuleb märkida, et altkäemaksu andmise ja võtmisega seotud süüteod eeldavad, et ametniku tegevus või tegevusetus vastusena on iseenesest seaduslik, mis tähendab, et ametnik tegutseb tema pädevuse piires¹²⁷. Läbivaatamise ajal sätestasid Eesti seaduses pistise ja altkäemaksu võtmist reguleerivad sätted järgnevat: ametiisiku poolt talle vara või muu soodustuse lubamisega nõustumise või vara või muu soodustuse vastuvõtmise eest vastutasuna selle eest, et ametiisik on oma ametiseisundit kasutades toime pannud või on alust arvata, et ta edaspidi paneb toime seadusega lubatud teo (alkäemaksu puhul - mittelubatud teo), või on seaduslikult jätnud teo toime panemata või on alust arvata, et ta jätab selle toime panemata.

Vastavalt algses aruandes antud soovitudele oli Riigikogule esitatud KarS § 288 lg 2 muutmise eelnõu, milles käsitleti mõistele „ametiisik“ laiema tähenduse andmist (peab hõlmama vastavalt kriminaalõigusliku reguleerimise konventsiooni lisaprotokollile ka riigi kui ka välisriigi

---

¹²⁶ GRECO. Third evaluation round. Evaluation Report on Estonia Incriminations (ETS 173 and 191, GPC 2), Strasbourg 04. april 2008. Lk 16. – Arvutivõrgus: <https://www.korruptsioon.ee/sites/www.korruptsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/incriminations.pdf>, (13.02.21)

¹²⁷ *Ibidem*

vahekohtunikke ning nende isikute kategooriad, kes on seotud altkäemaksuga erasektoris). Aktiivse ja passiivse altkäemaksu süüteo tõlgendamise osas teatas valitsus, et KarS § 293 lõiget 1 (pistise võtmine) ja § 294 lõiget 1 (alkäemaksu võtmine) on muudetud eesmärgiga selgesõnaliselt sätestada, et need süüteod hõlmaksid ka juhtumid, mille puhul soodustus on mõeldud kolmandale isikule. Muudetud lõigete asjakohastes osades seisab nüüd kirjas: „Ametiisiku poolt talle vara või muu soodustuse lubamisega nõustumise või vara või muu soodustuse vastuvõtmise eest vastutasuna selle eest, et...“¹²⁸ ning selle asemel seadus sätestab järgmist: „Ametiisiku poolt talle või kolmandale isikule vara või muu soodustuse lubamisega nõustumise või vara või muu soodustuse vastuvõtmise eest vastutasuna selle eest, et...“.

Kolmanda hindamisvooru teises vastavusaruandes märgib GRECO, et korruptsiooniküsimustega seotud õigusaktide puuduste kõrvaldamiseks ja ametiisiku mõiste laiendamiseks võetud meetmed ei olnud täielikult edukad. 2012. aasta seisuga märgitakse, et kõigist selles töös varem nimetatud soovitudest oli ainult üks rakendamisel, ülejäänud soovitud ei olnud edukalt ette valmistatud ja seadusandlusesse viidud. Karistusseadustiku muutmisele suunatud seaduseelnõu, mida eelmises vastavusaruandes arvesse võeti ja mis oli seotud enamiku soovitudest, võeti 6. märtsi 2011.a Riigikogu valimiste tõttu menetlusest tagas¹²⁹ ja seega vastavalt GRECO seisukohale ei ole Eesti eelmise vastavusaruande kinnitamisest alates näidanud mingit edasiminekut seoses erasektoris korruptsiooniga võitlemisega, vaid vastupidi - Eestis on tehtud tagasisamm võrreldes eelmise vastavusaruande kinnitamise ajaga.

Lähtudes asjaolust, et KarS § 288 lg 2 oli mitmete rahvusvaheliste õigusaktidega vastuolus ning GRECO poolt käsitletud ning ÜRO korruptsioonivastase konventsiooni rakendamise hindamise käigus antud soovitudest KarS § 288 lg 2 puudulikkuse osas, oli 2012.a algatatud „Karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus 393 SE“ eelnõus § 1 punkt 7 suunatud KarS § 288 lõigetes 1 ja 2 sisalduva ametiisiku definitsiooni muutmisele. Lisaks nii selles alapeatükis käsitletavatele kui ka teistes õigusaktides sätestatud normidele viitasid eelnõu koostajad riigikohtu kriminaalkolleegiumi seisukohale, et: „ebaõige on seisukoht nagu saaks karistusõiguslikult vastutava ametiisikuna käsitada üksnes tippjuhte.

---

¹²⁸ GRECO kolmas hindamisvoor. Vastavusaruanne Eesti kohta. Inkrimineerimised (ETS 173 ja 191, GPC 2). Erakondade rahastamise läbipaistvus. Strasbourg, 26. märts 2010. Lk 5. - Arvutivõrgus https://www.korruptsioon.ee/sites/www.korruptsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/greco_vastavusaruanne_2010_eesti_keeles.pdf, (16.02.21)

¹²⁹ GRECO kolmas hindamisvoor. Teine vastavusaruanne Eesti kohta. Inkrimineerimised (ETS 173 ja 191, GPC 2). Erakondade rahastamise läbipaistvus. Strasbourg, 16. mai 2012. Lk 3. - Arvutivõrgus: https://www.korruptsioon.ee/sites/www.korruptsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/greco_ii_vastavusaruanne_2012_eesti_keeles.pdf, (16.02.21)

Vastupidi, ka madalamatel ametikohtadel töötavad isikud võivad olla ametiisikuteks, kui nad täidavad KarS §-s 288 nimetatud funktsioone. Seega ei ole KarS § 288 mõttes ametiisiku obligatoorselt vajalikuks pädevustunnuseks lõplik iseseisev haldamis-, järelevalve- või juhtimisotsuste vastuvõtmine, vaid piisab ka sellest, kui isik niisuguse otsuse tegemise protsessi sisuliselt suunata saab¹³⁰. Karistusseadustiku muutmise seadus jõustus 15.07.2013.a ning sellest ajast alates sätestas KarS § 288 lg 2 erasektori altkäemaksuga hõlmatud isikute laiema määratluse ning hõlmab ka nii oma riigi kui ka välisriigi vahekohtunikke. Sellega sai ametiisiku määratlus täpsustatud ning laiendatud vastavalt varem käsitletud GRECO poolt antud soovitudele järgmiselt: „ametiisik käesoleva seadustiku eriosa tähenduses on füüsiline isik, kellel on avaliku ülesande täitmiseks ametiseisund, sõltumata sellest, kas ta täidab talle pandud ülesandeid alaliselt või ajutiselt, tasuta või tasuta, teenistuses olles või vabakutselisena või lepingu, nimetamise või valimise alusel“¹³¹.

GRECO poolt varem antud soovitudele oli vastuseks ka 2013. aastal algatatud karistusseadustiku muutmise eelnõu, mille algses tekstis väljendati soovi tunnistada pistisega seotud koosseisud kehtetuks ning muuta sanktsioone §-tes 294 ja 298 toodud süütegude eest. Koosseisude ühendamise sisuliseks põhjuseks oli et kohtupraktikas oli tekkinud altkäemaksu ja pistise piiritlemisprobleeme eelkõige juhtudel, kus ametiisikule on teo toimepanemise või toime panemata jätmise otsustamisel õigusaktidega jäetud diskretsiooniruum, nt väärteomenetluse kohtuvälise menetleja pädevus rakendada väärteo menetlemisel hoiatamis-, kiir- või üldmenetlust¹³² ning pealegi võib ka formaalselt seaduslik tegu tuua kaasa olulisemalt raskemaid tagajärgi kui iseenesest ebaseaduslik tegu. Samal ajal ei ole altkäemaksu ja pistise andmise koosseisu vahel ning altkäemaksu ja pistise võtmise põhikoosseisude vahel väga suurt sanktsiooni erinevust¹³³.

Kolmanda aruande kolmas hindamisvoor lõppes 18.10.2013.a, mis ajaks enamus soovitudest sai täidetud ning GRECO hindas riigi edusamme varem antud soovitude täitmisel

---

¹³⁰ RKKKo 3-1-1-68-05, p 8

¹³¹ Karistusseadustik. - RT I, 13.12.2013, 11

¹³² RKKKo 3-1-1-118-06, p 16

¹³³ Karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus 554 SE. Seletuskiri. Lk 77. – Arvutivõrgus: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/78433b29-8b2f-4281-a582-0efb9631e2ad>, (18.02.21)

rahuldavaks¹³⁴. 2012. aasta GRECO neljas hindamisvoor¹³⁵ keskendus korruptsiooni ennetamise probleemile parlamendiliikmete, kohtunike ja prokuröride seas ning GRECO viies hindamisvoor¹³⁶ algas 2018. aastal ning kontsentreerub korruptsiooni ennetamisele ministrite, poliitiliste nõunike ja politseinike seas.

2.4. Euroopa Liidu Nõukogu Raamotsus

Erasektori korruptsiooniga võitlemiseks kasutatavate õiguslike vahendite heterogeensus ja sellest tulenevad teabekulud riikidevaheliselt tegutsevatele ettevõtetele on motiveerinud Euroopa Liidu Nõukogu ühtlustama kõigi ELi liikmesriikide erasektori korruptsiooni õiguslikku määratlust ja määrama selle rakendamise riiklikes kriminaalõigustes¹³⁷. Euroopa Liidu korruptsioonivastaseks regulatsiooniks võib nimetada raamotsust 2003/568/JSK, 22. juuli 2003, korruptsioonivastase võitluse kohta erasektoris – Euroopa Liidu kriminaalõiguse allikas, mille eesmärk on võidelda erasektoris toimuvate kuritegude vastu. Raamotsuses 2003/568/JSK kehtestatakse miinimumstandardid aktiivse ja passiivse korruptsiooni vastu võitlemiseks erasektoris ning tagatakse, et nende õigusrikkumiste eest võetaks tarvitusele tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid karistusi.

Raamotsuse eesmärk on tagada, et nii aktiivne kui ka passiivne korruptsioon erasektoris oleks kõigis liikmesriikides kuritegu, et selliste õigusrikkumiste eest saaks vastutusele võtta ka juriidilisi isikuid ning rikkumistele järgneksid tõhusad karistused. Raamotsuse keskseks ideeks, mis oli sätestatud artiklis 2, on nõue, et liikmesriigid käsitaks kuriteona kahte liiki käitumist¹³⁸:

- altkäemaksu lubamine, pakkumine või andmine erasektoris töötavale isikule selleks, et ta oma kohustust rikkudes teeks või jätaaks tegemata ükskõik millise teo;

---

¹³⁴ GRECO kolmas hindamisvoor. Lisa teisele vastavusaruandele Eesti kohta. Inkrimineerimised (ETS 173 ja 191, GPC 2). Erakondade rahastamise läbipaistvus. Strasbourg, 23. september 2013. Lk 7-8. – Arvutivõrgus: https://www.korruptsioon.ee/sites/www.korruptsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/topparuanne_eeesti_keeles_2013.pdf, (17.02.21)

¹³⁵ GRECO. Fourth evaluation round. Corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors, Strasbourg 03-07. December 2012. – Arvutivõrgus: <https://www.coe.int/en/web/greco/evaluations/round-4>, (13.02.21)

¹³⁶ GRECO. Fifth evaluation round. Preventing corruption and promoting integrity in central governments (top executive functions) and law enforcement agencies, Strasbourg 03-07. December 2018. – Arvutivõrgus: <https://rm.coe.int/fifth-evaluation-round-preventing-corruption-and-promoting-integrity-i/1680900551>, (13.02.21)

¹³⁷ Gutmann, J., Lucas, V. (viide 18), lk 749.

¹³⁸ Nõukogu raamotsus 2003/568/JSK, 22. juuli 2003, korruptsioonivastase võitluse kohta erasektoris. - Arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=celex%3A32003F0568>, (12.02.21)

- erasektoris töötades altkäemaksu nõudmine või vastuvõtmine või altkäemaksu lubaduse nõudmine või aktsepteerimine selleks, et oma kohustust rikkudes teha või tegemata jätta ükskõik milline tegu.

Nagu paljudes teistes Euroopa Liidu õigusaktides, toimub ka liikmesriikide kriminaalvastutuse ühtlustamine "minimaalse ühtlustamise" kaudu, s.t. otsus sisaldab miinimumnõudeid, mille iga riik peab oma siseriiklikesse õigusaktidesse sisse seadma (nt artikkel 4 lg 2 sätestab, et ette peab olema nähtud maksimaalselt vähemalt 1–3-aastane vangistus erasektori aktiivse ja passiivse korruptsiooni eest). Tuleb rõhutada, et selle otsuse ratifitseerinud riigilt ei võeta võimalust kehtestada artiklis 2 ettenähtud tegude eest veelgi karmimaid karistusi. Raamotsuse artikli 9 lg 1 järgi olid liikmesriigid kohustatud võtma nimetatud raamotsuse sätete järgimiseks vajalikud meetmed tarvitusele enne 22. juulit 2005 aastat ning samaks kuupäevaks edastama nõukogu peasekretariaadile ja komisjonile nende sätete teksti, millega võetakse siseriiklikku õigusse üle käesolevast raamotsusest tulenevad kohustused ning nõukogu pidi hindama selle teabe põhjal koostatud komisjoni aruande ja komisjoni kirjaliku aruande alusel, mil määral liikmesriigid on järginud käesoleva raamotsuse sätteid¹³⁹. Komisjon nõudis tungivalt, et liikmesriigid võtaksid raamotsuse 2003/568/JSK kõik sätted viivitamata täielikult üle ja tagaksid selle tõhusa täiendamise¹⁴⁰.

2007. aastal koostatud komisjoni aruandes järeldati tulemuste pettumuslikkust. Artikkel 2 osutus enamiku liikmesriikide jaoks väga problemaatiliseks ning ainult kaks liikmesriiki (Belgia ja Ühendkuningriik) võtsid nõuetekohaselt üle kõik artikli 2 osad¹⁴¹. Aruandes on märgitud, et riigid on teatavas ulatuses aktiivse ja passiivse korruptsiooni erasektoris kriminaliseerinud, kuid nad ei ole mitmete küsimuste suutnud nõuetekohast tähelepanu pöörata. Eestis ei tekkinud probleeme artiklis 3 (kihutamine, kaasaaitamine või kallutamine) ja artiklis 4 (karistused ja muud sanktsioonid) sätestatud nõuete ülevõtmisega, kuid artikli 2 nõuetekohast ülevõtmist ei toimunud, kuna mõned artikli olulised punktid olid jäetud seadustes kajastamata. Analüüsi lihtsustamiseks käsitleti õigusakte artikli 2 lõike 1 punktide a (aktiivne korruptsioon) ja b (passiivne korruptsioon) kohasest kirjeldusest tuleneva seitsme elemendi raamistikus. Kuna enamike liikmesriikide õigusaktides on mõlemat liiki korruptsiooni väga sarnaselt käsitletud, keskendutakse märkustes ainult aktiivse korruptsiooniga seotud süütegudele (artikli 2 lõike 1 punkt a): „lubamine, pakkumine või andmine“, „otse või

¹³⁹ *Ibidem*

¹⁴⁰ Komisjoni aruanne nõukogule mis põhineb nõukogu 22. juuli 2003. aasta raamotsuse 2003/568/JSK (korruptsioonivastase võitluse kohta erasektoris) artiklil 9. Brüssel, 18.6.2007. – Arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/ALL/?uri=CELEX%3A52007DC0328>, (10.01.21)

¹⁴¹ *Ibidem*

vahendaja kaudu“, „ükskõik kellena [erasektori üksust] juhtivale või [selle heaks] töötavale isikule“, „erasektori üksust“, „igasuguse põhjendamatu eelise“, „selle isiku või kolmanda isiku jaoks“, „oma kohustust rikkudes teeks või jätaaks tegemata ükskõik millise teo“¹⁴². Aktiivse korruptsiooni esimese elemendi puhul jättis Eesti välja „pakkumise“ ning passiivse korruptsiooni puhul ei viita karistusseadustik eelise nõudmisele, teises elemendis muutis Eesti süüteo sisu, nähes ette vahendajat kasutava isiku vastutuse asemel vahendaja enda vastutuse ning siseriiklikud aktid ei käsitlenud immateriaalset kasu, kõikide teiste elementide kohta ei esitanud Eesti teavet. Samuti tekkisid riigil probleemid artikli 5 lg 2 ülevõtmisega, mille kohaselt võtavad kõik liikmesriigid tarvitusele vajalikud meetmed selle tagamiseks, et juriidilisi isikuid saab võtta vastutusele, kui lõikes 1 nimetatud isiku puuduliku järelevalve või kontrolli tagajärjel on osutunud võimalikuks, et juriidilise isiku alluvuses olev isik on pannud toime juriidilise isiku kasuks artiklites 2 ja 3 nimetatud tüüpi süüteo. Kokkuvõtteks oli, et vaatamata mõnede ülevõetud punktidele peab Eesti seadusandlust vastavalt raamotsuse artiklis 2 (aktiivne ja passiivne korruptsioon erasektoris), artiklis 5 (juriidiliste isikute vastutus) ja artiklis 6 (juriidiliste isikute pädevus) sätestatud printsiipidele täiendama ning nõuetekohaselt üle võtma.

Lähtudes esimeses aruandes antud ning OECD poolt varem käsitletud soovitustest algatas Vabariigi Valitsus karistusseadustiku ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise eelnõu kuna analüüsitud 2007.a korruptsiooni käsitlevatest sätetest (KarS §-s 293 lg-s 1 ja §-s 294 lg-s 1) ei selgu üheselt, et pistise või altkäemaksuga on tegemist ka juhul, kui ametiseisundi kasutamise eest pakutud soodustuse kiidab heaks või võtab vastu kolmas isik, mitte ametiisik isiklikult. Vajalikku tulemust kavatseti saavutada sellega, et eelnõus sisalduva muudatuse kohaselt ei ole teo pistise või altkäemaksuna määratlemiseks vajalik vara või muu õigusvastase soodustuse lubamine või andmine ametiisikule endale, vaid arvesse võetakse ka kolmandale isikule, kelleks tavaliselt on ametiisikuga seotud füüsiline või juriidiline isik, lubatud või antud õigusvastane soodustus¹⁴³.

Ühtlasi sooviti eelnõuga muuta KarS § 14 lg 1 nii, et lisaks senisele vastutab juriidiline isik ka tema organi liikme (kes ei pea tingimata olema juhtivtöötaja) või pädeva esindaja toime pandud teo eest, kui see on toime pandud juriidilise isiku huvides. Pädevaks esindajaks olevate isikute

---

¹⁴² *Ibidem*

¹⁴³ Karistusseadustiku ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seadus 239 SE. Seletuskiri. Lk 4. Arvutivõrgus: [https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/d404e94e-ff0c-2b7d-69d1-ef7e11bc604e/Karistusseadustiku%20ja%20kriminaalmenetluse%20seadustiku%20muutmise%20seadus%20\(239%20SE\)/](https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/d404e94e-ff0c-2b7d-69d1-ef7e11bc604e/Karistusseadustiku%20ja%20kriminaalmenetluse%20seadustiku%20muutmise%20seadus%20(239%20SE)/), (03.02.21)

ring võib olla lai, kuid eeldab mõistlikult vastava isiku mingit konkreetset pädevust juriidilise isiku esindamisel, nt kaubandusagendi või turustusspetsialistina. Pädev esindaja ei pea ühelt poolt olema juriidilise isikuga töösuhtes, samas ei saa iga juriidilise isiku töötajat lugeda pädevaks esindajaks¹⁴⁴.

19.06.2008.a vastu võetud Karistusseadustiku ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduses olid täpsustatud KarS § 293 ja 294 lg-d 1 ebatäpsed määratlused järgmiselt: „Ametiisiku poolt talle või kolmandale isikule vara või muu soodustuse lubamisega nõustumise või vara või muu soodustuse vastuvõtmise eest vastutasuna selle eest, et..“ ning KarS § 14 lõige 1 sõnastati järgmiselt: „Juriidiline isik vastutab seaduses sätestatud juhtudel teo eest, mis on toime pandud tema organi, selle liikme, juhtivtöötaja või pädeva esindaja poolt juriidilise isiku huvides“. Riigikohtu kriminaalkolleegium nõustus, et enne 28. juulit 2008 ei sisaldanud seaduse sõnastus selget viidet sellele, et altkäemaksu või pistise ese võidakse üle anda kolmandale isikule. Sellest ei saa siiski järeldada, et soodustuse saajaks pidi olema ametiisik isiklikult¹⁴⁵. Käsitleva seadusemuudatusega osutasid eelnõu autorid üksnes varasema regulatsiooni ebaselgusele ning soodustuse üleandmist kolmandale isikule peeti aususe kohustuse rikkumise vastaste süütegude koosseisudega hõlmatuks juba enne 28. juulil 2008.a jõustunud seadusemuudatust¹⁴⁶.

Teine komisjoni aruanne nõukogule ilmus 2011. aastal ning selle keskseks punktiks olid samuti artiklid 2-7. Aruande koostajad olid arvamusel, et teise artikli ülevõtmine on endiselt selle otsuse kõige problemaatilisem osa, kuna aruande kirjutamise ajaks suutsid vaid 8 riiki kõik süüteo koosseisu tunnused nõuetekohaselt üle võtta ning problemaatiline oli anda oma siseriiklikes õigusaktides edasi väljendite „otse või vahendaja kaudu“ ja „ükskõik kellena [erasektori üksust] juhtivale või [selle heaks] töötavale isikule“ täielikku tähendust¹⁴⁷. Komisjon märgib oma aruandes, et Eesti seadusandluses on tekkinud probleeme nii aktiivse kui passiivse korruptsiooni määratlemisega ehk aktiivse korruptsiooni puhul ei käsitle Eesti altkäemaksu pakkumist, vahendajaid ega kohustust rikkudes teo tegemist/tegemata jätmist ning passiivse korruptsiooni puhul ei viita Eesti vahendajale, altkäemaksu „nõudmisele“ ega põhjendamatu eelisele. Artiklite 5 lg 2 ja 6 lg 2 osas jäi komisjoni arvamus muutumatuks,

---

¹⁴⁴ *Ibidem*, lk 3.

¹⁴⁵ RKKKo 3-1-1-14-14, p 899

¹⁴⁶ RKKKo 3-1-1-14-14, p 900

¹⁴⁷ Komisjoni aruanne parlamendile ja nõukogule, milles hinnatakse, mil määral on liikmesriigid võtnud nõukogu 22. juuli 2003. aasta raamotsuse 2003/568/JSK (korruptsioonivastase võitluse kohta erasektoris) täitmiseks vajalikke meetmeid. Brüssel, 06.06.2011. – Arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/ALL/?uri=CELEX%3A52011DC0309>, (17.02.21)

Eesti suutis oma seadusandlusesse üle võtta otsuses nõutavaid norme ja põhimõtteid vaid osaliselt. Eesti on täielikult üle võtnud artikli 5 lõike 1 ja 3. Artikli 5 lõike 2 ülevõtmise osas tekkisid probleemid kuna ei ole piisavalt teavet, kas Eesti siseriiklik õigus käsitleb puuduliku järelevalve või kontrolli tagajärjel juriidilise isiku vastutusele võtmist.

Viimane aruanne avaldati 2019. aasta keskel. Komisjon märkis Euroopa Liidu liikmesriikide edusamme eelmise aruandega võrreldes, pidades silmas asjaolu, et paljudes riikides, sh Eestis, on toimunud kriminaalkodeksi ulatuslikud reformid. Artikkel 2, mis oli Eesti jaoks kõige problemaatilisem, viidi täielikult riigi seadusandlusesse, teksti ei kirjutatud sõna otseses mõttes seadusse, kuid ülevõtmiseks kasutatud mõistetel on samaväärne tähendus asjaomase siseriikliku kohtupraktika kohaselt. Eestis ei sisalda aktiivse korrupsiooni määratlus „töötamise või juhtimise“ aspekti, samas kui passiivse korrupsiooni määratluse puhul viidatakse töötamisele või juhtimisele laiema sõnastuse abil: „majandustegevuses tegutsemiseks pädev isik“. Eesti ametiasutustelt saadud teave ei võimaldanud teha ühest järeldust selle kohta, kas mõningad passiivse korrupsiooni määratluses sisalduvad elemendid on kohaldatavad ka aktiivse korrupsiooni suhtes¹⁴⁸. Oma viimases aruandes soovitas raamotsuse ülevõtmise üle kontrolli teostav komisjon Eestile pöörata tähelepanu raamotsuse artikli 5 lg-e 2 ülevõtmisele, kuid endiselt ei ole artikli 5 lg 2 puhul piisavalt teavet, et hinnata, kas Eesti siseriiklik õigus käsitleb puudulikku järelevalvet või kontrolli. Kehtiv KarS §14 lg 1 käsitleb juriidilise isiku vastutust seaduses sätestatud juhtudel teo eest, mis on toime pandud tema organi, selle liikme, juhtivtöötaja või pädeva esindaja poolt juriidilise isiku huvides, kuid säte endiselt sõnaselgelt ei hõlma juriidilise isiku vastutust kontrolli puudumise korral.

Eesti ametlik positsioon, et riik on nõuetekohaselt ülevõtnud otsuse artikli 5 lg-s 2 sätestatut. Eesti karistusseadustik ei sisalda sõnaselgelt juriidilise isiku vastutust järelevalvekohustuse rikkumise eest, mis viib süüteo toimepanemiseni juriidilise isiku töötaja poolt, kuid juriidilist isikut on võimalik vastutusele võtta tegevusetuse eest¹⁴⁹. Peamiseks eelduseks on asjaolu, et juriidilise isiku töötaja paneb teo toime juriidilise isiku huvides. Juriidilise isiku huvides toime pandud teona ei saa käsitada ainult sellist tegu, mis on toime pandud juriidilise isiku tegevussfääris või sellega seotud valdkonnas. On ilmne, et teod, mis on toime pandud juhtivtöötaja või organi liikme(-te) enda huvides, ei ole omistatavad juriidilisele isikule. Samas

---

¹⁴⁸ Komisjoni aruanne parlamendile ja nõukogule, milles hinnatakse, mil määral on liikmesriigid võtnud nõukogu 22. juuli 2003. aasta raamotsuse 2003/568/JSK (korrupsioonivastase võitluse kohta erasektoris) täitmiseks vajalikke meetmeid. Brüssel, 26.07.2019. – Arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/ALL/?uri=celex:52019DC0355>, (03.03.21)

¹⁴⁹ Sootak, J. Karistusõigus. Üldosa. – Tallinn: Juura 2018. P. XIV/56. (19.04.21)

võivad juriidilise isiku huvid olla kahtlemata laiemad kui üksnes varalise kasu saamine ning puudutada ka valdkondi, mis jäävad tema põhitegevusest (äriregistrisse kantud tegevusaladest) väljapoole. Järelikult tuleb küsimus, kas tegu on toime pandud juriidilise isiku huvides, lahendada igal konkreetsel juhul lähtuvalt tuvastatud faktilistest asjaoludest¹⁵⁰.

Kuna tegevusetusdeliktide objektiivne koosseis nõuab muu hulgas tegutsemiskohustuse tuvastamist ja isikult nõutava teo konstrueerimist, tuleb ka KarS § 14 lg-s 1 sätestatud isiku tegevusetuse koosseisupärasuse hindamisel näidata, et tegutsemiskohustus oli just konkreetsel füüsilisel isikul, ja seda, milline oli nõutav tegu, mille ta tegemata jättis¹⁵¹. Vastavalt 2015.a jõustunud KarS § 37¹ kohaselt juriidilisel isikul puudub süü, kui tema pädeva esindaja toime pandud tegu oli juriidilise isiku jaoks vältimatu. Kui juriidilisel isikult puudus võimalus vältida süüteo toimepanemist – s.t ta oli omalt poolt teinud kõik, et vältida pädeva esindaja sellist käitumist, ei saa talle seda tegu ka ette heita¹⁵².

2.5. Eesti seadusandlus ja korrupsioonivastane tegevus

Tajudes korrupsiooni kui süsteemset nähtust, töötab riik välja ja rakendab selle ületamiseks ulatuslikke meetmeid. Hoolimata ilmest korrupsiooniohust erasektoris, on korrupsioonivastane seadusandlus algselt mõeldud korrupsiooni vastu võitlemiseks riigi ja munitsipaalteenuste valdkonnas ning tegelikult ignoreeris korrupsiooni erasektoris. Kaks peamist korrupsiooni ja altkäemaksu keelavat seaduseallikat Eestis on korrupsioonivastane seadus ja karistusseadustik. Ülalnimetatud konventsioonidega ühinemisel on tagajärgi mitte ainult Eesti rahvusvahelistele kohustustele, vaid ka Eesti seadusandluse arengule, mis peab vastama konventsioonide põhimõtetele. Mõlemad õigusaktid on ühtlustatud ELi määrustega ning olulisemate rahvusvaheliste konventsioonidega. Karistusseadustikust on korrupsiooniga seotud eelkõige järgmised koosseisud: omastamine (§ 201), usalduse kuritarvitamine (§ 217²), altkäemaks (§§ 294, 296, 298), mõjuvõimuga kauplemine (§ 298¹), ametialane võltsimine (§ 299) riigihangete nõuete rikkumine (§ 300), toimingupiirangu rikkumine (§ 300¹), altkäemaksu võtmine erasektoris (§ 402³) ja altkäemaksu andmine erasektoris (§ 402⁴). Korrupsioonivastases seaduses on sätestatud järgmised väärteokoosseisud: ametiseisundi, avaliku vahendi, mõju või siseteabe korruptiivne kasutamine (§ 17), korruptiivse tulu

---

¹⁵⁰ RKKKo 3-1-1-9-05, p 9

¹⁵¹ RKKKo 4-16-5811, p 12

¹⁵² Karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus 554 SE. (viide 133), lk 21.

saamisega seotud teatamise ja üleandmise kohustuse rikkumine (§ 18) ja toimingupiirangu rikkumine (§ 19).

Eesti esimene kriminaalkodeks (KrK) pärast taasiseseisvumise taastamist võeti vastu 7. mail 1992. aastal, mis oli eelneva ENSV kriminaalkodeksi redaktsioon. Kriminaalkodeksi 7. peatükis oli keskendunud ametialastele kuritegudele. KrK § 160 sätestas ametiisiku mõiste, mis oli sõnastatud järgnevalt: „Ametiisik on isik, kellel on ametiseisund ükskõik millisel omandivormil põhinevas asutuses, ettevõttes või organisatsioonis, kui temale on riigi või omaniku poolt pandud haldamis-, järelevalve-, juhtimis-, operatiivsed, organisatsioonilised, materiaalsete väärtuste liikumist korraldavad või võimuesindaja ülesanded¹⁵³“. Ametiisiku määratlus oli lai ning lähtudes riigikohtu poolt antud selgitustest hõlmas nii era-, kui ka avalikus sektoris tegutsevaid isikuid. KrK § 164, § 164¹ ja § 165 olid konkreetselt seotud altkäemaksu koosseisuga. KrK § 164 lg 1 sisustas altkäemaksu andmise koosseisu, mille järgi vara, varalise õiguse või muu varalise kasu altkäemaksuna saamise eest isiklikult või vahendaja kaudu altkäemaksu andja huvides mingi teo toimepanemise või toime panemata jätmise eest, mida ametiisik pidi tegema või võis teha oma ametiseisundit kasutades, – karistatakse rahatrahviga või vabadusekaotusega kuni kolme aastani¹⁵⁴.

Esialgse koodeksi eripära võrreldes 2002. aastal jõustunud karistusseadustikuga seisnes KrK § 164, § 164¹ ja § 165 lg-tes 3, mille kohaselt altkäemaksu võtja vabastatakse kriminaalvastutusest, kui altkäemaksu võtja pärast vara, varalise õiguse või muu varalise kasu saamist, kuid enne altkäemaksu andja huvides teo toimepanemist või toime panemata jätmist vabatahtlikult teatas toimunust. Vahendaja ja altkäemaksu andja vabastatakse vastutusest, kui nendelt kas altkäemaksu vahendust või altkäemaksu välja pressiti või kui nemad pärast vahendust või andmist vabatahtlikult teatasid toimunust¹⁵⁵. Esimene kriminaalkodeks ei eristanud pistist ja altkäemaksu, samal ajal ei olnud ette nähtud juriidilise isiku vastutust altkäemaksu andmise/vahenduse/võtmise eest. Vastavalt KrK § 164¹ lg-le 1 karistati altkäemaksu vahenduse eest rahatrahviga või vabadusekaotusega kuni ühe aastani ning KrK § 165 lg 1 järgi altkäemaksu andmise eest nähti ette kas rahatrahv või vabadusekaotus kuni kahe aastani. Lisaks ei tee altkäemaksu koosseis (KrK § 164) vahet, kas varalise kasu või muu

---

¹⁵³ Kriminaalkodeks. - RT 1992, 20, 288 .. (õ) 3.11.2008

¹⁵⁴ *Ibidem*

¹⁵⁵ *Ibidem*

soodustuse saamise vastutasuna pani ametiisik toime oma ametiseisundist tuleneva seadusliku või ebaseadusliku teo¹⁵⁶.

Eesti esimene karistusseadustik jõustus 1. septembril 2002.a¹⁵⁷, mis oli võrreldes enim kehtinud kriminaalkoodeksiga oluliselt täiendatud ja laiendatud. Korruptsiooni reguleerivatest sätetest eemaldati lause vastutuse vabastamise kohta ning kehtestati juriidilise isiku vastutus toimepandud korruptiivsete tegude eest. Seadusesse oli sisse viidud pistise koosseis, mis erines altkäemaksu koosseisust selle poolest, et pistise puhul ametiisik kas paneb toime või jätab toime panemata seadusega lubatud teo erinevalt altkäemaksust, kus ametiisik kas paneb toime või jätab toime panemata seadusega mittelubatud teo. Nii pistise kui ka altkäemaksu vahenduse koosseisu sanktsioonina nähti ette rahaline karistus või kuni üheaastane vangistus, samal ajal kui altkäemaksu andmist ja võtmist karistati rangemalt võrreldes pistise andmise või võtmisega. Pistise andmise ja võtmise koosseisud nägid ette kas rahalise karistuse või kuni kolmeaastase vangistuse, altkäemaksu võtmise eest karistati ühe kuni viieaastase vangistusega ning altkäemaksu andmine tõi endaga kaasa rahalise karistuse või kuni viieaastase vangistuse. Ametiisiku definitsioon jäi kehtima muutmata kujul. Seadusele lisati ka juriidilise isiku vastutus altkäemaksu ja pistisega seotud tegude eest.

Vastavalt 2008.a karistusseadustiku ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõule sooviti täpsustada pistise ja altkäemaksu määratlust KarS § 293 lõikes 1 ja § 294 lõikes 1. KarS-s antud definitsioonidest ei tulene selgelt, et pistise või altkäemaksuga on tegemist ka juhul, kui ametiseisundi kasutamise eest pakutud soodustuse kiidab heaks või võtab vastu kolmas isik, mitte ametiisik isiklikult. Vajalik tulemus saavutatakse sellega, et antud muudatuse kohaselt ei ole teo pistise või altkäemaksuna määratlemiseks vajalik vara või muu õigusvastase soodustuse lubamine või andmine ametiisikule endale, vaid arvesse võetakse ka kolmandale isikule, kelleks tavaliselt on ametiisikuga seotud füüsiline või juriidiline isik, lubatud või antud õigusvastane soodustus¹⁵⁸. Karistusseadustiku ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse 2008.a eelnõu võeti vastu ning alates selle vastuvõtmisest kehtib karistusseadustik praegusel kujul reguleerides sõnaselgelt vara või muu soodustuse lubamist nii ametiisikule iseendale kui ka kolmandale isikule.

---

¹⁵⁶ Salu, A. Altkäemaks karistusõiguses. – Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool. Tallinn, 2007. Lk 16. – Arvutivõrgus: https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/37381/salu_ba_2007.pdf?sequence=1&isAllowed=y, (31.01.21)

¹⁵⁷ Karistusseadustik. - RT I 2002, 86, 504

¹⁵⁸ Karistusseadustiku ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seadus 239 SE. (viide 143), lk 4.

Vastavalt GRECO hindamise rühma ning ÜRO konventsiooni ülevõtmise üle kontrolli teostava rühma poolt antud soovitudele olid varem pistist puudutavad koosseisud kehtetuks tunnistatud. Kuna alates 2015. aastast loobuti pistise ja altkäemaksu vaheteost, siis iga altkäemaksu koosseisudele vastav tegu on karistatav KarS § 294, § 296 või § 298 kohaselt olenemata sellest, kas tegemist on seadusliku või ebaseadusliku teo toimepanemisega. Muudeti KarS §-s 294 ja §-s 298 sätestatud sanktsioone. Muudatused olid tingitud pistise ja altkäemaksu koosseisude liitmisest – karistuse alammääraks jäi lihtkoosseisu puhul senine pistise eest ette nähtud alammäär ja ülemmääraks seni altkäemaksu eest ette nähtud ülemmäär. See jätab kohtule piisava kaalutlusruumi, hindamaks karistuse mõistmisel mh seda, kas tegu, mille ametiisik soodustuse eest toime pani, oli seaduslik või ebaseaduslik¹⁵⁹. Altkäemaksu esemena eristab KarS § 294 vara või muud soodustust ehk teeb vahet rahas hinnataval hüvel ja hüvel, mida rahaliselt hinnata ei saa¹⁶⁰. Kui soorituse tagajärjel paraneb isiku varaline positsioon, kujutab sooritus endast "vara", kui ei parane, siis "muud soodustust". Vara mõiste on avatud TsÜS §-s 66¹⁶¹ ehk tegemist on isikule kuuluvate rahaliselt hinnatavate õiguste ja kohustuste kogumiga¹⁶². Loodud koosseisudes määratleti ka erasektoris tegutsevatele isikule altkäemaksu andmise või võtmise karistatavus, seega KarS § 288 lg-s 2 sätestatud määratlus, et „ametiisik käesoleva seadustiku §-des 293–298 nimetatud kuritegudes on ka vahekohtunik ja füüsiline isik, kellel on pädevus juhtida eraõiguslikku juriidilist isikut või tegutseda eraõigusliku juriidilise isiku või teise füüsilise isiku huvides“ tunnistati kehtetuks, kuna vastavad teod muudeti karistatavaks erasektori korrupsioonisüütegudena.

Viimase aja kõige olulisemad muudatused Eesti karistusseadustikus toimusid 2015. aastal, millal loodi eraldi koosseisud erasektori korrupsioonisüütegude reguleerimiseks. Kui erasektoris tegutsev isik oli enne 2015.a ametiisik KarS § 288 lg 3 tähenduses ning teda võeti olenevalt asjaoludest vastutusele kas pistise või altkäemaksu üldsätete alusel, siis vastutavad alates 2015.a erasektoris tegutsevad isikud ametialastest süütegudest lahutatud ning majandussüütegude peatükki pandud kas KarS § 402³ (reguleerib altkäemaksu võtmist erasektoris) või KarS § 402⁴ (reguleerib altkäemaksu andmist erasektoris) alusel. Koosseisude sõnastamisel on lähtunud EL Nõukogu 22.07.2003.a raamotsuse 2003/568/JSK korrupsioonivastase võitluse kohta erasektoris art-st 2 ning Euroopa Nõukogu korrupsiooni kriminaalõigusliku reguleerimise konventsiooni art-test 7 ja 8; samuti on arvestatud GRECO

¹⁵⁹ Karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus 554 SE. (viide 133), lk 77.

¹⁶⁰ Sommer, E. Kingituse piiritlemine altkäemaksust. – Magistr töö. Tartu Ülikool. Tartu: 2017. Lk 15. – Arvutivõrgus: https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/56880/sommer_eliisa.pdf?sequence=1&isAllowed=y, (27.03.21)

¹⁶¹ Tsiviilseadustiku üldosa seadus. - RT I, 22.03.2021, 8

¹⁶² RKKKo 3-1-1-14-14, p. 904

III hindamisvooru II ja III soovitus, GRECO praktikat ning varem 15.07.2013.a jõustunud 288 lg-s 2 tehtud muudatusi. Raamotsus ja konventsioon kohustavad liikmesriike kriminaliseerima erasektori altkäemaksu, kui see toimub majandustegevuse raames¹⁶³.

KarS § 402³ ja § 402⁴ koosseisude kohaselt peab altkäemaksu võtja olema eraõigusliku isiku majandustegevuses pädev isik, mis ei pea aga tähendama juhtivat töötajat. Altkäemaksu võtmise subjekt võib olla nt eraõigusliku isiku teenistuja, ametnik, volinik või esindaja. Oluline on seega, et isik oleks kas juriidilise isiku enda töötaja töösuhte alusel või ka esindaja. Siiski peab toimepanija tegutsema erasektoris, mitte riigi, riikidevahelise organisatsiooni või kohaliku omavalitsuse üksuses ega avalik-õiguslikus juriidilises isikus. Käesoleva kuriteokoosseisu subjekti määratlemisel tuleb lähtuda §-s 288 sätestatud ametiisiku mõistest, millel on tulenevalt suuremast ebaõigussisust kohaldamisprioriteet antud koosseisu ees. Kui korruptsioonikuriteo toimepanijal on ametiisiku kvaliteet § 288 mõttes, tuleb tema tegu subsumeerida § 294 järgi ning alles seejärel, kui on tuvastamist leidnud, et toimepanija ei vasta ametialase süüteo subjekti tunnustele, tuleb kaaluda tema vastutusvõimelisust § 402³ järgi¹⁶⁴.

Riigikohus on selgitanud, et KarS §-s 402³ sätestatud koosseis kaitseb kollektiivsete õigushüvedena korruptsioonivaba majandustegevust, majandusarengut ja vaba konkurentsi. Samuti kaitseb KarS § 402³ ka eraõigusliku isiku ja tema huvides tegutsemiseks pädeva isiku vahelist lojaalsussuhet ja aususe kohustust¹⁶⁵. KarS § 402³ lg 1 katab olukorda, mil isik küsib, aktsepteerib või võtab vastu vara või muud soodustust sellise pädevuse kuritarvitamise eest, mis on talle antud eraõigusliku isiku huvides majandustegevuses tegutsemiseks. Eraõigusliku isiku huvides majandustegevuses tegutsemiseks pädeva isiku tegevus võib vastata KarS § 402³ koosseisule ka siis, kui eraõiguslikust isikust pädevuse andja huve ei kahjustatagi, kuid vara või muu soodustuse küsimise, selle lubamisega nõustumise või vastuvõtmise eest kuritarvitatakse kohustust, mis tuleneb majandus- ja kutsetegevust reguleerivatest õigusaktidest, lepingutest vm õiguslikest alustest¹⁶⁶. Kohtupraktikas on viidatud vajadusele kaitsta eraõigusliku pädevuse andja ja pädevuse saaja vahelist usaldus- ja lojaalsussuhet. Pädeva isiku aususkohustus põhineb tema üldisel lojaalsuskohustusel, mis sõltuvalt asjaoludest võib tuleneda näiteks VÕS § 620 lg-st 1 (käsundisaaja peab käsundi täitmisel tegutsema käsundiandjale lojaalselt ja käsundi laadist tuleneva vajaliku hoolsusega¹⁶⁷), TLS § 15 lg-st 1 (töötaja täidab oma kohustusi tööandja vastu

¹⁶³ Sootak, J. KarSK § 402³/1.1. – J. Sootak jt (koost). Karistusseadustik. Komm vlj. 4.tr. –Tallinn: Juura 2015.

¹⁶⁴ *Ibidem*, § 402³/4.1.

¹⁶⁵ RKKKo 1-16-9105, p 50

¹⁶⁶ RKKKo 1-16-9105, p 53

¹⁶⁷ Võlaõigusseadus.

lojaalselt) ja § 16 lg-st 1 (töötaja peab täitma töökohustusi lojaalselt, oma teadmiste ja oskuste kohaselt tööandja kasu silmas pidades ning töö iseloomust tuleneva vajaliku hoolsusega¹⁶⁸) või TsÜS §-st 35, mille kohaselt juriidilise isiku juhtorgani liikmed peavad oma seadusest või põhikirjast tulenevaid kohustusi täitma juhtorgani liikmelt tavaliselt oodatava hoolega ja olema juriidilisele isikule lojaalsed.

Sarnaselt KarS §-s 298 ette nähtud kuriteokoosseisule on ka KarS § 402⁴ lg-s 1 sätestatud viitelise kuriteokoosseisu üks tunnus nn ekvivalentsussuhe ehk altkäemaksu andja üksmeel selles, et lubatav või antav vara või muu soodustus on vastuteene tehtud või tulevikus tehtava ametialase teo eest¹⁶⁹.

Esimene korruptsioonivastane seadus ilmus 27.01.1999.a ning selles seaduses oli sätestatud korruptsiooni vältimise ja korruptsiooniga seotud ametiisikute vastutusele võtmise õiguslikud alused. Seaduse § 4 määratleb ametiisiku kui ametiseisundit omava riigi- või kohaliku omavalitsuse ametnikku, samuti tema ülesandeid täitvat koosseisuvälist teenistujat; § 4 lg 2 sisaldab ka teiste isikute loetelu, keda peetakse ametiisikuks seaduse tähenduses nt notar, riigikogu või valitsuse liige, president jne. Kooskõlas korruptsioonivastase seaduse § 23 lg-ga 1 oli ametiisik kohustatud igast talle teatavaks saanud altkäemaksu pakkumisest, andmisest või võtmisest kirjalikult teatama vahetule ülemusele või asutuse juhile ja politseile¹⁷⁰. Seega seaduse esialgne redaktsioon ei kohustanud erasektori osalejaid altkäemaksust teatama, kuna erasektori töötajaid ei peetud korruptsioonivastase seaduse mõttes ametiisikuks. Rääkimata sellest, et konfidentsiaalsust korruptsioonijuhtumist teatajale ei tagata, kuna seadus seda ei nõua.

Viimane suur samm korruptsioonivastase seaduse täiendamisel tehti 2013.a, kui võeti vastu uus korruptsioonivastane seadus. Võrreldes varem kehtinud seaduse redaktsiooniga, oli seadusele lisatud mitte ainult varem käsitletud vilepuhuja kaitset käsitlevad sätted, vaid märgatavalt parandati ka ametiisiku määratlust viies selle määratluse sisu kooskõlla rahvusvahelistes aktides sätestatud nõuetega. Alates 2013.a kehtiv KVS § 2 lg 1 sätestab ametiisiku mõiste järgnevalt: ametiisik on füüsiline isik, kellel on avaliku ülesande täitmiseks ametiseisund sõltumata sellest, kas ta täidab talle pandud ülesandeid alaliselt või ajutiselt, tasu eest või tasuta, teenistuses olles või vabakutselisena või lepingu, nimetamise või valimise alusel. Võrreldes

---

¹⁶⁸ Töölepingu seadus. - RT I, 29.12.2020, 25

¹⁶⁹ TRRko 28.06.2018, 1-16-9105, p 167

¹⁷⁰ Korruptsioonivastane seadus. - RT I 1999, 16, 276

ennem kehtinud seadusega määratletakse ametiisikut seaduses funktsionaalselt, st ülesannete (ja nendega kaasneva pädevuse) kaudu¹⁷¹.

Kuna korrupsioon on pikka aega olnud probleem, mis ohustab riigi julgeolekut, on korrupsiooniga võitlemiseks vaja kõigi riigi sektorite süstemaatilisi ja kooskõlastatud jõupingutusi. Sellega arvestades on mitmes riigis, aga samuti rahvusvahelisel tasandil riiklike ja valitsusväliste organisatsioonide koostöös välja töötatud mitmesuguseid korrupsioonivastaseid programme, strateegiaid, käsiraamatuid ja muid dokumente, millel ei ole vahetut regulatiivset iseloomu. Paljudes riikides on korrupsioonivastased jõupingutused osa laiemast reformide sarjast, mis on tavaliselt välja toodud riiklikus korrupsioonivastases strateegias. Eesti pole erand ja alates 2004. aastast on Eesti vastu võtnud korrupsioonivastaseid strateegiaid eesmärgiga hoida ära korrupsiooni erinevates ühiskonnasektorites, samuti tõsta kõigi Eesti kodanike teadlikkust korrupsioonist olenemata nende rahvusest ja emakeelest.

Eestis on Vabariigi Valitsuse esimene üldine korrupsioonivastane strateegia „Aus riik“ ellu viidud aastatel 2004–2007, teise korrupsioonivastase strateegia kinnitas Vabariigi Valitsus aastateks 2008–2012 ning kolmas korrupsioonivastane strateegia kehtis perioodil 2013–2020. Esimeses kahes strateegias oli välja toodud KVS muutmise vajadus, kolmas strateegia oli juba vastu võetud pärast KVS muutmist ning pigem keskendub korrupsioonist teadlikkuse edendamisele ning erinevate otsuste vastuvõtmisel läbipaistvuse suurendamisele. Väljatöötatud strateegiad näitavad ka korrupsiooni probleemi suhtes suhtumise muutmise protsessi ja korrupsiooni avaldumist erasektoris. Teine strateegia põhineb ka arvukatel rahvusvahelistel aktidel, mis olid selleks ajaks juba Eestis ratifitseeritud, nii et üheks eesmärgiks oli ühtlustada ka siseriiklik seadusandlus rahvusvaheliste aktidega.

Esimese strateegia põhiülesanne oli suunatud kodanike korrupsiooni probleemi suhtumise muutmisele ja sellest sotsiaalsest nähtusest teadmatuse vastu võitlemisele, samuti Eesti seaduste mõningasele täiustamisele viies nad vastavusse varem ratifitseeritud rahvusvaheliste aktidega. Autor ei saa väita, et algselt väljatöötatud tekstis oli mainitud korrupsioonivastast võitlust erasektoris, rõhku pandi täielikult avalikus sektoris toimuvale ning erinevate juhtorganite võimetele võimalikku korrupsiooni ära tunda ja seda ära hoida. Nimetatud korrupsioonivastases tegevuskavas oli kokku 21 meetet, mis jagunesid ennetuslikeks meetmeteks ning „reaktsioonilisteks” meetmeteks. Selle strateegia puuduseks oli, et kõik

---

¹⁷¹ Korrupsioonivastase seaduse eelnõu 192 SE. (viide 2), lk 7.

meetmed on üksteisest eraldiseisvad ning kokkuvõttes ei ole tegeletud ühegi sektori korrupsiooniga süvendatult¹⁷². Teine strateegia erineb esimesest selle poolest, et selle strateegia peamiseks eesmärgiks oli vähendada ja ennetada korrupsiooni avalikus ja erasektoris, kuna avaliku sektori korrupsioon on ohtlik riigi julgeolekule ning põhjustab inimeste ebavõrdset kohtlemist; korrupsioon erasektoris aga kahjustab ausat konkurentsi ning seab takistusi majandusarengule¹⁷³. Esmakordselt jõudis korrupsioonivastane võitlus uuele tasemele ja tunnustati võimalust, et korrupsiooni eksisteerimise sfäär pole mitte ainult avalik sektor ja avaliku võimu kandjad, vaid ka erasektor ning selles sektoris tegutsevad isikud.

Eelviimane strateegia kujundati aastateks 2013–2020. Strateegia loojad märgivad korrupsiooniteadlikkuse üldise taseme paranemist Eestis tervikuna ja rõhutavad, et enamik inimesi mõistab korrupsiooni hukka. Selle strateegia aluseks on arusaam valitsusasutuste endi tähtsusest korrupsiooni ennetamiseks oma sise-eeskirjade ja kontrollide väljatöötamisel. Kuna erasektoris on jätkuvalt puudulik teave sektoris toimuvast korrupsioonist, siis strateegia jätkab üldise teadlikkuse tõstmist erasektori korrupsioonist ja võimalikest korrupsioonivormidest. Strateegia p. 32 näeb ette põhjalikuma aruande 2017. aastal, seni esitatakse iga-aastaselt lühiaruanne, mis sisaldab ülevaadet tegevustest, rakendusprobleemidest ja kuludest, seega mõjude analüüsi lühiaruanne ei sisalda¹⁷⁴. 2015. aasta aruandes märgitakse, et eelneva aasta 1. jaanuaril jõustusid karistusseadustiku sätted, mis puudutasid altkäemaksu andmist ja võtmist erasektoris (KarS §-d 402³ ja 402⁴). 2015. aastal registreeriti 45 erasektori korrupsioonikuritegu, mis sealjuures olid kõik seotud ehituse valdkonnaga¹⁷⁵.

Uusim korrupsioonivastane tegevuskava 2021-2025 avaldati selle aasta alguses ning kiideti heaks Vabariigi Valitsuse poolt 11.02.2021.a. Uue korrupsiooni tegevuskava eesmärgid jäävad samaks: edendada teadlikkust korrupsioonist, suurendada otsuste ja tegevuste läbipaistvust ning arendada uurimisasutuste uurimisvõimekust ja hoida ära julgeolekut ohustavat korrupsiooni. Kuid võrreldes varasemalt kehtinud korrupsioonivastase strateegiaga

---

¹⁷² Aruanne. Ülevaade korrupsioonivastase strateegia „Aus riik” aastateks 2004-2007 meetmete rakendamisest. Arvutivõrgus:

https://www.korrupsioon.ee/sites/www.korrupsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/korrupsioonivastase_strateegia_-_aus_riik_-_2004-2007_lopparuanne.pdf, (02.03.21)

¹⁷³ Korrupsioonivastane strateegia aastateks 2008-2012. Tallinn 2008. – Arvutivõrgus: https://www.korrupsioon.ee/sites/www.korrupsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/korrupsioonivastane_strateegia_2008-2012.pdf, (07.03.21)

¹⁷⁴ Vabariigi Valitsuse korrupsioonivastase strateegia 2013-2020: 2014. aasta täitmise aruanne. – Arvutivõrgus: https://www.korrupsioon.ee/sites/www.korrupsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/korrupsioonivastase_strateegia_2014._aasta_taitmise_aruanne.pdf, (07.03.21)

¹⁷⁵ Vabariigi Valitsuse korrupsioonivastase strateegia 2013-2020: 2015. aasta täitmise aruanne. – Arvutivõrgus: https://www.korrupsioon.ee/sites/www.korrupsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/korrupsioonivastase_strateegia_2015_aruanne_0.pdf, (07.03.21)

pööratakse selle aasta alguses vastuvõetud tegevuskavas uuesti tähelepanu KVS muutmise ja/või täiendamise vajalikkusele. Tegevuskavas rõhutatakse, et seaduse rakendamisel on ilmnenud kitsaskohti, mida tegevuskava raames tuleks analüüsida ning millele lahendused leida. Nende hulgas tuleb selgust luua ametiisiku mõiste piirides ning seotud isiku ja toimingupiirangu ulatuses¹⁷⁶.

Strateegias märgitakse ka, et hoolimata kõigist inimeste harimise püüdlustest on inimeste teadlikkus erasektori korrupsioonist ja võimalikest korrupsioonivormidest endiselt üsna madal. Samuti tekitab muret korrupsiooniga seotud kohtuasjade väike arv erasektoris. Justiitsministeerium kutsub politseid ja prokuratuuri üles tegelema ärikorrupsiooni uurimisvõimekuse kasvatamisega, st kasvatada analüüsipõhist ja sektoripõhist lähenemist ärikorrupsioonile, samas kaotamata avaliku sektori korrupsioonijuhtumite uurimise taset. Kui kasvab politsei teabekogumise ja analüüsivõimekus, siis on vaja sama palju arvestada ka prokuratuuri vajadustega, et süsteemi ühe osa arendamisel teistes osades tõrkeid ei tekiks¹⁷⁷.

Lisaks sellele uuris autor erasektori korrupsiooniga seotud statistikat ja seisukohti jm alates karistusseadustiku muudatuste jõustumisest, mis erasektoris altkäemaksu andmist ja vastuvõtmist eraldi kriminaliseerisid. Politsei poolt on 2015-2020. aastal¹⁷⁸ registreeritud vaid 15 juhtumit, mis olid seotud altkäemaksu võtmisega erasektoris (kõige rohkem registreeriti 2019. aastal¹⁷⁹ - viis, 2016. ja 2017¹⁸⁰. aastatel registreeriti üks kuritegu, 2018. ja 2020. aastatel kaks registreeritud tegu ning 2015. aastal on neli kuritegu). Selle taustal andis esialgne erasektoris altkäemaksu andmise statistika algselt mulje erasektoris suuremast selle nähtuse levikust, kuid teatatud juhtumite arv vähenes 2015. aasta¹⁸¹ järel oluliselt (2015. aastal 41 juhtumit, 2016. aastal ei registreeritud ühtegi juhtumit¹⁸², 2017. ja 2019. aastatel - kaks juhtumit, 2018. aastal – 1 juhtum ning 2020. aastal registreeriti neli kuritegu). Statistika on pettumust valmistav, korrupsioon erasektoris eksisteerib ja õitseb, kuid statistilised andmed näitavad, et

---

¹⁷⁶ Justiitsministeerium. Korrupsioonivastane tegevuskava 2021-2025. – Arvutivõrgus: https://www.korrupsioon.ee/sites/www.korrupsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/korrupsioonivastane_tegevu_skava_16plik01_0.pdf, (08.03.21)

¹⁷⁷ Justiitsministeerium. Kriminaalpoliitika uuringud. Kuritegevus Eestis 2020. <https://www.kriminaalpoliitika.ee/kuritegevus2020/korrupsioon-ja-majanduskuriteod>, (17.03.21)

¹⁷⁸ Justiitsministeerium. Kriminaalpoliitika uuringud. Kuritegevus Eestis 2018. – Tallinn: Justiitsministeerium, 2019. Lk 42-43. (17.03.21)

¹⁷⁹ Justiitsministeerium. Kriminaalpoliitika uuringud. Kuritegevus Eestis 2019. – Arvutivõrgus: <https://www.kriminaalpoliitika.ee/kuritegevuse-statistika/korrupsioon.html>, (17.02.21)

¹⁸⁰ Justiitsministeerium. Kriminaalpoliitika uuringud. Kuritegevus Eestis 2017. – Tallinn: Justiitsministeerium, 2018. Lk 95. (18.03.21)

¹⁸¹ Justiitsministeerium. Kriminaalpoliitika uuringud. Kuritegevus Eestis 2015. - Tallinn: Justiitsministeerium, 2016. Lk 72-75. (18.03.21)

¹⁸² Justiitsministeerium. Kriminaalpoliitika uuringud. Kuritegevus Eestis 2016. – Tallinn: Justiitsministeerium, 2017. Lk 81-83. (18.03.21)

riigis pole seda põhimõtteliselt suudetud välja selgitada. Statistika on eriti üllatav, võrreldes sedalaadi õigusrikkumisi nendega, mis on reguleeritud avalikus sektoris. Alates 2015. aastast on menetletud ainuüksi 469 altkäemaksu võtmise juhtumit avalikus sektoris, statistika altkäemaksu andmise kohta ei ole sugugi vähem pettumust valmistav – 410.

3. VÕIMALIKUD MEETMED ERASEKTORI KORRUPTSIOONI VASTU VÕITLEMISEKS

3.1. Teiste riikide kogemus erasektori korrupsiooniga võitlemisel

3.1.1. Ühendkuningriigi altkäemaksu seadus

Üks olulisematest teistes riikides kehtivatest selle valdkonnaga seotud regulatsioonidest on Ühendkuningriigi altkäemaksu seadus (The UK Bribery Act 2010), mis jõustus 1. juulil 2011.aastal. Akti taga seisis ühtse seaduse loomise mõte, mis oli suunatud selle sotsiaalse nähtuse likvideerimisele ja võitlemisele ajal, millal ülemaailmsed jõupingutused altkäemaksu ja korrupsiooni kõrvaldamisel kasvavad ja aina rohkem pingutusi on suunatud siseriiklike õigusaktide täiendamisele¹⁸³. Seaduse eesmärk on anda kaasaegne seadusandlus, mis tegeleb tõhusalt korrupsiooniga võitlemisega ning hõlbustab üksikisikute ja organisatsioonide altkäemaksu andmise või võtmise eest vastutusele võtmist nii Ühendkuningriigis kui ka välismaal¹⁸⁴. Põhimõtteliselt muudab seadus vananenud Ühendkuningriigi õigusakte ja siseneb rahvusvahelisele kontrollitasemele mitte ainult ametnike, vaid ka Ühendkuningriigis registreeritud juriidiliste isikute tegevuse üle. Seadus hõlmab nii avaliku kui ka erasektori korrupsiooni ning omab eksterritoriaalset kehtivust.

Jõustunud Ühendkuningriigi altkäemaksu vastane seadus kehtestab rangema kontrolli korra ettevõtete tegevuse/tegevusetuse ja nende vastutuse üle, kuna olenemata riigist mitte ainult altkäemaksu andmise või võtmise fakt, vaid isegi pakkumine võimaldab alustada menetlust ning esitada süüdistusi nii konkreetselt ettevõttele kui ka selle juhtidele või töötajatele. Veelgi enam, seadus iseloomustab väikeseid hõlbustusmaksid, mis on praegu kogu maailmas tavalise reisimise või äritegevuse käigus tehtav makse, "alkäemaksuna"¹⁸⁵. Hõlbustav makse, mida nimetatakse ka kiireks rahaks, teerahaks või demokraatlikuks korrupsiooniks, on väikekorrupsiooni väga laialt levinud vorm. Need koosnevad väikestest maksetest või kingitustest, mis tehakse isikule - ametiisikule või eraettevõtte töötajale - teenuse saamiseks,

---

¹⁸³ Lippman, J. Business Without Bribery: Analyzing The Future of Enforcement for The UK Bribery Act. - Public Contract Law Journal (Spring 2013), Vol. 42, No. 3, lk 652. (20.03.21)

¹⁸⁴ Sohlberg, M. The United Kingdom Bribery Act 2010. – Anti-Corruption Legislation with Significant Jurisdictional Reach. - Washington, D.C. The Law Library of Congress, Global Legal Research Center, 2011. Lk 6. (27.03.21)

¹⁸⁵ Bean, B. W., MacGuidwin, E. Unscrewing the Inscrutable: The UK Bribery Act 2010. – Indiana International & Comparative Law Review (01.01.2013), Vol. 23, No. 1, lk 64. (26.03.21)

näiteks haldusmenetluse kiirendamiseks, loa, litsentsi või teenuse saamiseks või võimu kuritarvitamise vältimiseks¹⁸⁶.

Eelkõige eristatakse seaduses nelja tüüpi kuritegusid¹⁸⁷:

- teisele isikule rahalise või muu soodustuse pakkumine, lubamine või andmine eesmärgiga motiveerida isikut asjakohast funktsiooni või tegevust valesti täitma või premeerida isikut sellise funktsiooni või tegevuse vale täitmise eest (artikkel 1);
- nõudmine või nõustumine rahalise või muu soodustuse saamisega, nõustudes sellega, et seetõttu tuleks asjakohast funktsiooni või tegevust valesti täita (artikkel 2);
- altkäemaksu andmine välisriigi ametiisikule kavatsusega mõjutada tema ametikohustuste täitmist, et omandada õigus teha/jätkata äritegevust või saada/säilitada eelis äritegevuses (artikkel 6);
- juriidilise isiku mis tahes tegevus või tegevusetus, mis ei takista temaga seotud isiku poolt altkäemaksu andmist/pakkumist (artikkel 7).

Kolme esimese kuriteoliigi eest võetakse vastutusele nii füüsilised kui ka juriidilised isikud. Seadusega kehtestati uus kuritegu – „juriidilise isiku suutmatuse korruptsiooni ära hoida“, mille kuriteokoosseis on seotud ainult juriidilise isikuga ning hõlmab rangete vastutuse meetmete kehtestamist, mis on kohaldatud nii Ühendkuningriigi ettevõtete kui ka välismaiste ettevõtete suhtes, kes teostavad mis tahes osa oma ärist Ühendkuningriigis¹⁸⁸. Seega kui juriidilise isikuga seotud isik tegutseb viisil, mis on võrdne seaduse esimese artikli kohase õigusrikkumisega (aktiivne altkäemaks), võib selle ettevõtte vastutusele võtta juriidilise isiku suutmatuse korruptsiooni ära hoida eest¹⁸⁹. Kuna seadus ei nõua kirjaliku töölepingu olemasolu juriidilise isiku ja korruptiivse teo sooritatava isiku vahel, siis nimetatud kuritegu saavad toime panna mitte ainult selle organisatsiooni ametlikud töötajad, vaid ka välised ettevõttega seotud kolmandad isikud (otsus selle kohta, kas isik osutab ettevõtte jaoks teenuseid, tuleb kindlaks teha, võttes arvesse kõiki asjakohaseid asjaolusid, mitte ainult viidates ettevõtte ja seotud isiku suhetele, kuid kui nt poolte vahel on olemas tööleping, siis eeldatakse, et töötaja tegutses

---

¹⁸⁶ Argandoña, A. Corruption and Companies: The Use of Facilitating Payments. - Journal of Business Ethics (2005), Vol. 60 (3), lk 251. (21.03.21)

¹⁸⁷ The United Kingdom Bribery Act 2010. – Arvutivõrgus: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/23/section/1>, (26.03.21)

¹⁸⁸ Sohlberg, M. (viide 184), lk 5.

¹⁸⁹ National Crime Agency. Protect your business from bribery and corruption. – Arvutivõrgus: <https://www.nationalcrimeagency.gov.uk/what-we-do/crime-threats/bribery-corruption-and-sanctions-evasion/protect-your-business-from-bribery-and-corruption>, (22.03.21)

ettevõtte kasuks¹⁹⁰). Seaduse artikkel 8 on pühendatud „seotud isiku“ tähendusele ning artikli lg 1 järgi seotud isikud on need, kes osutavad teenuseid ettevõtte nimel või tema kasuks nt agent, tarnija, alltöövõtja või ühissettevõtte partner. Vastavalt artikli 12 lg-le 5 juriidilised isikud võivad olla vastutusele võetud olenemata sellest, kas seaduses nimetatud kuriteod olid toime pandud Ühendkuningriigi territooriumil või kuskil mujal maailmas juhul kui juriidilisel isikul on tihe seos Ühendkuningriigiga.

Oluline on kõiki konkreetseid asjaolusid arvesse võttes iga juhtumit eraldi uurida ning kindlaks teha, kas konkreetse teo puhul oli tegemist kahtlusaluse poolt ettevõtte huvide esindamisega või mitte. Samal ajal on organisatsioonile tagatud täielik kaitse, kui ta suudab näidata ja tõendada, et vaatamata käsitletavale altkäemaksu juhtumile olid tal siiski olemas asjakohased protseduurid, et takistada organisatsiooniga seotud isikute korrupsiooni kaasamist¹⁹¹. Altkäemaksuseadusest ei tulene juriidilise isiku kohustust mingite altkäemaksu andmise/võtmise vastu suunatud meetmete vastuvõtmiseks ehk selliste protseduuride puudumine pole kuritegu, kuid nende koodeksite või sätete olemasolu on ettevõtte huvides; kui ettevõtte pole asjakohaseid protseduure välja töötanud, ei ole tal võimalik ennast kaitsta, kui seotud isik annab altkäemaksu teisele isikule ettevõtte nimel¹⁹². See tähendab, et ainuüksi asjaolu, et nõuetekohased "asjakohased protseduurid" puuduvad võib viia asjakohase kriminaalasja algatamiseni, hoolimata juriidilise isiku tahtluse olemasolust/puudumisest ning asjaolu, et juriidiline isik polnud altkäemaksu andmisega kursis, ei vabasta vastutusest. See omakorda tähendab, et kriminaalasja saab tegelikult algatada iga ettevõtte vastu ja selle esindajad peavad oma süütust ise tõestama näidates selget pühendumust kõigi altkäemaksujuhtumite kõrvaldamiseks suunatud vajalike meetmete ja protseduuride väljatöötamisele ja rakendamisele.

Kuna asjakohaste protseduuride mõiste on liiga ebamäärane, siis altkäemaksuseaduse paragrahv 9 kohustas riigisekretäri avaldama selle kuriteo puhul altkäemaksuvastaste menetluste juhised¹⁹³. Kaks aastat hiljem avaldatud juhendis oli öeldud, et protseduur, mida peetakse piisavaks, sõltub organisatsiooniga seotud altkäemaksuriskidest ning ettevõtte

---

¹⁹⁰ Burlingtons Legal LLP. What Is the Bribery Act 2010 & How Does It Affect My Business? – Arvutivõrgus: <https://burlingtonslegal.com/insight/what-is-the-bribery-act-2010-how-does-it-affect-my-business/>, (22.03.21)

¹⁹¹ Ministry of Justice. Bribery Act 2010: Guidance about procedures which relevant commercial organisations can put in place to prevent bribery. Lk 15. – Arvutivõrgus: <https://www.justice.gov.uk/downloads/legislation/bribery-act-2010-guidance.pdf>, (27.03.21)

¹⁹² House of Lords. The Bribery Act 2010: post-legislative scrutiny. Lk 55. - Arvutivõrgus: <https://publications.parliament.uk/pa/ld201719/ldselect/ldbriact/303/303.pdf>, (27.03.21)

¹⁹³ Ministry of Justice. (viide 191), lk 6.

olemusest, suurusest ja keerukusest. Juhised ei ole ettekirjutavad ja põhinevad kuuel põhimõttel¹⁹⁴:

1. proportsionaalsed protseduurid - protseduurid peavad olema korrupsiooniriskidega proportsionaalsed, selged ja üheselt mõistetavad (ükski eeskiri ja protseduur ei suuda tuvastada ja ära hoida igasugust altkäemaksu);
2. tippjuhtkonna seotus - tippjuhtkond peaks organisatsioonis kujundama kultuuri, kus altkäemaks muutub vastuvõetamatuks. Eesmärk: edendada nulltolerantsi kultuuri;
3. riskide hindamine - organisatsiooniga seotud isikute altkäemaksuga seotuse võimalike väliste ja sisemiste riskide olemuse ja ulatuse hindamine;
4. nõuetekohane hoolsus - organisatsioon peaks läbi viima põhjaliku ülevaate isikutest, kes pakuvad või osutavad teenuseid selle ettevõtte nimel;
5. kommunikatsioon - tuleks teha kõik ettevõttest olenev, et altkäemaksu-vastast poliitikat ja protseduure oleks rakendatud organisatsiooni kõigil tasanditel ja kõik töötajad saaksid nendest printsiipidest ja reeglitest õigesti aru. Samuti on vaja kehtestada usaldusväärsed, konfidentsiaalsed ja juurdepääsetavad aruandlusmehhanismid;
6. järelvalve ja läbivaatamine - tõhusa sisekontrolli ja auditi süsteemi kättesaadavus ettevõttes.

Ülalnimetatud põhimõtted kohustavad iga ettevõtet võitlema korrupsiooniga ja sellele võitlusele oma pühendumuse tõendamiseks peavad ettevõtted muu hulgas rakendama selget ettevõtte poliitikat hõlbustavate maksete, kingituste ja esinduskulude osas. Menetlused võivad hõlmata altkäemaksu vastaste sisemiste koodeksite vastuvõtmist ja korrupsioonivastaste volinike ametikohtade loomist. Seega peab iga ettevõtte kindlaks määrama, millist tüüpi tegevus ja millised ametikohad ettevõttes on altkäemaksu andmise või saamise võimaluse osas kõige riskantsemad. Pärast riskianalüüsi läbiviimist peab ettevõtte välja töötama reeglid ja protseduurid, mida rakendatakse ettevõtte korrupsioonivastase poliitika rikkumise korral, nähes ette rikkujate suhtes kohaldatavad meetmed. Põhimõtteliselt peaks dokument olema rajatud igasuguse altkäemaksu suhtes nulltolerantsi põhimõttele. Need dokumendid tuleb teha kättesaadavaks ning korraldada regulaarselt koolitusi ja koosolekuid, et tõsta teadlikkust dokumendis kirjutatust. Oluline on märkida, et dokument peaks olema suunatud mitte ainult ettevõtte töötajatele või partneritele, vaid ka kõikidele isikutele, kes tegutsevad ettevõtte huvides. Lõpuks näeb seadus rikkumiste eest ette tõsised sanktsioonid. Seaduse alusel süüdi

---

¹⁹⁴ Ministry of Justice. Bribery Act 2010: Post Legislative Scrutiny Memorandum. Lk 21. – Arvutivõrgus: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/713452/bribery-act-2010-post-legislative-scrutiny-memorandum.pdf, (27.03.21)

mõistetud isikut ähvardab maksimaalselt kümneaastane vangistus ja/või piiramatu rahatrahv. Paragrahvi 7 kohases süüteo süüdi olevale isikule võib selle eest süüdimõistmise korral määrata piiramatu rahatrahvi. Lisaks on ette nähtud ka teised tagajärjed nagu näiteks vara konfiskeerimine või riigihangetel osalemise keeld¹⁹⁵.

Autor on arvamusel, et uus Ühendkuningriigi seadus, täpsemalt see artikkel, mis on suunatud organisatsiooni vastutusele võtmisele korruptsiooni ennetamata jätmise eest, aitab kaasa korruptsioonivastasele võitlusele erasektoris. Seaduse sätted kehtestavad organisatsiooni tegevuse üle rangema kontrolli, kehtestades erasektoris edukamaks korruptsioonivastaseks võitluseks vajalike erinõuete loetelu. Korruptsioonivastane võitlus tähendab ka organisatsioonis meetmete kehtestamist, mille eesmärk on korruptsiooni ennetamine ja kontroll kõikide organisatsioonis töötavate isikute üle. Just selle paragrahvi võiks üle kanda Eesti õigusaktidesse ja sõnaselgelt näha ette juriidilise isiku vastutuse ettevõttes mis tahes töötava isiku poolt altkäemaksu andmise eest, isegi kui tippjuhtkond ei teadnud altkäemaksu andmise faktist. Selline säte soodustaks erasektori juriidiliste isikute korruptsiooni vastases võitluses oma efektiivse panuse andmist läbi sisemises struktuuris kehtestatud korruptsioonivastaste siseeeskirjade ja nende järgimise üle kontrolli teostamise. Kuigi Eesti praegune seadusandlus sisuliselt sätestab tegevusetuse kaudu juriidilise isiku vastutusele võtmise, kuna juhtkond ei suutnud oma ülesannet täita ja hoida oma töötajaid sellise kontrolli all, et need altkäemaksu ei annaks siis sellise vastutuse kohaldamiseks vajalike sätete vahelise seose loomise vajalikkus muudab sellest vastutusest arusaamise isikutele, kelle suhtes neid sätteid kohaldatakse, keeruliseks. Kuigi isikuid on võimalik vastutusele võtta suurendab regulatsiooni keerukus tõenäosust, et vastavad isikud sellist regulatsiooni ei järgi ja järelevalve organid ei suuda sellist regulatsiooni efektiivselt kohaldada ning seetõttu on oluline lisaks vastutusele võtmise võimalikkusele seadusandluses eriti korruptsioonivastases võitluses regulatsioonide lihtsustamine nii süütegude menetlemise sujuvuse, kui ka vastutusest arusaamise tagamiseks.

3.1.2. Singapuri korruptsioonivastane poliitika

Singapur on analüüsimiseks ebatraditsiooniline valik, kuid see veidi üle 50 aasta eksisteerinud riik on loonud tõhusad sisemehhanismid korruptsiooni ärahoidmiseks ja võitleb selle vastu pidevalt ning tänu sellele on see üks vähem korrumppeerunud riike maailmas¹⁹⁶. Korruptsioon on tõsine probleem kõikides Aasia riikides, kuna altkäemaksu peetakse täiesti vastuvõetavaks

---

¹⁹⁵ Sohlberg, M. (viide 184), lk 6.

¹⁹⁶ Transparency International. Singapore. - Arvutivõrgus: <https://www.transparency.org/en/countries/singapore>, (20.03.21)

normiks ja see hõlmab kõiki elanikkonnarühmi, kuid Singapuri riik on sellele kõige vähem vastuvõtlik. Võitlus tuleb otse poliitilistelt juhtidelt ja kõrgetelt ametnikelt ning avalikkus toetab seda võitlust täielikult. Korruptsioonivastase seaduse rakendamist kontrollib praktikas eraldi loodud ametkond, mis pole politseiga seotud, nn korruptsiooniuurimisbüroo, mis uurib korruptsiooni nii avalikus kui ka erasektoris ning võtab igäühe selle eest vastutusele¹⁹⁷.

Vundamendina koosneb tugeva poliitilise tahte korral korruptsioonikontrolli raamistik neljast sambast: - tõhusad korruptsioonivastased aktid, - tõhus korruptsioonivastane agentuur, - tõhus karistus ja - tõhus valitsuse haldus¹⁹⁸. Singapur tugineb korruptsioonivastases võitluses kahele seadusele: korruptsiooni ennetamise seadus ning korruptsiooni, narkootikumite ja muude raskete kuritegude seadus. Selles töös keskendub autor esimesele nimetatud seadusele, mille keskseks ideeks on üldine keeld anda avalikus sektoris või erasektoris altkäemaksu, lubada või pakkuda või paluda, aktsepteerida või nõustuda altkäemaksu saamisega. Nii altkäemaksu nõudmise (saaja) kui ka pakkumise (andja) pooled ning seda korraldavad vahendajad jäävad korruptsiooni ennetamise seaduse sätete alla¹⁹⁹.

Seaduse paragrahv 5 loob avaliku ja erasektori õigusrikkumised aktiivse ja passiivse altkäemaksu võtmise eest nii üksikisikute kui ka ettevõtete poolt. Isikud on altkäemaksus süüdi, kui:

- nad paluvad või võtavad kas enda või mõne teise isiku kasuks igasugust heameelt vastutasuna seisundi kasutamise eest; või
- nad annavad, lubavad või pakkuvad kas konkreetsele altkäemaksu võtjale või kolmandale isikule mis tahes tegemise (või tegemata jätmise) õhutamiseks või preemiaks mingit heameelt.

Seaduse paragrahv 2 määratleb mõiste „heameel“ järgnevalt:

- raha või mis tahes kingitus, laen, tasu, preemia, vahendustasu, väärtpaber või muu kinnisvara või huvi mis tahes kirjeldusega (nii vallas- kui ka kinnisvara);
- mistahes ametikoht, töökoht või leping;

---

¹⁹⁷ van der Wal, Z. Singapore's Corrupt Practices Investigations Bureau: Guardian of Public Integrity. - Guardians of Public Value. Palgrave Macmillan, 2020. Lk 66-69.

¹⁹⁸ Hin, K. T. Corruption control in Singapore. Lk 123 – Arvutivõrgus: https://www.unafei.or.jp/publications/pdf/RS_No83/No83_17VE_Koh1.pdf, (01.04.21)

¹⁹⁹ Global Legal Insight. Bribery & Corruption. First Edition. - Global Legal Group Ltd, 2013. Lk 160 – Arvutivõrgus: <https://m.lw.com/thoughtLeadership/global-legal-insights-bribery-and-corruption-singapore> (31.03.21)

- mis tahes laenu, kohustuste või muude kohustuste tasumine, nendest vabastamine või likvideerimine, kas täielikult või osaliselt;
- mistahes muu teenus, soosing või eelis, sh kaitse mis tahes karistuse või võimetuse eest, mis on tekkinud või kinni peetud, või kaitse distsiplinaar- või karistusmeetmete eest, olenemata sellest, kas need on juba algatatud või mitte²⁰⁰.

Seega hõlmab selles artiklis formuleeritud definitsioon selle kohta, mida nimetatakse heameeleks, kõik materiaalsed väärtuslikud hüved ja immateriaalsed väärtused ning seda ajakohastatakse regulaarselt uute muudatuste ja täpsustustega, mille eesmärk on kõrvaldada tõlgendamise ebaselgus, mis võib tekitada korrumppeerunud isikutele "lünki"²⁰¹. Sellest laiaulatuslikust definitsioonist lähtudes on Singapuri kohtud selle termini tõlgendamisel kasutanud ulatuslikku lähenemisviisi. Teiste sõnadega korrupsioonitasu on igasugune rahaline preemia, seksuaalne soosimine ja isegi ettevõtte aktsiate omandamise võimalus, mis toob tulevikus kaasa dividendide võimaluse saamise²⁰²

Korrupsioonikuritegudes süüdi mõistetud isikutele määratakse karmid karistused. Vastavalt artiklis 5 sätestatule karistatakse nende kuritegude eest rahatrahviga kuni 100 000 singapuri dollarit (ca 63 000 eurot) või vabadusekaotusega kuni viie aastani või mõlemad karistused korraga. Kui asi või tehing, millega seoses altkäemaksuandmine toime pandi, oli leping või lepingu ettepanek valitsuse või selle mis tahes osakonna või mis tahes avaliku sektori asutuse või alltöövõtulepingu kohta, mis sisaldaks selles lepingus sisalduvat tööd, on ettenähtud karistuseks rahatrahv, mis ei ületa 100 000 singapuri dollarit (ca 63 000 eurot) või vangistus kuni seitsme aastani või mõlemad. Võrreldes Ühendkuningriigis kehtiva altkäemaksuseadusega ning selle varem käsitletud paragrahvi 7, ei kriminaliseeri Singapuris kehtivad õigusaktid juriidilise isiku suutmatust korrupsiooni ära hoida ning õigusaktides ei ole ühtegi sätet, mis sarnaneks Ühendkuningriigi altkäemaksuseaduse piisava menetluskaitsega nn asjakohaste protseduuridega.

Samal ajal võib olla asjakohaste protseduuride olemasolu ettevõttes karistuse leevendamise teguriks ning samuti võivad Singapuri kohtud ettevõtte vastu algatatud menetlustes arvesse

²⁰⁰ Prevention of Corruption Act. - Arvutivõrgus: <https://sso.agc.gov.sg/Act/PCA1960#pr5->, (30.03.21)

²⁰¹ Гладченко, Л. Об опыте Сингапура по противодействию коррупции. - Проблемы национальной стратегии (2014), Vol. 3(24), lk 130-131. (31.03.21)

²⁰² WongPartnership LLP. Chambers Global Practice Guide. Anti-Corruption Singapore 2019. Lk 6. – Arvutivõrgus: <https://www.wongpartnership.com/upload/medias/KnowledgeInsight/document/5356/ChambersAntiCorruption2019-SINGAPORE.pdf>, (31.03.21)

võtta tõenäoliselt tugevat korruptsioonivastast programmi²⁰³. Korruptsioonivastase seaduse § 27 sätestab, et kõik isikud, kellelt nõutakse mis tahes teabe esitamist mis tahes korruptsiooni teemat puudutava asja kohta, on õiguslikult kohustatud seda teavet andma. Korruptsioonivastase juhtumi uurimisel korruptsioonijuhtumi teabe varjamist, näiteks korruptsioonist teabe varjamist või valeandmete esitamist, peetakse samuti õigusrikkumiseks, mis toob kaasa kuni 10 000 singapuri dollari suuruse trahvi (ca 6 300 eurot) või vabadusekaotuse kuni ühe aastani või mõlemad karistused korraga.

Autor on seisukohal, et Singapuri edu põhineb mitte niivõrd seaduste tõhususel, kuivõrd nende tõhusal rakendamisel ja kogu ühiskonna pühendumusel korruptsioonivastasele võitlusele. Riik suutis praktiliselt välja juurida inimeste soovi olla korruptsiooniga seotud, luues kõigile täiesti uued standardid ja ühtsed ranged meetmed. Singapuri edu näitab, et tugevatel seadustel pole mõtet, kui pole asutust, kes nende täitmist jälgiks, seetõttu peetakse seal korruptsioonivastases võitluses olulisimaks teguriks politseist eraldiseisva sõltumatu organi loomist, millel on praktiliselt piiramatu võim ja volitused korruptsiooniga võitlemisel nii era- kui ka avalikus sektoris. Singapuri korruptsioonivastane poliitika eeldab kõigi võrdsust seaduse ees, mistõttu korruptsioonis osalemise kahtluse korral algatatakse kriminaalmenetlus ka suurte riigiametnike ja nende pereliikmete vastu. Singapur on suurepärase näide, et korruptsiooni vastu võitlemise protsess peab olema terviklik ja hõlmama kõiki valitsustasandeid.

3.2. Soovitused

Lähtudes teiste riikide varem läbi vaadatud seadusandlikest aktidest, samuti rahvusvahelistest aktidest ja erinevate tööühikute soovitud seadusandlikest aktidest, püüab autor anda omapoolse hinnangu korruptsioonivastasele võitlusele erasektoris Eestis. Hoolimata asjaolust, et valdavalt vastavad meie riigi seadusandlikud aktid ratifitseeritud konventsioonidele ning neid täiendati ka vastavalt hilisematele soovitud seadusandlikele, on autori arvates siiski ruumi õigusaktide arendamiseks ja täiendamiseks. Korruptsioonivastase võitluse meetodid teistes riikides on erinevad: alates tõhusate korruptsioonivastaste õigusaktide väljatöötamisest kuni töötajate seaduskuuleka ja moraalse käitumise edendamiseni.

---

²⁰³ Clifford Chance's Asia Pacific Anti-corruption Group. A Guide to Anti-Corruption Legislation in Asia Pacific 6th Edition. Lk 36. – Arvutivõrgus: <https://www.cliffordchance.com/content/dam/cliffordchance/briefings/2019/04/a-guide-to-anticorruption-legislation-in-asia-pacific-6th-edition.pdf>, (03.04.21)

Esiteks leiab autor, et Eesti peab õppima edukamate riikide kogemustest korruptsioonivastases võitluses ja kuulutama välja „nulltolerantsi“ põhimõtte mis tahes vormis korruptsioonile nii avalikus kui ka erasektoris. Poliitiline juhtkond peab olema siiralt pühendunud korruptsiooni hävitamisele. Nad peavad ülesse näitama eeskujulikku käitumist, kasutama tagasihoidlikku eluviisi ja hoiduma ise korruptsioonist. Korruptsioonis süüdi tunnistatud isikuid tuleb karistada, olenemata tema positsioonist või staatusest ühiskonnas. Kui "suuri kalu" (rikkaid ja kuulsaid) kaitstakse korruptsiooni eest vastutusele võtmise eest ja püütakse või „hukatakse“ ainult "väikesi kalu" (tavalisi inimesi), siis seadus lihtsalt ei tööta õigesti²⁰⁴. Korruptsioonivastases võitluses on peamine „kõik on seaduse ees võrdsed“ põhimõte.

Edukamaks korruptsioonivastaseks võitluseks erasektoris võiks Eesti õppida Suurbritannia kogemustest ja lisada oma seadusandlusesse konkreetselt sõnastatud paragrahvi, mille eesmärk on kohtu ette tuua juriidilised isikud, kes oleks saanud ära hoida ettevõtte huvides toimunud korruptsiooni, kui see oli toime pandud selle organisatsiooni töötaja või ettevõttega seotud isiku poolt. Autor meenutab, et Ühendkuningriigi seadused võimaldavad juriidilisel isikul kohtu alla sattumist vältida, kui ettevõtte on varem välja töötanud teatud protseduurid, mis olid suunatud korruptsiooni ennetamisele. Paragrahv keskenduks mitte konkreetselt altkäemaksule, vaid ettevõtte suhtumisele neisse. Seega saaks sama loogika järgi üles ehitada võimaliku seaduse artikli järgnevalt: „Kui juriidilise isikuga seotud isik pakub või annab organisatsiooni nimel kellelegi altkäemaksu - karistatakse rahalise karistusega“. Selle artikli teine osa võib ette näha ka seadusliku võimaluse süüdistuse esitamise vältimiseks ja Ühendkuningriigi seaduse loogika eeskujul kohaselt võiks juriidiline isik end õigustada, kui ta suudaks esitada spetsiaalsed dokumendid, mis on suunatud ettevõtte töötajate poolt altkäemaksuga seotud käitumise vastu ja sellise käitumisega võitlemisele. Kuna seadus käsitleks sellise altkäemaksuvastase kohustusega organisatsiooni tegevusetust kuriteona, siis juriidilistel isikutel tekiks kohustus rakendada lihtsaid, kuid tõhusaid protseduure ja reegleid, mis suudavad võimaliku altkäemaksu äritavas peatada.

Vastavad dokumendid võiksid sisaldada soovitusi otsuste tegemiseks, konkreetset keelavat ja soovitatavat reeglit; konkreetsetel juhtudel vastuvõetava ja vastuvõetamatu käitumise näiteid ja pakutavaid lahendusi. Väljatöötatud korruptsioonivastane programm peaks eksisteerima mitte ainult teorias, vaid seda tuleks ka praktikas aktiivselt rakendada. Iga töötaja peab mõistma ettevõtte negatiivset suhtumist korruptsiooni ja olema valmis vastutama ettevõttes kehtestatud

---

²⁰⁴ Quah, J. Combating Corruption in Singapore: What Can Be Learned? - Journal of Contingencies and Crisis Management (March 2001), Vol. 9(1), lk 34. (02.04.21)

normide mittejärgimise eest. Töötajate regulaarset korrupsioonivastast koolitust peetakse üheks tõhusamaks viisiks korrupsiooni ärahoidmiseks, kuna nende kaudu on võimalik minimeerida töötajate korruptiivse käitumise ohtu²⁰⁵. Selle säte eesmärk oleks mitte ainult korrupsiooni ennetamine erasektoris, vaid ka vähese korrupsiooniriskiga ärikultuuri loomine ausa ja usaldusväärse käitumise soodustamise kaudu.

Uue seaduse paragrahvi loomisel oleks hiljem vaja välja anda täiendavaid selgitusi, sarnaselt sellele, kuidas seda Suurbritannias tehti. Kuna see paragrahv oleks suunatud korrupsiooni ennetamisele, siis selleks peaks ettevõtte esialgu läbi viima korrupsiooniriski hindamise. Suurettevõtete korrupsioonirisk on võrreldes väikeettevõtetes tekkivate riskidega palju suurem, seetõttu oleks vaja välja töötada erineva suurusega ettevõtete suhtes kehtivate nõuete loetelu proportsionaalsuse põhimõttel. Väikeettevõtted saaksid neid riske iseseisvalt hinnata ja maandada, kuna võimalike riskide arv on tõenäoliselt väiksem, kuid suuri ettevõtteid võiks kohustada riskihindamise läbiviimiseks ja riskide maandamiseks konsultandi kaasama.

Sellise konkreetse paragrahvi loomisega rõhutab riik, et esiteks peaks juriidiline isik olema ise huvitatud korrupsiooni väljajuurimisest organisatsioonis, kuna riik ei saa sisekorda kuidagi reguleerida ning õiguslikult aidata korrupsiooniga võitlemisel. Lisaks märkis raamotsuse 2003/568/JSK ülevõtmise üle kontrolli teostatav komisjon, et Eesti ei võtnud osa otsuse sätteid täielikult üle ja üks sellistest vaieldavatest punktides oli artikkel 5 lg 2, mille kohaselt: „Kõik liikmesriigid võtavad tarvitusele vajalikud meetmed selle tagamiseks, et juriidilisi isikuid saab võtta vastutusele, kui lõikes 1 nimetatud isiku puuduliku järelevalve või kontrolli tagajärjel on osutunud võimalikuks, et juriidilise isiku alluvuses olev isik on pannud toime juriidilise isiku kasuks artiklites 2 ja 3 nimetatud tüüpi süüteo²⁰⁶“. Vastavalt kehtivale KarS § 14 lg-le 1 vastutab juriidiline isik seaduses sätestatud juhtudel teo eest, mis on toime pandud tema organi, selle liikme, juhtivtöötaja või pädeva esindaja poolt juriidilise isiku huvides. Pädevaks esindajaks olevate isikute ring võib olla lai, kuid eeldab mõistlikult vastava isiku mingit konkreetset pädevust juriidilise isiku esindamisel, nt kaubandusagendi või turustusspetsialistina. Pädev esindaja ei pea ühelt poolt olema juriidilise isikuga töösuhtes, samas ei saa iga juriidilise isiku töötajat lugeda pädevaks esindajaks²⁰⁷. Autor on seisukohal, et Eesti karistusseadustikus kasutatav karistusnorm on kitsam ja arusaamatum võrreldes

---

²⁰⁵ Hauser, C. Fighting Against Corruption: Does Anti-corruption Training Make Any Difference? - Journal of Business Ethics, (2019), Vol. 159(1), lk 281. (02.04.21)

²⁰⁶ Nõukogu raamotsus 2003/568/JSK, 22. juuli 2003, korrupsioonivastase võitluse kohta erasektoris.

²⁰⁷ Karistusseadustiku ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seadus 239 SE. (viide 143), lk 3.

raamotsuses sätestatuga ning praegu on õige aeg kas uue paragrahvi loomiseks või olemasoleva KarS § 14 lg 1 täiendamiseks ja täpsustamiseks.

Autori arvates peaksid seadused olema suunatud mitte ainult korruptsiooni tagajärgede vastu võitlemisele, vaid ka selle likvideerimisele algstaadiumis ning seetõttu võib kas täiesti uus paragrahv või olemasoleva paragrahvi muutmise oluliselt parandada erasektori korruptsioonivastase võitluse kvaliteeti. Praegu ei ole ettevõtete sisest eetikakoodeksite loomise kohustust ja seetõttu ei mõtle enamik ettevõtteid (mitte ainult väikesed, vaid ka piisavalt suured) sellise dokumendi vajalikkusele. Riik peab kehtestama organisatsioonidele kohustuse luua korruptsiooni suhtes nulltolerantsiga organisatsiooniline sisepoliitika, kuna iga juriidiline isik peaks olema huvitatud selliste menetlusmeetmete loomisest, mis vabastaksid neid tulevikus võimalikust vastutusest.

Kui võtta arvesse Singapuri edu korruptsioonivastases võitluses, siis on veel üks võimalus mitte niivõrd parandamiseks, kuivõrd õigusaktide selgemaks muutmiseks. Autori ettepanek on täpsemalt ette kirjutada, mida mõeldakse „vara või muu soodustus“ all. Praegu tuleb selle kontseptsiooni sisustamiseks lähtuda teistes õigusaktides ettenähtud sätetest või tugineda kohtupraktikale. Siiski tasub meeles pidada, et iga seadus peab olema arusaadav mitte ainult juristidele või ametivõimudele, vaid ka tavainimesele ja võib olla võiks eraldi paragrahvi loomisega korruptsioonivastased seadused edastada avalikkusele, et seaduse järgi pole korruptsioon mitte ainult raha andmine teisele isikule mingi soodustuse saamiseks, vaid ka paljud muud nähtused. Samal ajal mõistab autor, et sedalaadi paragrahvi loomine võib tekitada uusi vaidlusi sellest, kas mõni paragrahvis nimetatud tegu on korruptsioon või mitte. Selle vältimisele võiks kaasa aidata loetelu avatuks jätmine.

Rääkides rikkumisest teatajate kaitsest (nn vilepuhujate kaitsest) ja kavandatavast uuest seadusest, siis autori arvates tuleks seaduse loomisel pühendada mitu artiklit eraldi erasektori vilepuhujatele, kuna üldised sõnastused nii era- kui ka avaliku sektori kohta koos ei ole enam piisavad. Erasektori rikkumisest teatajad on tavaliselt selle organisatsiooni töötajad, kus korruptsioonijuhtumist teatati, ja võivad seejärel kokku puutuda oma salakaebuse tagajärgedega. Praegu kehtivad seaduse sätted tähendavad sõnastuse poolest erasektorist teavitajate kaitset, aga need ei taga seda kaitset täielikult ja autori arvates pole erasektori töötaja endiselt piisavalt kaitstud. Seega peaks seadus hõlmama erasektori rikkumisest teatajate (kõigi erasektoriga seotud isikute) kaitset vähemalt järgmise kahju eest: igasugune distsiplinaarkaristus; vallandamine, alandamine, ahistamine või hirmutamise. Siiski tuleks

meeles pidada, et seadus ei saa panna isikule kohustust teatada ebaseaduslikest toimingutest, pigem on seaduse eesmärk julgustada ja veenda teatud teavet omavaid isikuid mitte kartma sõna võtma ja teavitama korruptsioonist. Lisaks on oluline omandada usaldus rikkumisest teatajate kaitsenormide vastu, luues mis tahes sanktsioonid juriidilisele isikule juhul, kui organisatsioon otsustab vilepuhuja vallandada või tema õigusi rikkuda. Selles olukorras on informaatoreid nõrgim pool, kes vajab kaitset ja uus seadus peaks seda täielikult pakkuma.

KOKKUVÕTE

Magistritöö eesmärk oli leida vastus küsimusele – kuidas oleks võimalik paremaks muuta erasektori korrupsiooniga võitlemist Eestis lähtudes teiste riikide kogemusest ning rahvusvahelistes aktides sätestatud nõuetest. Antud eesmärgi saavutamiseks keskendus autor esimesena korrupsiooni mõiste sisustamisele ning selle kokkupuutele erasektori tegevusega erinevate korrupsiooni teoreetiliste käsitluste analüüside kaudu. Teisena selgitas autor välja millisel viisil on reguleeritud erasektori korrupsioonivastast võitlust erinevates Eesti õigusaktides tuginedes erinevate rahvusvaheliste organisatsioonide ning töörühmade poolt nendele regulatsioonidele antud hinnangule ning ülevõetud soovitudele. Praktilises osas võttis autor eeskujuks teiste riikide kogemuse erasektori korrupsiooniga võitlemisel tuues välja nende riikide poolt kasutatavaid meetmeid ning selgitades kuidas nimetatud meetmed olid mõjutanud korrupsiooni vastast võitlust. Lõpuks lähtudes kõikides osades saadud andmetest andis autor soovitusi erasektori korrupsioonivastaste meetmete parendamiseks Eesti Vabariigis.

Esimeses osas käsitletakse korrupsiooni ainult teoreetiliselt, kuna autor on veendunud, et selle sotsiaalse nähtuse täielik mõistmine ilma esialgse teoreetilise tõlgendamiseta on võimatu. Korrupsioon on uskumatult keeruline ülemaailmne nähtus, millel on täiesti erinevad tüübid ja vormid ning selle nähtuse keerulisust rõhutab asjaolu, et maailmas pole ühtset kanoonilist korrupsiooni määratlust välja töötatud. Eesti seadusandlus pole antud juhul erand, kuna meil pole seadustes sätestatud korrupsiooni definitsiooni. Eestis on korrupsiooni mõistet võimalik sisustada pigem korrupsiooniga seotud tegude loendi kaudu ja selleks loetleb autor kõige tavalisemaid korrupsioonitüüpe, rõhutades, et korrupsioon pole mitte ainult altkäemaks, vaid ka muud tegevused. Selles osas tuleb esile oluline järeldus, et korrupsioon on maailmas muutustega kohanev nähtus, mis eksisteerib ja õitseb mitte ainult avalikus sektoris, vaid ka riigi erasektoris. Kuna selle magistritöö eesmärk on analüüsida välja töötatud erasektori korrupsioonivastaseid regulatsioone, kirjeldas töö autor pildi täielikumaks mõistmiseks ka erasektori korrupsiooni tagajärgi riigi ja ühiskonna elule, rõhutades ideed, et erasektori korrupsioon pole vähem ohtlik ja hävitav võrreldes avaliku sektori korrupsiooniga.

Teine peatükk oli täielikult pühendatud Eesti seadusandlusele ja praegu riigis kehtivate normide ühtlustamise protsessile meie riigi poolt varem ratifitseeritud rahvusvahelistes direktiivides ja konventsioonides ettenähtud normidega. Praeguste seadusandlike normide kujundamise viisi

täielikuks mõistmiseks kirjeldab autor algselt kõiki dokumente, mis mõjutasid riigi korrupsioonivastase poliitika kujunemist, tuues lühidalt esile nende konventsioonide ja otsuste olemuse ja nende dokumentidega kehtestatud nõuded. Kuna rahvusvahelistest aktidest tulenevate normide ja standardite rakendamist kontrollib peaaegu alati mõni komisjon, võtab autor aluseks selles töös käsitletavate konventsioonide üle kontrolli teostatavate komisjonide poolt antud aruanded ja soovitused seoses Eesti korrupsioonivastase võitlusega ning analüüsib nende aruannete mõju meie seaduste kujundamisele. Samuti hindab autor kehtivate seadusandlike normide vastavust rahvusvahelistest dokumentidest ja konventsioonidest tulenevatele nõuetele.

Iga Eesti poolt allkirjastatud rahvusvaheline dokument on viinud seadusemuudatuseni. Näiteks tõi OECD konventsioon kõigepealt tähelepanu erasektori vilepuhujate kaitse teemale. Seoses konventsiooni normide rakendamist kontrolliva tööühma soovidega muutis Eesti mitu aastat tagasi vilepuhujate kaitsega seotud korrupsioonivastases seadusandluses artikli sõnastust ehk kui varem näitas artikkel selgelt ainult avaliku sektori teavitajate kaitset, siis hiljem laiendati paragrahvi mõju ka erasektori teavitajatele. Justiitsministeerium tegeleb 2021.a seisuga teavitaja kaitsele suunatud seaduse eelnõu väljatöötamisega, mis annaks laiendatud kaitse nii erasektoris kui ka avalikus sektoris teavitajatele ning kohustaks ettevõtjaid välja töötama reeglistikku teavitajate kaitse tagamiseks.

Euroopa Nõukogu konventsioonid ja raamotsus mõjutasid otseselt karistusseadustikus eraldi jao loomist, mis reguleerib erasektoris altkäemaksu andmist ja võtmist. Lisaks märkisid rahvusvahelistest dokumentidest tulenevate normide vastuvõtmist jälgivad tööühmad vajadust kõrvaldada eristus pistise ja altkäemaksu vahel seoses tekkivate arusaamatustega. Järgnevalt tunnistati pistist reguleerivad sätted kehtetuks ja 2021. aasta seisuga kehtivad Eestis üldparagrahvid, mis hõlmavad nii pistise kui ka altkäemaksu andmist/võtmist/vahendamist. Antud soovitustest lähtudes täiendati ka ametiisiku mõiste. Ainus Eesti jaoks problemaatiline koht on raamotsusest tulenevate normide vastuvõtmist hindava komisjoni hinnangul juriidilise isiku kriminaalvastutus situatsioonis, kus kuritegu on toime pandud ebapiisava järelevalve tõttu, kuid meie riigi ametlik seisukoht selles küsimuses on teine ja ekspertide hinnangul võetakse Eestis tegutsevaid juriidilisi isikuid juba ammu vastutusele puuduliku järelevalve eest toetudes vastutusele tegevusetusega tekitatud tagajärgede eest.

Töö kolmandas osas uurib autor Suurbritannia ja Singapuri kogemust korrupsioonivastases võitluses ning esitab Eesti Vabariigile mõned soovitused, mis autori arvamusel võiksid

mõjutada parema seadusandluse kujunemist ja muuta meie seadusandlikud normid paremaks ja arusaadavamaks. Esimese näitena toob autor hiljuti muudetud Ühendkuningriigi õigusakte, mida mõned peavad maailma kõige karmimaks korruptsioonivastaseks seaduseks. Üldiselt on nimetatud seadus kooskõlas Eestis kehtivate normidega, kuid Suurbritannias on üks säte, millele pöörab autor eriliselt suurt tähelepanu. See lõik on seotud juriidilise isiku kriminaalvastutusele võtmisega selle eest, et ta ei suutnud korruptsioonist ära hoida. Ainus viis karistuste vältimiseks on tõendite esitamine selle kohta, et ettevõttes viidi korruptsiooni ärahoidmiseks läbi piisavad protseduurid. Seaduses rõhutatakse, et paljudel juhtudel on äritegevus korruptsiooni allikas ja korruptsiooni ennetamiseks erasektoris on oluline, et organisatsioonid tegutseksid korruptsioonivastase võitluse meetmete väljatöötamise jõuna. Teiseks vaadeldavaks riigiks on Singapur, mis on kogu maailmale näidanud, kuidas korruptsiooniga edukalt võidelda. Autor jõudis järelduseni, et selle riigi korruptsioonivastase poliitika peamine eelis mitte niivõrd tõhusates ja rangetes seadustes, kuivõrd riigi mõjusas poliitikas ja üldises pühendumises võitlusele korruptsiooniga. Tuginedes kahe nimetatud riigi kogemustele ning võttes arvesse erinevate töögruppide järelejäanud täitmata soovitusi, pakkus autor välja oma muudatusettepanekud korruptsioonivastase võitluse parandamiseks erasektoris.

Hoolimata asjaolust, et korruptsioonivastased seadused on eksisteerinud mitukümmend aastat, on Eesti pidevalt olnud aktiivne tegemaks kõik endast oleneva, et viia seadustes sätestatu vastavusse rahvusvaheliste standarditega. Eesti seadusandlus on peaaegu täielikult kooskõlas teises peatükis kirjeldatud konventsioonidest ja otsustest tulenevate normide ja standarditega, kuid autor jõudis järelduseni, et on mõningaid aspekte, mida saaks parandada, viies seadused täielikumalt vastavusse rahvusvaheliste lepingutega. Esiteks leiab autor, et tuleb arvestada Suurbritannia kogemustega ja seaduses konkreetselt ette näha juriidilise isiku vastutus organisatsioonis korruptsiooni ärahoidmise suutmatuse eest. Sellise konkreetse sätte loomisega teeks riik sammu arusaadavamate ja tõhusamate korruptsioonivastaste seaduste loomise suunas. Suurbritannia ja Singapuri kogemus näitab, et seaduses ettenähtud normid peaksid olema arusaadavad mitte ainult korruptsioonivaldkonnaga pidevalt kokku puutuvatele inimestele, vaid ka tavainimesele, kes pole varem erasektori korruptsiooniprobleemidega kokku puutunud.

Üks peamisi viise korruptsiooniprobleemi lahendamiseks on organisatsiooni sisemiste meetmete loomine nt eetikakoodeksite või ettevõtetes kõrgete juhtimisstandardite loomise kaudu. Autor kutsub riiki üles kohustama looma organisatsioonis korruptsioonivastaseid reegleid, pakkudes seeläbi soodsat keskkonda äritegevuseks, lisaks võivad loodud organisatsioonilised sise-eeskirjad pakkuda ettevõttele süütuse presumptsiooni, kui keegi

organisatsiooniga seotud töötajatest on kaasatud korrupsiooniskandaali. Viimaseks leiab autor, et Eesti peab õppima edukamate riikide kogemustest korrupsioonivastases võitluses ja kuulutama välja „nulltolerantsi“ põhimõtte mis tahes vormis korrupsioonile nii avalikus kui ka erasektoris.

ВОЗМОЖНОСТИ ПРЕДОТВРАЩЕНИЯ КОРРУПЦИОННЫХ РИСКОВ В ЧАСТНОМ СЕКТОРЕ ЭСТОНИИ

Резюме

Коррупция - одна из самых распространенных мировых проблем, влияющая на международную торговлю, усилия по защите окружающей среды, права человека, национальную безопасность, доступ к здравоохранению и правосудию. На данном этапе проблема коррупции выходит за рамки отдельных стран и признается мировым сообществом как одна из глобальных проблем современности. В ответ на глобализацию коррупции и необходимость гармонизации национальных стандартов, различия в которых могут препятствовать международным отношениям, антикоррупционная деятельность вышла за пределы национальных границ, и был создан ряд международных антикоррупционных соглашений (например конвенция Совета Европы об уголовной ответственности за коррупцию, конвенция по борьбе с подкупом иностранных должностных лиц при осуществлении международных коммерческих сделок, конвенция Организации Объединенных Наций против коррупции и тд). В то время как в прошлом в основном внимание уделялось борьбе с коррупцией в государственном секторе, в последние десятилетия общество начало больше внимания уделять проявлению коррупции в частном секторе, в котором отмечалась не меньшая подверженность коррупционным действиям. Причина возросшего внимания кроется в ежегодном росте влияния, оказываемого международной торговлей на мировое сообщество и, как результат, прогрессирующая тенденция, в которой наблюдается закономерность между дачей взятки и доступом к более выгодным условиям.

Несмотря на то, что коррупцию считают фактором, замедляющим развитие частного сектора, до недавнего времени эстонское законодательство не уделяло данной проблеме достаточного внимания. Фокусировка была на коррупции в государственном секторе и, можно сказать, все усилия были брошены на борьбу именно с ней. Изменения, связанные с коррупцией частного сектора, происходили под влиянием подписанных Эстонией международных конвенций и решений, в которых прямо прописывали необходимость разделения коррупция происходящей в частном секторе от коррупции в государственном секторе. Последние значительные изменения законодательства произошли в 2015. г, когда в пенетенциарном кодексе Эстонии был создан отдельный раздел регулирующий коррупцию частного сектора.

Цель данной работы – найти ответ на вопрос: «Как улучшить методы борьбы с коррупцией в частном секторе Эстонии, учитывая успешный опыт других стран, а также, исходя из требований, изложенных в международных актах». Для достижения этой цели автор первоначально рассмотрит коррупцию исключительно с теоретической стороны, после чего, за основу будут взяты различные ратифицированные Эстонией и направленные на борьбу с коррупцией международные акты, которые автор оценит с позиции влияния их на формирование эстонского законодательства в его нынешнем виде. Далее, автор опишет антикоррупционное законодательство Великобритании и Сингапура, отметив наиболее, по мнению автора, успешные положения законов, которые можно было бы перенять в Эстонии; последний шаг – рекомендации автора направленные на улучшение антикоррупционного законодательства в Эстонии.

Работа состоит из трёх частей. В первой части рассматривается коррупция исключительно с теоретической точки зрения. Делается это намеренно, поскольку автор считает, что без первоначального теоретического анализа невозможно понять всю глубину изучаемого социального явления. Первоначально, сложность явления раскрывается автором через неспособность мирового сообщества сформировать единое каноническое определение коррупции. Эстонское законодательство, в этом смысле, не является исключением, и на данный момент законы Эстонии не содержат определения коррупции. Далее автор описывает оказываемое коррупцией влияние, подчёркивая, что коррупция влияет не только на экономику или внутреннюю безопасность государства, но в добавок может оказывать разрушительное влияние на основные права и свободы человека. Также уделяется внимание видам коррупционных деяний. Чтобы полностью понимать суть коррупции, необходимо понимать насколько она многообразна, ведь коррупция — это нечто большее, чем просто взятка.

С точки зрения восприятия коррупции, можно сказать, что это достаточно субъективное явление, потому как то, что является коррупцией в одном регионе, может считаться полностью приемлемым деянием в другом, и это нужно учитывать. Последняя часть теоретического анализа сконцентрирована исключительно на коррупции частного сектора. Особенность данной коррупции заключается в том, что обе её стороны, т.е. и лицо, дающее взятку, и лицо, берущее её, являются участниками частного сектора экономики. Главная проблема и причина, по которой частный сектор страдает от коррупции, состоит в том, что многие участники частного сектора не относятся к коррупционным деяниям как к коррупции. Коррупционеры оправдывают свои действия

тем, что любое коррупционное деяние направлено на поддержание интересов своей компании в обществе, а поскольку видимая связь с государственными деньгами отсутствует, то и сама коррупция не является, по их мнению, разрушительной. Такое отношение можно считать в корне неверным, поскольку частный сектор экономики напрямую связан с государственным, и для успешной борьбы с коррупцией, оба сектора должны быть задействованы в равной мере.

Вторая глава полностью посвящена законодательным нормам. В первую очередь рассматривает автор наиболее важные международные документы, оказавшие влияние на формирование эстонского законодательства в нынешнем его виде. Одним из наиболее важных международных документов является конвенция ООН против коррупции, которая возлагает на страны, подписавшие конвенцию, обязательства по внедрению во внутригосударственные законы антикоррупционных мер и стандартов. Вторая выбранная автором конвенция - конвенция по борьбе с подкупом иностранных должностных лиц при осуществлении международных коммерческих сделок - прямо не регулирует коррупцию в частном секторе, однако требует регулярного пересмотра национальная политика в вопросе защиты осведомителей как государственного, так и частного сектора. Данная конвенция впервые отметила существующий в законодательстве пробел, поскольку прописанные в законе нормы не предоставляли защиту осведомителям частного сектора. В последствии положения закона были изменены в соответствии с данными рабочей группой пожеланиями и на данный момент антикоррупционный закон Эстонии предоставляет защиту осведомителям в частном секторе.

Две следующие важные конвенции (Конвенции о гражданско-правовой и об уголовной ответственности за коррупцию), оказавшие влияние на формирование законодательства Эстонии, были приняты Советом Европы. Конвенция о гражданско-правовой ответственности подразумевает принцип полной компенсации ущерба (материальный ущерб, упущенная финансовая выгода и нематериальный вред) причиненного лицу в ходе коррупционных действий. Конвенции об уголовной ответственности за коррупцию направлена, в первую очередь, на противодействие любым формам коррупции путем криминализации прописанных в конвенции коррупционных деяний. Постоянный надзор за перенятием вытекающих из конвенций норм проводит Группа государств по борьбе с коррупцией (ГРЕКО), выпускающая доклады с рекомендациями для стран-участниц. Благодаря выпущенным ГРЕКО

рекомендациям, а также в соответствии с документом, изданным группой по обзору по приведению внутригосударственных норм в соответствии с конвенцией ООН, в Эстонии пропало разделение между мздой и взяткой. Кроме того, рекомендации ГРЕКО значительно повлияли на изменение и дополнение понятия должностного лица.

Последний важный международный документ - Рамочное решение о борьбе с коррупцией в частном секторе. Целью рамочного решения – обеспечить чтобы как активная, так и пассивная коррупция в частном секторе являлась уголовным преступлением во всех государствах-членах, а также чтобы юридические лица также могли подвергаться судебному преследованию за вышеназванные преступления. Европейская комиссия составляла отчёты по перенятию положений решения и первоначально, у Эстонии возникли проблемы с криминализацией как активной, так и пассивной коррупции в частном секторе. В 2015. г, в соответствии с недостатками отмеченными в отчётах ГРЕКО и европейской комиссии, в Эстонии был создан отдельный параграф, направленный исключительно на противодействие коррупции происходящей в частном секторе экономики. В своем последнем отчете комиссия рекомендовала Эстонии обратить внимание на перенятие статьи, направленной на привлечение юридического лица к ответственности из-за недостаточного надзора.

В третьей части первоначально автор рассмотрел две страны с успешным антикоррупционным законодательством. Антикоррупционный акт Великобритании считается одним из наиболее строгих актов в сфере борьбы с коррупцией. Наибольший интерес представляет статья о привлечении юридического лица к ответственности за неспособность предотвратить коррупцию. Таким образом, юридическое лицо привлекается в ответственности в случае, если связанное с организацией лицо даёт взятку в интересах организации и единственная возможность избежать наказания – продемонстрировать внутрикорпоративных «соответствующих процедур» направленных на предотвращение взятки. Если Великобритания борется с коррупцией посредством эффективного и строгого законодательства, то Сингапур подошел к этой борьбе с другой стороны. Антикоррупционная политика Сингапура заключается в эффективном применении законов и всенародной приверженности в борьбе с коррупцией. Любое лицо будет привлечено к ответственности независимо от статуса в обществе и богатства. В обеих рассмотренных странах суровые наказания за любой вид коррупции.

Основываясь на рассмотренных ранее законодательных актах, автор даёт свою оценку борьбе с коррупцией в частном секторе. Во-первых, автор считает, что Эстония должна учиться на опыте более успешных стран в борьбе с коррупцией и провозгласить принцип «нулевой терпимости» к любым формам коррупции как в государственном, так и в частном секторах. Для более успешной борьбы с коррупцией в частном секторе Эстония могла бы извлечь уроки из британского опыта и добавить в свое законодательство раздел, направленный на привлечение к ответственности юридических лиц, которые должны были предотвратить коррупцию, однако не сделали этого. Закон предусматривал бы и возможность избежать привлечения к ответственности, если бы юридическое лицо предоставило конкретные разработанные внутри организации документы, направленные на предотвращение коррупции. По мнению автора, законы должны быть также направлены не только на борьбу с последствиями коррупции, но и на ее первоначальное устранение. Государство могло бы обязать организации разработать внутреннюю организационную политику с нулевой терпимостью к коррупции, поскольку, по мнению автора, юридическое лицо должно быть заинтересовано в установлении процедурных мер, которые освободили бы их от возможной ответственности в будущем. Учитывая прогресс Сингапура в борьбе с коррупцией, есть еще одна возможность не столько улучшить, сколько уточнить законодательство. Предложение автора - более подробно прописать, что понимается под «имуществом или иным благом».

В заключение можно подтвердить, что цели магистерской работы выполнены. Автор представил Эстонии рекомендации по борьбе с коррупцией в частном секторе, основанные на опыте других стран и рекомендациях международных организаций.

KASUTATUD KIRJANDUS

1. Argandoña, A. Corruption and Companies: The Use of Facilitating Payments. - Journal of Business Ethics (2005), Vol. 60(3).
2. Argandoña, A. Private-to-Private Corruption. - Journal of Business Ethics, (Oct. 2003), No 47(3).
3. Argandoña, A. The United Nations Convention Against Corruption and its Impact on International Companies. - Journal of Business Ethics (Sep. 2007), 74(4).
4. Aruanne. Ülevaade korruptsioonivastase strateegia „Aus riik” aastateks 2004-2007 meetmete rakendamisest. – Arvutivõrgus: https://www.korruptsioon.ee/sites/www.korruptsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/korruptsioonivastase_strateegia_-_aus_riik_-_2004-2007_lopparuanne.pdf
5. Bean, B. W., MacGuidwin, E. Unscrewing the Inscrutable: The UK Bribery Act 2010. – Indiana International & Comparative Law Review (01.01.2013), Vol. 23, No. 1.
6. Begovic, B. Corruption: concepts, types, causes and consequences. - CADAL Documentos (01.03.2005), Year III, No. 26.
7. Burduja, S. I., Zaharia, R. M. Romanian Business Leaders' Perceptions of Business-to-Business Corruption: Leading More Responsible Businesses? - Sustainability (2019), Vol. 11(20).
8. Burlingtons Legal LLP. What Is the Bribery Act 2010 & How Does It Affect My Business? – Arvutivõrgus: <https://burlingtonslegal.com/insight/what-is-the-bribery-act-2010-how-does-it-affect-my-business/>
9. Clifford Chance's Asia Pacific Anti-corruption Group. A Guide to Anti-Corruption Legislation in Asia Pacific 6th Edition.– Arvutivõrgus: <https://www.cliffordchance.com/content/dam/cliffordchance/briefings/2019/04/a-guide-to-anticorruption-legislation-in-asia-pacific-6th-edition.pdf>
10. Dimant, E., Tosato, G. Causes and effects of corruption: What has Past Decade's Empirical Research Taught Us? A Survey. – Journal of economic surveys, (2018) Vol. 32, No. 2.
11. Euroopa Komisjon. Eri-Eurobaromeeter 397. Korruptsiooni tajumine 2013. Eesti.
12. Euroopa Komisjon. Eri-Eurobaromeeter 470. Korruptsiooni tajumine 2017. Eesti.
13. Euroopa Komisjon. Eri-Eurobaromeeter 502. Korruptsiooni tajumine 2019. Eesti.
14. European Parliament. What is Eurobarometer? – Arvutivõrgus: <https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/en/be-heard/eurobarometer>

15. European Commission. Eurobarometer: Country factsheets on attitudes to corruption. – Arvutivõrgus: https://ec.europa.eu/home-affairs/news/eurobarometer-country-factsheets-attitudes-corruption_en
16. Feathers, B. Bribes Without Borders: The Challenge of Fighting Corruption in the Global Context. – American University International Law Review, (2014), Vol. 29, No. 2.
17. Follow-Up Report on the Implementation of the Phase 2. Recommendations. Estonia: Phase 2. – Arvutivõrgus: https://www.korruptsioon.ee/sites/www.korruptsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/ii_hindamisaruande_vahearuanne.pdf
18. Forgues-Puccio, G. F. Corruption and the private sector. – Oxford Policy Management (Feb. 2013).
19. Gashi, B., Ibrahim, A. Criminal Law Convention on Corruption and Its relation to the Criminal Code of Republic of Kosovo. - Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku (27.07.2020), No. 1-2/2020.
20. Gopinath, C. Recognizing and justifying Private Corruption. - Journal of Business Ethics, (Oct. 2008), Vol. 82(3).
21. Gounev, P., Bezlov, T. Examining the links between organised crime and corruption. - Sofia: Center for the Study of Democracy, 2010.
22. Global Legal Insight. Bribery & Corruption. First Edition. - Global Legal Group Ltd, 2013. – Arvutivõrgus: <https://m.lw.com/thoughtLeadership/global-legal-insights-bribery-and-corruption-singapore>
23. GRECO. First evaluation round. Evaluation Report on Estonia. Strasbourg 14. September 2001. – Arvutivõrgus: https://www.korruptsioon.ee/sites/www.korruptsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/greco_i_aruanne_2001_0.pdf
24. GRECO. First evaluation round. Compliance Report on Estonia. Strasbourg 09. July 2003. – Arvutivõrgus: https://www.korruptsioon.ee/sites/www.korruptsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/greco_i_aruande_soovituste_taitmine_2003_0.pdf
25. GRECO. Third evaluation round. Evaluation Report on Estonia Incriminations (ETS 173 and 191, GPC 2), Strasbourg 04. april 2008. – Arvutivõrgus: <https://www.korruptsioon.ee/sites/www.korruptsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/incriminations.pdf>
26. GRECO kolmas hindamisvoor. Vastavusaruanne Eesti kohta. Inkrimineerimised (ETS 173 ja 191, GPC 2). Erakondade rahastamise läbipaistvus. Strasbourg, 26. märts 2010. -

Arvutivõrgus

https://www.korruptsioon.ee/sites/www.korruptsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/greco_vastavusaruanne_2010_eesti_keeles.pdf

27. GRECO kolmas hindamisvoor. Teine vastavusaruanne Eesti kohta. Inkrimineerimised (ETS 173 ja 191, GPC 2). Erakondade rahastamise läbipaistvus. Strasbourg, 16. mai 2012. – Arvutivõrgus: https://www.korruptsioon.ee/sites/www.korruptsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/greco_ii_vastavusaruanne_2012_eesti_keeles.pdf
28. GRECO kolmas hindamisvoor. Lisa teisele vastavusaruandele Eesti kohta. Inkrimineerimised (ETS 173 ja 191, GPC 2). Erakondade rahastamise läbipaistvus. Strasbourg, 23. september 2013. – Arvutivõrgus: https://www.korruptsioon.ee/sites/www.korruptsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/lopparuanne_eesti_keeles_2013.pdf
29. GRECO. Fourth evaluation round. Corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors, Strasbourg 03-07. December 2012. – Arvutivõrgus: <https://www.coe.int/en/web/greco/evaluations/round-4>
30. GRECO. Fifth evaluation round. Preventing corruption and promoting integrity in central governments (top executive functions) and law enforcement agencies, Strasbourg 03-07. December 2018. – Arvutivõrgus: <https://rm.coe.int/fifth-evaluation-round-preventing-corruption-and-promoting-integrity-i/1680900551>
31. Gutmann, J., Lucas, V. Private-Sector Corruption: Measurement and Cultural Origins. – Social Indicators Research (July 2018), Vol. 138(2), No. 16.
32. Hauser, C. Fighting Against Corruption: Does Anti-corruption Training Make Any Difference? - Journal of Business Ethics, (2019), Vol. 159(1).
33. Hin, K. T. Corruption control in Singapore. – Arvutivõrgus: https://www.unafei.or.jp/publications/pdf/RS_No83/No83_17VE_Koh1.pdf
34. Hobbes, T. Leviathan or The Matter, Forme and Power of a Commonwealth Ecclesiasticall and Civil. Baltimore: Penguin Books (1968).
35. House of Lords. The Bribery Act 2010: post-legislative scrutiny. - Arvutivõrgus: <https://publications.parliament.uk/pa/ld201719/ldselect/ldbriact/303/303.pdf>
36. Johannsen, L., Pedersen, K. H., Vadi, M., Reino, A., Sööt, M-L. Private-to-Private Corruption. A survey on Danish and Estonian business environment. – Tartu University, Aarhus University, 2016. – Arvutivõrgus: https://www.korruptsioon.ee/sites/www.korruptsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/private-to-private_corruption_final_report_2.pdf

37. Justiitsministeerium. Eesti on lähedal GRECO soovitude täitmisele. – Arvutivõrgus: <https://www.just.ee/et/uudised/eesti-lahedal-greco-soovitude-taitmisele>
38. Justiitsministeerium. Korruptsioonivastane tegevuskava 2021-2025. – Arvutivõrgus: https://www.korruptsioon.ee/sites/www.korruptsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/korruptsioonivastane_tegevuskava_l6plik01_0.pdf
39. Justiitsministeerium. Kriminaalpoliitika uuringud. Kuritegevus Eestis 2015. – Tallinn: Justiitsministeerium, 2016.
40. Justiitsministeerium. Kriminaalpoliitika uuringud. Kuritegevus Eestis 2016. – Tallinn: Justiitsministeerium, 2017.
41. Justiitsministeerium. Kriminaalpoliitika uuringud. Kuritegevus Eestis 2017. – Tallinn: Justiitsministeerium, 2018.
42. Justiitsministeerium. Kriminaalpoliitika uuringud. Kuritegevus Eestis 2018. – Tallinn: Justiitsministeerium, 2019.
43. Justiitsministeerium. Kriminaalpoliitika uuringud. Kuritegevus Eestis 2019. – Arvutivõrgus: <https://www.kriminaalpoliitika.ee/kuritegevuse-statistika/korruptsioon.html>
44. Justiitsministeerium. Kriminaalpoliitika uuringud. Kuritegevus Eestis 2020. – Arvutivõrgus: <https://www.kriminaalpoliitika.ee/kuritegevus2020/korruptsioon-ja-majanduskuriteod>
45. Justiitsministeerium. Teavitaja kaitse seaduse seaduseelnõu väljatöötamise kavatsus. – Arvutivõrgus: https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/vtk_teavitaja_kaitse.pdf
46. Kaitsepolitseiamet. Korruptsiooni mõjud ja tagajärjed. – Arvutivõrgus: <https://www.kapo.ee/et/content/korruptsiooni-m%c3%b5jud-ja-tagaj%c3%a4rjed.html>
47. Kalmet, T. Uue korruptsioonivastase seaduse põhimõistetest (I). – Õiguskeel 2012/4. Tallinn: Kirjastus Juura, 2009.
48. Koen, R., Tessema, M.T. The problem of private-to-private corruption. – Journal of Anti-Corruption Law, (2017) Vol. 1, No. 2.
49. Kolstad, I., Fritz, V., O'Neil, T. Corruption, Anti-corruption Efforts and Aid: Do Donors Have the Right Approach? – Working paper 3. Good Governance, Aid Modalities and Poverty Reduction: Linkages to the Millennium Development Goals and Implications for Irish Aid. – Arvutivõrgus: <https://cdn.odi.org/media/documents/2267.pdf>
50. Kooskora, M., Prii, A. Korruptsiooni ennetamise käsiraamat erasektorile. - Ühing Korruptsioonivaba Eesti. Tallinn, 2011.
51. Korruptsioonivastane strateegia aastateks 2008-2012. Tallinn, 2008. – Arvutivõrgus: https://www.korruptsioon.ee/sites/www.korruptsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/korruptsioonivastane_strateegia_2008-2012.pdf

52. Leelo, K. Korruptsiooni kriminaliseerimine rahvusvaheliselt ja Eestis avaliku sektori ja erasektori korruptsiooni võrdluses.
53. Liiv, M-L., Aas, K. Korruptsioon Eestis: kolme sihtrühma uuring 2006. - Justiitsministeerium, Tallinn 2007.
54. Lindner, S. Salary top-ups and their impact on corruption. - U4 Expert Answer (Dec. 2013), No. 398, lk 5.
55. Lippman, J. Business without bribery: analyzing the future of enforcement for the uk bribery act. - Public Contract Law Journal (Spring 2013), Vol. 42, No. 3.
56. Machiavelli, N. The Prince. New York: Penguin Classics (2003).
57. Meyer, B., Sikkema, E., van Roomen, T. Corporate Criminal Liability for Corruption Offences and the Due Diligence Defence. A Comparison of the Dutch and English Legal Frameworks. - Utrecht Law Review, (June 2014) Vol. 10, No. 3.
58. Ministry of Justice. Bribery Act 2010: Guidance about procedures which relevant commercial organisations can put in place to prevent bribery. – Arvutivõrgus: <https://www.justice.gov.uk/downloads/legislation/bribery-act-2010-guidance.pdf>
59. Ministry of Justice. Bribery Act 2010: Post Legislative Scrutiny Memorandum. – Arvutivõrgus: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/713452/bribery-act-2010-post-legislative-scrutiny-memorandum.pdf
60. Mis on GRECO? – Arvutivõrgus: <https://www.korruptsioon.ee/et/rahvusvahelised-hinnangud-eestile/greco>
61. Myint, U. Corruption: Causes, Consequences and Cures. - Asia-Pacific Development Journal, (Dec. 2000) Vol. 7, No. 2.
62. National Crime Agency. Protect your business from bribery and corruption. – Arvutivõrgus: <https://www.nationalcrimeagency.gov.uk/what-we-do/crime-threats/bribery-corruption-and-sanctions-evasion/protect-your-business-from-bribery-and-corruption>
63. OECD. Report on the Application of the Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions and the 1997 Recommendation on Combating Bribery in International Business Transactions. Estonia: Phase 3, (June 2008).
64. OECD Working Group on Bribery. Annual Report 2010. – Arvutivõrgus: <https://www.oecd.org/daf/anti-bribery/45460981.pdf>
65. Phase 3 Report on Implementing the OECD Anti-Bribery Convention in Estonia. – Arvutivõrgus: <https://www.oecd.org/daf/anti-bribery/EstoniaPhase3ReportEN.pdf>
66. Proshunin, M. Legal and theoretical approaches to the definition of corruption. – RUDN Journal of Law (2020), T.24, No. 3.

67. Quah, J. Combating Corruption in Singapore: What Can Be Learned? - Journal of Contingencies and Crisis Management (March 2001), Vol. 9(1).
68. Rau, W. The Group of States against Corruption (GRECO) – Operation and Results from its Current Third Evaluation Round. - Korruptiobekämpfung als globale Herausforderung. VS Verlag für Sozialwissenschaften.
69. Salu, A. Altkäemaks karistusõiguses. – Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool. Tallinn, 2007. – Arvutivõrgus:
https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/37381/salu_ba_2007.pdf?sequence=1&isAllowed=y
70. Sartor, M. A., Beamish, P. W. Private Sector Corruption, Public Sector Corruption and the Organizational Structure of Foreign Subsidiaries. - Journal of Business Ethics (Apr. 2019), Vol. 167(4).
71. Sohlberg, M. The United Kingdom Bribery Act 2010. – Anti-Corruption Legislation with Significant Jurisdictional Reach. - Washington, D.C. The Law Library of Congress, Global Legal Research Center, 2011.
72. Sommer, E. Kingituse piiritlemine altkäemaksust. – Magistritöö. Tartu Ülikool. Tartu: 2017. – Arvutivõrgus:
https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/56880/sommer_eliisa.pdf?sequence=1&isAllowed=y
73. Sootak, J. Karistusõigus. Üldosa. – Tallinn: Juura, 2018.
74. Sootak, J., Pikamäe, P. Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne. Neljas täiendatud ja ümbertöötatud väljaanne. Tallinn: Juura, 2015.
75. Sööt, M-L. Korruptsiooni uuringu tulemused. Elanike, ettevõtjate ja avaliku sektori töötajate korruptsiooniküsitluse tulemused, 2016. – Justiitsministeerium, Tallinn: 2017.
76. Sööt, M-L., Vajakas, K. Korruptsioon Eestis: kolme sihtrühma uuring 2010. - Justiitsministeerium, Tallinn 2010.
77. Sööt, M-L. Korruptsioon Eestis: kolme sihtrühma uuring 2017. - Justiitsministeerium, Tallinn 2017.
78. Särekanno, U. Lobeerimine Euroopa Liidus ning täiendava õigusliku regulatsiooni põhjendus Eestis. – Magistritöö. Tartu Ülikool. Tartu: 2020.
79. Šumah, Š. Corruption, Causes and Consequences. – Trade and Global Market. Vito Bobek, Slovenia: IntechOpen (Oct. 2018).
80. Tangatikom, N. Corporate criminal liability for bribery offences in private sector. - Thammasat Business Law Journal (2020), Vol. 10.

81. Tanzi, V. Corruption Around the World: Causes, Consequences, Scope, and Curses. – IMF working paper (Mai 1998), No. 98/63.
82. The European Commission. Special Eurobarometer 245. Opinions on organised, cross-border crime and corruption. Summary. The European Commission, March 2006.
83. The European Commission. Special Eurobarometer 502. Corruption. Repot. The European Commission, June 2020.
84. The UN Convention Against Corruption's Implementation Review Group. Review of implementation of the United Nations Convention against Corruption. Executive summary. Estonia. – Arvutivõrgus: <https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/WorkingGroups/ImplementationReviewGroup/ExecutiveSummaries/V1255516e.pdf>
85. The United Nations Convention Against Corruption: A Commentary. Ch. III Criminalization and Law Enforcement, Art. 21: Bribery in the Private Sector. – Rose, C., Kubiciel, M., Landwehr, O. Oxford University Press (March 24, 2019).
86. Transparency International. Corruption perceptions index. – Arvutivõrgus: <https://www.transparency.org/en/cpi/2020/index/est>
87. The negative impact of corruption on the enjoyment of human rights. Submission by OHCHR. – Arvutivõrgus: <https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/AdvisoryCom/Corruption/OHCHR.pdf>
88. The World Bank Group. Corruption and Economic Development. – Arvutivõrgus: <http://www1.worldbank.org/publicsector/anticorrupt/corruptn/cor02.htm#note1>
89. Tiits, T. Rikkumisest teavitaja ehk „vilepuhuja“ õiguslik kaitse töösuhtes. - Magistritöö. Tartu Ülikool. Tartu: 2014.
90. Transparency International Korruptsioonivaba Eesti. Eesti korruptsioonivastase võimekuse uuring. - MTÜ Korruptsioonivaba Eesti, 2012.
91. Transparency International. Singapore. - Arvutivõrgus: <https://www.transparency.org/en/countries/singapore>
92. Transparency International. What is corruption? – Arvutivõrgus: <https://www.transparency.org/en/what-is-corruption>
93. United Nations General Assembly. Measures against corrupt practices of transnational and other corporations, their intermediaries and others involved. – Arvutivõrgus: [https://undocs.org/en/A/RES/3514\(XXX\)](https://undocs.org/en/A/RES/3514(XXX))

94. United Nations General Assembly. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. – Arvutivõrgus: https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E
95. United Nations Human Rights Council. Final report of the Human Rights Council Advisory Committee on the issue of the negative impact of corruption on the enjoyment of human rights. – Arvutivõrgus: <https://undocs.org/en/A/HRC/28/73>
96. United Nations Office on Drugs and Crime. Consequences of private sector corruption. – Arvutivõrgus: <https://www.unodc.org/e4j/en/anti-corruption/module-5/key-issues/consequences-of-private-sector-corruption.html>
97. United Nations Office on Drugs and Crime. Forms and manifestations of private sector corruption. – Arvutivõrgus: <https://www.unodc.org/e4j/en/anti-corruption/module-5/key-issues/forms-and-manifestations-of-private-sector-corruption.html>
98. United Nations Office on Drugs and Crime. Legislative guide for the implementation of the United Nations Convention against Corruption. New York, 2006. – Arvutivõrgus: https://www.unodc.org/pdf/corruption/CoC_LegislativeGuide.pdf
99. United Nations Office on Drugs and Crime. Prevention: An Effective Tool to Reduce Corruption. – Arvutivõrgus: https://www.unodc.org/documents/corruption/Publications/1999/Prevention_An_Effective_Tool_to_Reduce_Corruption.pdf
100. United Nations Office on Drugs and Crime. Preventing private sector corruption. – Arvutivõrgus: <https://www.unodc.org/e4j/en/anti-corruption/module-5/key-issues/preventing-private-sector-corruption.html>
101. Uslander, E. Inequality and Corruption. - CESifo DICE Report (2/2011), Vol. 9, No. 2.
102. Vabariigi Valitsuse korruptsioonivastase strateegia 2013-2020: 2014. aasta täitmise aruanne. – Arvutivõrgus: https://www.korruptsioon.ee/sites/www.korruptsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/korruptsioonivastase_strateegia_2014._aasta_taitmise_aruanne.pdf
103. Vabariigi Valitsuse korruptsioonivastane strateegia aastateks 2013–2020. – Arvutivõrgus: https://www.korruptsioon.ee/sites/www.korruptsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/korruptsioonivastane_strateegia_2013-2020_1.pdf
104. Vabariigi Valitsuse korruptsioonivastase strateegia 2013-2020: 2015. aasta täitmise aruanne. – Arvutivõrgus: https://www.korruptsioon.ee/sites/www.korruptsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/korruptsioonivastase_strateegia_2015_aruanne_0.pdf

105. van der Wal, Z. Singapore's Corrupt Practices Investigations Bureau: Guardian of Public Integrity. - Guardians of Public Value. Palgrave Macmillan, 2020.
106. Videoloengud ärikorruptsiooni teemal (projekt PrivaCor). – Arvutivõrgus: <https://www.korruptsioon.ee/et/erasektor>
107. WongPartnership LLP. Chambers Global Practice Guide. Anti-Corruption Singapore 2019. – Arvutivõrgus: <https://www.wongpartnership.com/upload/medias/KnowledgeInsight/document/5356/ChambersAntiCorruption2019-SINGAPORE.pdf>
108. Арзумян, И. Возможно ли победить коррупцию? – Власть (2018), Том 26, No. 5.
109. Хабриева, Т. Научно-правовые проблемы противодействия коррупции. – Журнал российского права (Июль 2012), No. 7.
110. Gladchenko, L. Ob opyte Singapura po protivodeystviyu korruptsii. - Problemy nacional'noy strategii (2014), Vol. 3 (24).
111. Стефанов, Р. Методы борьбы с коррупцией в частном секторе. – Arvutivõrgus: http://www.developmentinstitute.org/wp-content/uploads/2015/05/Stefanov_anticorruption_script_RU.pdf
112. Суханов, В. Международное сотрудничество в борьбе с коррупцией в органах власти. – Диссертация. МГИМО. Москва: 2014.
113. Тихомиров, Ю. Правовые акты: антикоррупционный анализ: научно-практическое пособие. - Москва: Анкил, 2012.

KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA

114. TRRКо 28.06.2018, 1-16-9105
115. RKKКо 3-1-1-9-05
116. RKKКо 3-1-1-68-05
117. RKKКо 3-1-1-118-06
118. RKKКо 3-1-1-65-07
119. RKKКо 3-1-1-68-11
120. RKKКо 3-1-1-14-14
121. RKKКо 3-1-1-31-14
122. RKKКо 4-16-5811
123. RKKКо 1-16-9105/108

KASUTATUD NORMATIIVMATERJAL

124. 23. oktoober 2019. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2019/1937 liidu õiguse rikkumisest teavitavate isikute kaitse kohta. - ELT L 305/17
125. Euroopa Liidu Nõukogu Raamotsus 2003/568/JSK, 22. juuli 2003, korruptsioonivastase võitluse kohta erasektoris. - Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:32003F0568&from=ET>
126. Karistusseadustik. - RT I, 04.04.2012, 3
127. Karistusseadustik. - RT I, 13.12.2013, 11
128. Karistusseadustiku ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seadus 239 SE. Seletuskiri. – Arvutivõrgus: [https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/d404e94e-ff0c-2b7d-69d1-ef7e11bc604e/Karistusseadustiku%20ja%20kriminaalmenetluse%20seadustiku%20muutmise%20seadus%20\(239%20SE\)/](https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/d404e94e-ff0c-2b7d-69d1-ef7e11bc604e/Karistusseadustiku%20ja%20kriminaalmenetluse%20seadustiku%20muutmise%20seadus%20(239%20SE)/)
129. Karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus 554 SE. Seletuskiri. – Arvutivõrgus: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/78433b29-8b2f-4281-a582-0efb9631e2ad>
130. Komisjoni aruanne nõukogule mis põhineb nõukogu 22. juuli 2003. aasta raamotsuse 2003/568/JSK (korruptsioonivastase võitluse kohta erasektoris) artiklil 9. Brüssel, 18.6.2007. – Arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/ALL/?uri=CELEX%3A52007DC0328>
131. Komisjoni aruanne parlamendile ja nõukogule, milles hinnatakse, mil määral on liikmesriigid võtnud nõukogu 22. juuli 2003. aasta raamotsuse 2003/568/JSK (korruptsioonivastase võitluse kohta erasektoris) täitmiseks vajalikke meetmeid. Brüssel, 06.06.2011. – Arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/ALL/?uri=CELEX%3A52011DC0309>
132. Komisjoni aruanne parlamendile ja nõukogule, milles hinnatakse, mil määral on liikmesriigid võtnud nõukogu 22. juuli 2003. aasta raamotsuse 2003/568/JSK (korruptsioonivastase võitluse kohta erasektoris) täitmiseks vajalikke meetmeid. Brüssel, 26.07.2019. – Arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/ALL/?uri=celex:52019DC0355>
133. Korruptsiooni kriminaalõigusliku reguleerimise konventsioon. - RT II 2001, 28, 140
134. Korruptsiooni kriminaalõigusliku reguleerimise konventsiooni lisaprotokoll. - RT II, 05.03.2015, 2
135. Korruptsiooni tsiviilõiguslike aspektide konventsioon. - RT II 2000, 27, 164

136. Korruptsioonivastane seadus. - RT I 1999, 16, 276
137. Korruptsioonivastane seadus. - RT I, 30.03.2012, 24
138. Korruptsioonivastane seadus. - RT I, 29.06.2014, 129
139. Korruptsioonivastane seadus. - RT I, 24.03.2016, 5
140. Korruptsioonivastane seadus. – RT I, 10.07.2020, 19
141. Korruptsioonivastase seaduse muutmise seadus 143 SE. Seletuskiri korruptsioonivastase seaduse muutmise seaduse eelnõu teise lugemise juurde. – Arvutivõrgus: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/c72785e3-69ec-4524-9ccd-bf03ae88ec24/Korruptsioonivastase%20seaduse%20muutmise%20seadus>
142. Kriminaalkoodeks. - RT 1992, 20, 288 .. (õ) 3.11.2008
143. Nõukogu raamotsus 2003/568/JSK, 22. juuli 2003, korruptsioonivastase võitluse kohta erasektoris. - Arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=celex%3A32003F0568>
144. Rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni konventsioon. - RT II 2003, 1, 1
145. Rahvusvahelistes äritehingutes välisriigi ametiisikutele altkäemaksu andmise vastu võitlemise konventsioon. – RT II 2009, 5, 11
146. The United Kingdom Bribery Act 2010. – Arvutivõrgus: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/23/section/1>
147. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. - RT I, 22.03.2021, 8
148. Töölepingu seadus. - RT I, 29.12.2020, 25
149. Võlaõigusseadus. - RT I, 04.01.2021, 19
150. Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni korruptsioonivastane konventsioon. - RT II 2010, 4, 10
151. Korruptsioonivastase seaduse eelnõu 192 SE. Seletuskiri.– Arvutivõrgus: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/369e4999-cf7d-488b-8155-f688cd9d23ee/Korruptsioonivastane-seadus>
152. Prevention of Corruption Act. - Arvutivõrgus: <https://sso.agc.gov.sg/Act/PCA1960#pr5->